

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN
DERS KİTAPLARININ SÖZCÜK ÖĞRETİMİ
BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA SEFA ŞİHANLIOĞLU

DANIŞMAN

DOÇ. DR. TUNCAY TÜRK BEN

AKSARAY-2025

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN
DERS KİTAPLARININ SÖZCÜK ÖĞRETİMİ
BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA SEFA ŞİHANLIOĞLU

DANIŞMAN : DOÇ. DR. TUNCAY TÜRK BEN

JÜRİ ÜYESİ : PROF. DR. MESUT GÜN

JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. ATILLA DİLEKÇİ

AKSARAY-2025

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Mustafa Sefa

Soyadı : ŞİHANLIOĞLU

Bölümü : Türkçe Eğitimi (Tezli Y. L.)

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının
Sözcük Öğretimi Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

İngilizce Adı: Comparative Analysis of Textbooks Used in Teaching Turkish to
Foreigners in the Context of Vocabulary Teaching

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Mustafa Sefa ŞİHANLIOĞLU

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Mustafa Sefa ŞİHANLIOĞLU tarafından hazırlanan “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Sözcük Öğretimi Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Kabul</u>	<u>Ret</u>	<u>İmza</u>
Danışman: Doç. Dr. Tuncay TÜRK BEN Aksaray Üni./Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	☐	☐	
Üye: Prof. Dr. Mesut GÜN Mersin Üni./Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	☐	☐	
Üye: Doç. Dr. Atilla DİLEKÇİ Aksaray Üni./Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	☐	☐	

Tez Savunma Tarihi:/...../.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve
..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlanmasında her aşamada bana rehberlik eden, değerli bilgi ve deneyimlerinden yararlanmamı sağlayan kıymetli danışmanım Doç. Dr. Tuncay TÜRKBEN'e en derin teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca verdiği destek, sabır ve yönlendirmeleri, bu tezimin tamamlanmasında büyük bir rol oynamıştır. Bu süreçte her daim yanımda olan ve desteğini esirgemeyen aileme, arkadaşlarıma ve akademik hayatım boyunca bana yol gösteren başta Prof. Dr. Mesut GÜN, Doç. Dr. Atilla DİLEKÇİ ve Dr. Öğr. Üyesi Erkan AYDIN olmak üzere tüm hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi iletmek isterim. Onların gösterdiği sabır, anlayış ve sağladıkları motivasyon, bu çalışmanın hayata geçmesinde en büyük ilham kaynağım olmuştur. Ayrıca, lisans döneminde beni araştırmaya teşvik eden ve akademik yolculuğumda yolumu aydınlatan, Asrın Felaketi 6 Şubat'ta kaybettiğimiz kıymetli hocam Doç. Dr. Esra Nur TİRYAKİ'yi rahmet ve minnetle anıyorum.

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı farklı üniversitelerde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarını sözcük öğretimi stratejileri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelemek ve sözcük öğretim stratejilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki kullanım durumunu, sıklığını, sayısını karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu amaç kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışma materyalini yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (YİDK A1, A2), İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (İDK A1, A2) ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (YHDK A1, A2) ders kitapları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Karadağ'ın (2013) ortaya koyduğu sözcük öğretimi stratejileri tasnifinden hareketle uzman görüşü alınarak hazırlanan “Sözcük Öğretim Stratejileri Formu” esas alınmıştır. Elde edilen verilerin analizinde nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisinin ders kitaplarında farklı oranlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. YİDK A2'de bu stratejiye YİDK A1, İDK A1, İDK A2, YHDK A1, A2'ye oranla daha az başvurulduğu görülmüştür. Bu stratejinin dört temel dil becerisinden en çok okuma alanında kullanıldığı saptanmıştır. Bağlam üretme stratejisinin en fazla YİDK A2'de, en az YHDK A1, A2'de yer aldığı ve özellikle konuşma becerisi alanında yoğun kullanıldığı tespit edilmiştir. Görsellerden yararlanma stratejisinin en az İDK A2'de kullanıldığı; en yoğun kullanım ise YHDK A1, A2 seviyesinde yer edindiği görülmüştür. Otantik görsellerden yararlanma stratejisinin de en fazla YHDK A1, A2'de kullanılmasına karşın en az İDK A2'de bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Yabancılara Türkçe öğretimi, sözcük öğretimi, strateji, ders kitapları, karşılaştırmalı analiz.

Bilim Kodu : 11101

ORCID No : 0009-0000-5350-87-97

Sayfa Adedi : 174

Danışman : Doç. Dr. Tuncay TÜRKBEN

ABSTRACT

The main purpose of this study is to comparatively examine the textbooks used in teaching Turkish as a foreign language in different universities in the context of vocabulary teaching strategies and to comparatively examine the usage status, frequency and number of vocabulary teaching strategies in the textbooks used in teaching Turkish as a foreign language. Within the scope of this purpose, document review, one of the qualitative research methods, was used. The study material consists of the textbooks New Istanbul Turkish Coursebook for International Students (YİDK A1, A2), Izmir Turkish Coursebook for Foreigners (İDK A1, A2) and New Hitit Turkish Coursebook for Foreigners (YHDK A1, A2), which are used in teaching Turkish to foreigners. The “Word Teaching Strategies Form” prepared by obtaining expert opinion based on the classification of vocabulary teaching strategies put forward by Karadağ (2013) was used as the data collection tool. Descriptive analysis, one of the qualitative data analysis techniques, was used in the analysis of the obtained data. As a result of the research, it was determined that the strategy of referring to the context in which the word is located was used at different rates in the textbooks. It was observed that this strategy was used less in YİDK A2 compared to YİDK A1, İDK A1, İDK A2, YHDK A1, A2. It was determined that this strategy was used the most in the reading field among the four basic skills. It was determined that the context generation strategy was used the most in YİDK A2, the least in YHDK A1, A2 and was used especially intensively in the speaking skill field. It was observed that the strategy of using visuals was used the least in İDK A2; and the most intensive use was at YHDK A1, A2 level. It was concluded that the strategy of using authentic visuals was used the most in YHDK A1, A2 but the least in İDK A2. Various suggestions were made based on the research results.

Keywords : Teaching Turkish to foreigners, teaching vocabulary, strategy, textbooks, comparative analysis.

Science Code : 11101

ORCID Number : 0009-0000-5350-87-97

Page Number : 174

Supervisor : Doç. Dr. Tuncay TÜRKBEN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xvii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın Amacı	2
1.2.Problem Durumu	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. Sözcüğün Tanımı ve Önemi.....	4
2.2. Sözcük Öğretimi.....	5
2.3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi.....	8
2.4. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde Dil Düzeyleri ve Sözcük Öğretimi.....	13
2.5. Sözcük Öğretim Stratejileri.....	15
2.5.1. Bilinmeyen Bir Sözcük İle Karşılaşıldığında Sözcüğün Anlamını Çözmek İçin Kullanılacak Stratejiler	18
2.5.1.1. Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma	18
2.5.1.2. Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama	19
2.5.1.3. Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanma.....	20
2.5.1.4. Tahmin Etme	20
2.5.1.5. Sözlük Kullanma	21
2.5.1.6. Görsellerden Yararlanma	21
2.5.1.7. Otantik Görsellerden Yararlanma.....	22

2.5.2. Sözcük Anlamını Kesinleştirmek ve Sözcük Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılacak Stratejiler	23
2.5.2.1. Bağlam Üretme	23
2.5.2.2. Metinler Arası Okuma	23
2.5.2.3. Sözcük Defteri / Sözlük Oluşturma	24
2.5.2.4. Kavram Haritası Oluşturma	24
2.5.3. Yeni Sözcük ve Kavram Öğrenmek İçin Kullanılan Stratejiler	25
2.5.3.1. Dil Farkındalığı Kazanma	25
2.5.3.2. İletişime Açık Olma	25
2.5.3.3. Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanma	26
2.6. İlgili Araştırmalar	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Modeli	30
3.2. Çalışma Materyali	30
3.3. Sözcük Öğretim Stratejileri Formu	31
3.4. Verilerin Analizi	33
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	34
BULGULAR	34
4.1. YİDK, İDK ve YHDK’de Bilinmeyen Bir Sözcük ile Karşılaşıldığında Sözcük Anlamını Çözmek için Kullanılacak Stratejilere Yönelik Bulgular	34
4.1.1. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	34
4.1.2. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	43
4.1.3. YİDK, İDK ve YHDK’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	48
4.1.4. YİDK, İDK ve YHDK’de Tahmin Etme Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	66
4.1.5. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözlük Kullanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	78
4.1.6. YİDK, İDK ve YHDK’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	89
4.1.7. YİDK, İDK ve YHDK’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	103
4.2. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Anlamını Kesinleştirmek ve Sözcük Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılacak Stratejilere Yönelik Bulgular	116
4.2.1. YİDK, İDK ve YHDK’de Bağlam Üretme Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	116
4.2.2. YİDK, İDK ve YHDK’de Metinler Arası Okuma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	129
4.2.3. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	129

4.2.4. YİDK, İDK ve YHDK’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular	132
4.3. YİDK, İDK ve YHDK’de Yeni Sözcük ve Kavram Öğrenmek İçin Kullanılacak Stratejilere Yönelik Bulgular.....	138
BEŞİNCİ BÖLÜM	139
SONUÇ	139
5.1. Tartışma.....	141
5.2. Öneriler.....	145
KAYNAKÇA.....	147
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	154

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. D – AOBM Söz Varlığı Yeterlilikleri	13
Tablo 2. Gu ve Johnson'un Sözcük Öğrenme Stratejileri.....	16
Tablo 3. Nation'un Sözcük Öğrenme Stratejileri	17
Tablo 4. İncelenen Ders Kitapları.....	31
Tablo 5. Sözcük Öğretim Stratejileri	32
Tablo 6.YİDK, İDK ve YHDK'de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi'ne Yönelik Bulgular	34
Tablo 7.YİDK, İDK ve YHDK'de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı	35
Tablo 8. İDK ve YHDK'de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi'ne Yönelik Bulgular	44
Tablo 9.İDK ve YHDK'de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı	44
Tablo 10.YİDK, İDK ve YHDK'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi'ne Yönelik Bulgular.....	49
Tablo 11.YİDK, İDK ve YHDK'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı.....	49
Tablo 12.YİDK, İDK ve YHDK'de Tahmin Etme Stratejisi'ne Yönelik Bulgular.....	66
Tablo 13.YİDK, İDK ve YHDK'de Tahmin Etme Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı	66
Tablo 14.YİDK, İDK ve YHDK'de Sözlük Kullanma Stratejisi'ne Yönelik Bulgular.....	78
Tablo 15. YİDK, İDK ve YHDK'de Sözlük Kullanma Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı	78
Tablo 16.YİDK, İDK ve YHDK'de Görsellerden Yararlanma Stratejisi'ne Yönelik Bulgular.....	89
Tablo 17.YİDK, İDK ve YHDK'de Görsellerden Yararlanma Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı.....	90
Tablo 18.YİDK, İDK ve YHDK'de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi'ne Yönelik Bulgular.....	103
Tablo 19.YİDK, İDK ve YHDK'de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı.....	103
Tablo 20. YİDK, İDK ve YHDK'de Bağlam Üretme Stratejisi'ne Yönelik Bulgular	116
Tablo 21.YİDK, İDK ve YHDK'de Bağlam Üretme Stratejisi'nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı	116

Tablo 22.YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular.....	130
Tablo 23.YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı.....	130
Tablo 24.YİDK, İDK ve YHDK’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular.....	132
Tablo 25.YİDK, İDK ve YHDK’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı.....	133

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. YİDK A1’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği .36	
Şekil 2. YİDK A1’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği .36	
Şekil 3. YİDK A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği .37	
Şekil 4. İDK A1’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği 38	
Şekil 5. İDK A1’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği 39	
Şekil 6. İDK A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği 40	
Şekil 7. YHDK A1 A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği 41	
Şekil 8. YHDK A1 A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği 42	
Şekil 9. YHDK A1 A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği 43	
Şekil 10. İDK A1’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği 45	
Şekil 11. İDK A1’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği 46	
Şekil 12. İDK A2’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği 47	
Şekil 13. YHDK A1 A2’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği 48	
Şekil 14. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....50	
Şekil 15. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....51	
Şekil 16. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....52	
Şekil 17. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....53	
Şekil 18. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....54	
Şekil 19. YİDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....55	
Şekil 20. YİDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....56	
Şekil 21. YİDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....57	
Şekil 22. İDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....58	
Şekil 23. İDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....58	
Şekil 24. İDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....59	
Şekil 25. İDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....60	
Şekil 26. İDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....61	

Şekil 27. İDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği.....	61
Şekil 28. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği	62
Şekil 29. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği	63
Şekil 30. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği	64
Şekil 31. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği	64
Şekil 32. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği	65
Şekil 34. YİDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	68
Şekil 35. YİDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	69
Şekil 36. YİDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	69
Şekil 37. YİDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	70
Şekil 38. YİDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	70
Şekil 39. İDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	71
Şekil 40. İDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	72
Şekil 41. İDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	73
Şekil 42. İDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	73
Şekil 43. İDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	74
Şekil 44. İDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği	75
Şekil 45. YHDK A1 A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği.....	76
Şekil 46. YHDK A1 A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği.....	76
Şekil 47. YHDK A1 A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği.....	77
Şekil 48. YİDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	79
Şekil 49. YİDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	80
Şekil 50. YİDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	80
Şekil 51. YİDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	81
Şekil 52. YİDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	82
Şekil 53. İDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	83
Şekil 54. İDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	84
Şekil 55. İDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	85
Şekil 56. İDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	86
Şekil 57. İDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği	87
Şekil 58. YHDK A1 A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği.....	88
Şekil 59. YHDK A1 A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği.....	88
Şekil 60. YHDK A1 A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği.....	89
Şekil 61. YİDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	91
Şekil 62. YİDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	91

Şekil 63. YİDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	92
Şekil 64. YİDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	92
Şekil 65. YİDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	93
Şekil 66. YİDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	94
Şekil 67. İDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	95
Şekil 68. İDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	96
Şekil 69. İDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	96
Şekil 70. İDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	97
Şekil 71. İDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	98
Şekil 72. İDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	99
Şekil 73. YHDK A1 A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	100
Şekil 74. YHDK A1 A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	101
Şekil 75. YHDK A1 A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	102
Şekil 76. YİDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	104
Şekil 77. YİDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	105
Şekil 78. YİDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	105
Şekil 79. YİDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	106
Şekil 80. YİDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	107
Şekil 81. YİDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	107
Şekil 82. İDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	108
Şekil 83. İDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	109
Şekil 84. İDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	109
Şekil 85. İDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	110
Şekil 86. İDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	111
Şekil 87. YHDK A1 A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	112
Şekil 88. YHDK A1 A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	113
Şekil 89. YHDK A1 A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	114
Şekil 90. YHDK A1 A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği	115
Şekil 91. YİDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği.....	117
Şekil 92. YİDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği.....	117
Şekil 93. YİDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği.....	118
Şekil 94. YİDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği.....	118
Şekil 95. YİDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği.....	119
Şekil 96. YİDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği.....	120
Şekil 97. İDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	121

Şekil 98. İDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	122
Şekil 99. İDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	123
Şekil 100. İDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	124
Şekil 101. İDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	125
Şekil 102. İDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	126
Şekil 103. YHDK A1 A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	127
Şekil 104. YHDK A1 A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	128
Şekil 105. YHDK A1 A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği	129
Şekil 106. YİDK A1’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi Örneği	131
Şekil 107. YİDK A2’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi Örneği	132
Şekil 108. YİDK A1’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği	134
Şekil 109. YİDK A2’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği	135
Şekil 110. İDK A1’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği	136
Şekil 111. İDK A1’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği	136
Şekil 112. İDK A2’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği	137
Şekil 113. YHDK A1 A2’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği	137

KISALTMALAR

- İDK** : İzmir Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı A1, A2
- YHDK** : Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı A1, A2
- YİDK** : Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe A1, A2
- TÖMER** : Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi
- DİLMER** : Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
- İDK** : İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- D – AOBM** : Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanların var oluşundan bu yana iletişim kurma, anlaşma, anlama insanlığın en temel ihtiyacı olmuş, taraflar birbirleriyle iletişim kurma yolları arayışına girmiş ve insanlığın ilk dönemlerinden itibaren sembollerle, işaretlerle ve netice itibarıyla dil ile gerçekleştirmişlerdir. İnsanların iletişim kurarak yaşamlarına devam etmesinde en büyük görevi dil üstlenmektedir. Dil, insanlar arasındaki iletişimi, duygu ve düşüncelerin aktarılmasını sağlayan en temel unsurdur. İletişimin sağlıklı olması bilgilerin, kavramların, ifadelerin ve sözcüklerin doğruluğuna, bireyler tarafından dilin doğru yazılıp doğru okunmasına ve anlaşılabilirliğine bağlıdır. Bu nedenle etkileşim sürecinde seçilen ve kullanılan dilin yapı taşı olan sözcüklerin net bir şekilde anlaşılması gereklidir.

Sözcük, bir dilde anlamlı en küçük parçadır. Dil öğretiminde sözcük bilgisinin ayrı bir önemi vardır; çünkü sözcükler dil becerilerinin kazanılmasında, dil kurallarının öğrenilmesinde, bireylerin kendilerini ifade etmelerinde köprü görevi görmektedirler. Bununla birlikte sözcük öğretiminde sözcüklerin niteliğinin yanı sıra niceliği de ayrı bir önem taşımaktadır. Güneş (2016), iletişimde kullanılan sözcüklerin sayısı, çeşitliliği düşünce zenginliğini yansıtır ve iletişimin etkililiğini de artırır. Buna bağlı olarak bireyin sözcük bilgisini temsil eden sözcük dağarcığının zenginliği bireyin iletişim becerisine katkı sunmakla birlikte akademik ve sosyal başarısını artırmaktadır. Kana ve Keskin (2014), Yaşam içerisinde iletişimin bir bakıma deposu sayılan sözcük dağarcığı ne kadar gelişir ve dolarsa duygu ve düşüncelerin aktarımı da o kadar etkileyici olur.

Türkiye'ye son dönemde öğrenim görmek amacıyla gelen öğrenci sayısındaki artış, komşumuz Suriye'de yaşanan gelişmeler sonucu ülkemize sığınan geçici koruma altında yer alan Suriyeli vatandaşlar ile turist olarak ülkemize ziyarette bulunan yabancı uyruklu insanların Türkçeye olan ilgisi ve dış politikada yürütülen çalışmalar yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin önemini ortaya koymaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin temelinde ana dili öğretiminde olduğu gibi sözcük öğretimi yer almaktadır. Türkçeyi

yabancı dil olarak öğrenenler öğretimin en başından itibaren sözcüklerle karşılaşır ve dinleme, konuşma, okuma, yazma dil becerilerini sözcükler vasıtasıyla kazanır ve geliştirir. Yabancı dil öğretiminde dilin yapı taşı olan hedef dile ait sözcükler öğrenilmeden hedef dilin öğrenilmesi mümkün değildir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi, üzerinde hassasiyetle durulması gereken önemli bir konudur. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin hedef dile ait zengin bir sözcük dağarcığına sahip olması, okuduklarını veya dinlediklerini daha iyi anlamalarına; sözlü ya da yazılı olarak kendilerini daha iyi ifade etmelerine imkân hazırlayacaktır. Zengin sözcük hazinesine sahip olmak, günlük hayatta ve akademik ortamda öğrencilerin başarılı olmalarına katkı sağlayacaktır (Uğur ve Azizoğlu, 2016, s. 154). Sözcük hazinesinin gelişimi de dil öğretimi sürecinde öğrenciye sunulacak eğitim ve öğretim ortamlarının niteliğine bağlıdır. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimini etkili kılacak sözcük öğretim stratejilerini içermesi, öğrencilerin yeni bir sözcük veya sözcük grubuyla karşılaştıklarında sözcük öğrenim stratejilerini kullanabilmelerini sağlayacak bir eğitim ve öğretim ortamının sağlanması gerekmektedir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları öğrencilerin sözcük öğretimi sürecinde karşılaştıkları ilk ve en temel materyallerdir. Ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından içerdikleri stratejiler ve sözcük öğretim stratejilerinin öğrenilmesinde araç olarak kullanılan etkinlikler, uygulamalar, dinleme ve okuma metinleri öğrencilerin yeni bir sözcük veya sözcük gruplarını anlamlandırmasında önemli bir yer tutmakta ve bu bakımdan incelenmeleri ve değerlendirmeleri gerekmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe A1, A2 seviyeleri, İzmir Yabancılar İçin Türkçe A1, A2 seviyeleri, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe A1, A2 seviyelerini ve ders kitaplarını sözcük öğretimi stratejileri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelemek ve sözcük öğretim stratejilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki kullanım durumunu, sıklığını, sayısını karşılaştırmalı olarak inceleyip ortaya koymaktır.

1.2. Problem Durumu

Sözcük, bir dilde anlamı olan en küçük yapı birimidir. Dil edinimindeki ilk ve en önemli unsurlardan biri olan sözcük, temel dil becerilerinin kazanılmasında ve tüm öğrenmelerin temelinde yer almaktadır, bu sebeple yabancı dil öğrenim sürecinde de öncelik göstermektedir. Sözcük öğretimi çalışmaları yabancı dil öğretiminin yapı taşı oluşturarak anlama ve anlatma becerilerinin anahtarı niteliğini taşımaktadır. Kişinin kendini iyi ifade edebilmesi, duygu ve düşüncelerini doğru sözcüklerle anlatabilmesi sözcük hazinesinin zenginleşmesiyle mümkün olmaktadır.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin sözcük hazinelerinin gelişimi, öğretici ve öğrencilerin sözcük öğretim-öğrenme stratejilerinin farkında olmalarına ve sözcük öğrenme-öğretme stratejilerini etkili kullanımlarına bağlıdır. Öztürk (2006), sözcük öğretim stratejilerini sözcük bilgisi çalışma alışkanlığı, hedef sözcüklerin öğrenilip pratik hale getirilmesi için atılan adımlar olarak tanımlamaktadır. Yabancı dil öğretiminde öğrencilerin sözcük öğrenme stratejilerini doğru bir şekilde kullanmalarını sağlamak öğrencilerin hedef dili hızlı ve etkili bir şekilde öğrenmelerine katkı sunmaktadır. Bu açıdan yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan sözcük öğretim stratejileri, sözcük öğrenme sürecinde büyük önem taşımaktadır.

İlgili alan yazını tarandığında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretim stratejileri bakımından incelendiği Akalın ve Çörten (2024), Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER ve İstanbul DİLMER Yabancılar İçin Türkçe B1 düzeyi ders kitaplarını sözcük öğretimi etkinliklerini yönünden değerlendirildiği Başutku ve Durmuş (2018), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğrenme stratejilerinin incelendiği Biçer ve Polatcan (2015), yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bağlam temelli sözcük öğretimi yönteminin değerlendirildiği Kara-Özkan ve Nurlu (2020), kavram haritası örneğinin incelendiği Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin sözcük öğretimine etkisi Maden vd., (2016), Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Afgan öğrencilerin sözcük öğrenme stratejilerinin incelendiği Nazari ve Gürlek (2021), B2 dil seviyesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken kullandıkları sözcük öğrenme stratejilerinin tespit edilmeye çalışıldığı Tok ve Yığın (2014), Türkçenin yabancı

dil olarak ğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük ğretimi açısından değerlendirildiği Uğur ve Azizoğlu (2016), çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Ancak Yeni İstanbul Uluslararası ğrenciler için Türkçe Ders Kitabı A1, A2 (YİDK), Yeni İzmir Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı A1, A2 (YİDK), Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı A1, A2 (YHDK)'de bulunan sözcük öğrenme-ğretim stratejilerinin neler içerdiğini karşılaştırmalı olarak tespit etmeye yönelik herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın bu yönüyle ilgili alana katkı sunabileceği düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sözcüğün Tanımı ve Önemi

İnsanlar arasındaki iletişimin anlaşılabilir olmasını sağlayan, konuşmaları ve yazıları kavramaya öncülük eden dilin yapı taşına sözcük denir. Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük'te “sözcük”, “kelime” (URL-1) tanımı ile açıklanırken “kelime” ise “anamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2011, s. 1381). Sözcük, anlamı ya da cümlede bir dil bilgisi görevi bulunan bir ya da birkaç heceli ses işaretidir (Ediskun, 2017, s. 17). Anlamın inşa edilmesinde etkin rol oynayan, bir veya birden çok ses bilişeninden oluşan anlamlı en küçük dil birimidir (Ergin, 2002; Hengirmen, 2009; Kantemir, 1997; Korkmaz, 1992). Anlamı olan ya da tümce kuruluşuna yarayan anlatım aracına “sözcük” denir (Gencan, 2001, s. 78).

Sözcükler, bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden meydana gelen ve tek başlarına zihindeki belirli kavramlara karşılık gelen somut veya soyut söz kalıplarıdır; somut ve soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimleridir (Korkmaz, 2009, s. 6).

Sözcük; bir veya birden fazla heceli ses gruplarından oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında, zihinde, tek başına kullanıldığında, belli bir kavrama karşılık olan; belli bir duygu ve düşünceyi yansıtan, somut veya soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimidir (Gülensoy, 2010, s. 515).

Sözcük ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında sözcüğün dilin temelini oluşturduğu, dil öğrenmenin anahtarı olduğu, insanların düşünce ve fikir üretme kapasitesinin başlıca ölçütü olduğu görülmektedir. Güneş (2016), bireyler sözlü ve yazılı iletişimde dilin en temel ögesi olan sözcüğü kullanır; iletişimde mesajların karşılıklı olarak kavranabilmesi var olan durumun hissedilebilmesi için öncelikle bireylerin kullandığı sözcüklerin kendileri tarafından sözcük hazinelerinden özenle seçilmiş olması gerekmektedir. Dolayısıyla sözcük hazinesi ile akademik başarı ve sosyal beceri arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

Sözcükler, kavramların oluşmasında ve kazanılmasında birer semboldür, zihnî gelişimin sağlanmasında da önemli rolleri vardır. Bu bakımdan insan için sözcük kazanımının, dil gelişimi açısından önemi büyüktür (Karatay, 2007, s. 144). Bu anlamda sözcük öğretimi; okuma, yazma, konuşma ve dinleme ile birlikte kavrama, düşünme, anlama ve yorumlama gibi zihinsel becerileri geliştirme özelliği gösterir.

2.2. Sözcük Öğretimi

Sözcük öğretimi, dil öğretiminin temelinde yer alır. Dil öğretiminde her şeyden önce birey dilin en küçük anlamlı birimi olan sözcükle dinleme veya okuma yoluyla karşılaşır. Bu bakımdan sözcükler hem ana dili öğretiminde hem de yabancı dil ya da ikinci dil öğretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Doğan (2014), dil öğrenen birey en alt seviyedeki veya en üst seviyedeki bilgiyi, duygu ve düşünceyi sözcükler aracılığıyla dile getirir. Bu yüzden sözcük öğretimi, dil öğretiminin temeli sayılmaktadır.

Miller (1938), sözcük öğretimi, hangi sözcüklerin nasıl, ne kadar bir zaman diliminde, nerede başlayıp nerede durularak öğretileceğini belirleyen süreçleri kapsayan bir etkinliklerin tümüdür. Bu süreç, sadece sözlüksel anlamdan hareket ederek sözcüklerin anlamını alıp yeni cümleler oluşturma çabasının ötesinde, sözcüklerin taşıdığı anlamları içselleştirme, karmaşık bir alan olarak kavramlar arasında ilişkiler kurma, kavramları organize etme ve sözcükler hakkındaki bilgileri geliştirip düzenlenme sürecidir. Sürecin başarılı olması bilinen ve bilinmeyen sözcüklerin ilişkilendirildiği, sözcük sayısı değil sözcüğe ilişkin bilgilerin artırılmasıyla ilgilidir.

Harmer (2006), sözcük öğretiminin çok anlamlılık (eş anlam, zıt anlam, derin anlam, yüzeysel anlam, çağrışım), sözcük kullanımı (mecaz anlam, deyim), sözcük birleşimi (sözcük grubu, ön ek, son ek) ve sözcük grameri (sıfat, zarf, isim olma durumları vb.) olmak üzere dört boyutun kavranmasıyla mümkün olabileceğini açıklamaktadır. Sözcük öğretimine yönelik bütüne bu açıdan yaklaşıldığında sözcük öğretimi sırasında sözcük kavramının dilin yapısına bağlı olarak sözü edilen boyutlarıyla ele alınması, öğretim sonucunda ortaya konulacak çıktının kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Sözcük öğretiminin sadece bir sözcüğün anlamını vermekten öte sözcükle ilgili sesletim bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimine ait bilgi ve kullanım bilgisini de vermeyi içerdiği göz önüne alındığında oldukça kapsamlı olduğu ortaya çıkmaktadır (Altıkulaçoğlu, 2010, s.

39). Sözcüğün ek alarak başka sözcüklerle ilişki kurması, cümle veya metin içinde farklı bağlamlarda kullanılması sözcüğün öğrenilmesinde büyük bir öneme sahiptir.

Thornbury (2002), sözcük öğretimi, dilin sözcüklere dayanması nedeniyle bir dili öğrenmede çok önemli bir rol oynar. Sözsüz bir dil öğrenmek olanaklı değildir. Nitekim iletişimi sağlayan temel yapılar sözcüklerdir. Bu nedenle öğretmenler ve öğrenciler sözcük dağarcığının bir dil öğretiminde temel bir görev üstlendiği konusunda aynı düşünceye sahiptirler. Alqahtani (2015), sözcük öğretiminin başarıya ulaşmasında öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu süreçte öğretmenler öğrencinin sözcük öğrenmeye yönelik tutum ve motivasyonlarını istenen düzeyde tutmalı, uygun stratejiler geliştirmeli, etkili yöntem ve teknikler seçmeli, yardımcı materyaller geliştirmelidir.

Sözcük öğretiminin kalıcı olabilmesi için ilgili literatürde, uygun stratejilerin, yaklaşımların, yöntem ve tekniklerin kullanılmasının önemine değinilmektedir. Benhür (2002), Büyükkız ve Hasırcı (2013) ve Demirel (2004) sözcük öğretiminde kullanılabilecek tekniklerin bazılarını aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

- Öğretilcek sözcük ile ilgili gerçek nesneler gösterilir.
- Öğretilcek sözcük eğer bir eylem veya sıfat ise sözcük jest ve mimikler yoluyla anlatılır.
- Açıklanacak sözcük ile ilgili tahtaya şekil, resim, kroki çizilir.
- Gazete, dergi gibi materyallerden alınan resimler veya duvar resimleri, afiş, poster gösterilir.
- Görsel araçlar kullanılır (flash kartlar, posterler, etkileşimli cd'ler, videolar, kısa filmler vb.).
- Öğrencilerin daha önce öğrendikleri sözcüklerden yararlanılarak açıklama yapılır.
- Sözcüğün zıt ve eş anlamları verilir.
- Açıklanacak sözcük bir birleşik sözcük ise bu sözcük parçalara ayrılarak anlatılır.
- Sözcüğün anlamını, duydukları ve okudukları cümleden çıkarmaları istenir.
- Daha önce öğrenilen sözcüklerden yararlanılarak yeni sözcüklerin anlamı açıklanır.

Akyol da (2015) etkili sözcük öğretimine yönelik olarak bazı ilkeler öne sürmüştür, bu ilkeler şunlardır:

- Sözcük öğretim sürecinde hedef belirlemek,
- Yeni sözcüklerin öğretimini ön bilgiler üzerine yapılandırmak,
- Sözcüklerin farklı anlamlarını farklı etkinliklerle tanıtmak,
- Sözcük öğretim sürecinde çocukların sözcüklere ilgi duymasını sağlamak,
- Sözcükleri öğrencinin günlük yaşantısıyla ilişkilendirmek,
- Öğrenciyi bağımsız olarak sözcük öğrenme konusunda cesaretlendirmek ve yönlendirmek.

Yıldız (2018), her öğrencinin öğrenme şekli birbirinden farklıdır. Öğrencinin ilgi ve ihtiyacına yönelik olarak farklı stratejiler, yöntemler, etkinlikler kullanılarak sözcük öğretimi yapılmalıdır. Sözcük öğrenciye ne kadar uygun bir stratejiyle öğretilirse sözcüğün hatırlanması ve kullanılması o kadar kolay olur. Buna bağlı olarak sözcük öğretiminin bir plan ve program çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Süreç içerisinde hangi sözcüklerin öğretileceği, ne kadar öğretileceği, nasıl öğretileceği, ne şekilde değerlendirileceğinin sınırlarının çizilmesi etkili sözcük öğretimine katkı sağlayacaktır.

Budak (2000), gerçek anlamda bir sözcük öğretimi, düşünme stratejilerini, bilişsel yapıyı ve kendi kendine öğrenme yaklaşımını göz önünde bulunduran yol ve araçlarla gerçekleştirilmelidir. Etkinlik seçimleri, bireyin söz varlığını geliştirme ve zenginleştirmeye yönelik olmalıdır. Etkinlikleri oluşturan örnekler, gerçekleşmiş dil kullanımlarından seçilir. Bu durum öğretimin yapaylıktan uzaklaşarak doğal bir hâl almasını sağlamaktadır.

Tağa (2018), sözcük öğretim süreci; uygulamalar öncesi hedef sözcüklerin belirlenmesinin yanı sıra anlam, telaffuz, yazılış ve cümle içinde kullanıma dayalı olarak planlanmalıdır. Bu doğrultuda uygulama ve etkinlikler öncesi belirli bir izlen ve program oluşturulmalıdır. Her sözcüğün aynı yöntem, teknikle ele alınması, öğretimin kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir. Somut bir nesnenin karşılığı olan sözcüğün öğretiminde doğrudan nesneye ait bir görselin verilmesi, amacın gerçekleşmesini sağlayabilecekken soyut kavramları karşılayan sözcüklerin öğretiminde bu yöntem yetersiz kalacaktır. Bu duruma bağlı olarak hedef kitlenin gelişim özellikleri de öğrenme psikolojisinin genel geçer özellikleri doğrultusunda seçilecek yöntem ve teknikleri etkileyecektir. Dolayısıyla süreçte kullanılacak strateji, yöntem, teknik ve uygulamalar hem hedef sözcüklerin hem de hedef kitlenin doğasına uygun olarak tasarlanmalıdır.

Sözcük öğretiminin dört temel dil becerisini geliştirecek şekilde planlanmasının sözcük öğretiminin amacına ulaşmasına katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Kurudayıoğlu (2018), sözcük öğretimi ve öğrenimi ile anlama ve anlatma becerisinin temelini oluşturan yalnızca o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli kalıpların bütünü olan söz varlığı hem fiziksel hem zihinsel olarak gelişir ve zenginleşir. Üretici ve alıcı beceriler olarak da kullanılan anlama ve anlatma becerileri temelinde bireyden okuduğunu ve dinlediğini anlaması beklenirken duygu, düşüncelerini sözlü veya yazılı ifade ettiğinde ise anlatması dolayısıyla da üretmesi beklenir. Bu becerilerin temelinde sözcükler ve söz varlığı olduğu göz önüne alındığında etkili, kalıcı sözcük öğretiminin dört temel dil becerisinin gelişmesini sağlayacağı söylenebilir. Göçen ve Okur (2015), dinleme becerisinde sözcüğü anlama becerisi ön plana çıkarken konuşma becerisinde sözcüğü düzgün telaffuz etme özelliği öncelikli olacaktır. Okuma becerisinde ise konuşma becerisinde olduğu gibi sözcüğün telaffuz özelliği ve buna ek olarak sözcüğü anlamlandırma kabiliyeti söz konusudur. Yazma becerisini geliştirmek amacıyla da sözcüğün doğru yazımı ön plandadır ve bu konuda etkinliklerin yapılması gerekmektedir.

2.3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi

Yabancı dil öğreniminin temeli iletişime dayanmaktadır (Köksal ve Varışoğlu, 2014, s. 88-89). İletişimin başlamasında bir diğer ifadeyle ikinci bir dilin öğrenilmesinde dilin yapı taşı olan sözcükler ve sözcük grupları büyük bir öneme sahiptir. Somut ve soyut varlıklar, varlıkların nitelikleri ve eylemleri birer sözcük veya sözcük grubuyla belirlenmektedir. Sözcük öğretimi, ana dil öğretiminde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin de temelinde yer almaktadır. Ana dil öğretiminde öğrenci sözcük öğrenme sürecinde okul çağına kadar ailesi, yakın çevresi, çeşitli medya araçları aracılığıyla sözcük ve sözcük gruplarını rastlantısal bir biçimde edinir, bu sözcükler bireyin edilgen söz varlığında yer alır, okul hayatının başlaması ile birlikte sözcük öğrenmeye başlar. Kurudayıoğlu (2018), Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenci ise bir öğretim programı çerçevesinde öğretim materyalleri aracılığıyla sözcük öğrenimine başlamakta, çevreden gelen kazanılardan temel seviyede yararlanamamaktadır.

Sözcüklerin öğretimi söz konusu olduğunda genel olarak bilinmesi ve uyulması gereken esaslar vardır. Sözcük öğretiminin esaslarını Karadağ (2013), şu şekilde belirtmektedir:

- Sözcük öğretiminde dilin en sık kullanılan sözcüklerine öncelik verilmelidir.
- Yaş düzeylerine öğrencilerin sözcük hazinesinin tespit edilmesi öğrencilere hangi sözcüklerin öğretileceği sorusunun en önemli cevaplarındanr.
- Öğretilmesi hedeflenen sözcüklerle, öğrencilerin sahip olduğu sözcükler arasında anlam ilişkileri kurulmalıdır.
- Sözcük öğretimi sürecinde sözcük hazinesinin genişlik, derinlik ve ağırlık bakımından geliştirilmesi hedeflenmelidir.
- Yeni öğrenilen sözcükler, konuşma ve yazma becerileri aracılığıyla üretici sözcük hazinesine dahil edilmelidir.
- Sözcüklerin söyleniş özellikleri öğretilmelidir.
- Sözcüklerin yazım özellikleri öğretilmelidir.
- Hedef sözcükler bağlam aracılığıyla öğretilmelidir.
- Türkçe sözcüklerin öğretiminde, sözcüklerin kökteşlik özelliğinden yararlanılmalıdır.
- Sözcük öğretiminde öğrencilere sözcük öğrenme stratejileri kazandırılmalıdır.

Sözcüklerin öğretimi sürecinde dikkat edilmesi gereken, sözcük öğretimine yön veren bazı aşamalar da göz önünde bulundurulmalıdır. Naiton (2000), bu aşamaları şu şekilde açıklamaktadır:

- İçerik ve sıralama
- Format ve sunum
- İzleme ve değerlendirme

Naiton (2000), yukarda verilen başlıklardan hareketle sözcük öğretimine yönelik öğreticilerin dikkat etmeleri gereken esasları belirtmiştir:

İçerik ve sıralama

- Hangi sözcüğün öğrenileceğine ve sözcüklerin öğrenileceği sıraya karar verme aşamasında sözcüğün sıklığı ve kullanma aralığı kullanılmalıdır.
- Temel sözcük öğrenme stratejileri konusunda öğrenenlere yeterli düzeyde eğitim verilmelidir.

- Her bir sözcük ögesine, o ögenin öğrenilme yüküne göre önem verilmelidir.
- Öğrenenlere, bir sözcüğün bilinmesinde söz konusu olan çeşitli yönleri öğrenmeleri için fırsatlar verilmelidir.
- Sözcükleri eş anlamlar, karşıtlar, serbest çağrışımlar veya sözcüksel grupların gruplandırmaları yerine normal kullanımda sunma girişiminden kaçınılmalıdır.
- Yüksek sıklıkta kullanılan sözcüklerle sözcüklerin kendisine odaklanarak ve düşük sıklıkta kullanılan sözcüklerle stratejilerin kontrollerine odaklanarak ilgilenilmelidir.

Format ve sunum

- Yüksek sıklıkta kullanılan hedef sözcüklerin, anlamın şu dört ögesinin tümünde görüldüğünden emin olunmalıdır.
- Eklenerek artan bir büyüme sağlamak için sözcüklerin aralıklı, tekrarlı, üretici geri erişimine imkân sağlanmalıdır.
- Yönlendirme etkinliklerinin derinliği kullanılmalıdır.

İzleme ve değerlendirme

- Öğrencilerin hangi sözcüklere odaklanmaya ihtiyaçları olduğunu görmek için test yapılmalıdır.
- Öğrenci motivasyonunu sürdürmek için izleme ve değerlendirme yapılmalıdır.
- Öğrenciler öğrenmelerini yansıtmaya teşvik edilmeli ve onlara bu konuda yardımcı olunmalıdır.

Yukarda belirtilen maddelerin yanı sıra Naiton (2005), sözcük öğretimine yönelik olarak şu önerilerde bulunmuştur:

- Öğretim basit ve açık tutulmalı, karmaşık açıklamalar yapılmamalıdır.
- Kalıp veya benzerlikler gösterilerek mevcut öğretim geçmiş bilgiyle ilişkilendirilmelidir.
- Sözlü ve yazılı sunum kullanılmalı, açıklama yapmanın yanı sıra tahtaya yazılmalıdır.
- En fazla dikkat mevcut durumda kısmen bilinen sözcüklere verilmelidir.

- Öğrencilere sözcüğün gelecekte dikkat göstermeye degecek yüksek sıklıkta görülen bir sözcük olup olmadığı söylenmelidir.
- Eş anlam benzerleri, karşıtlar veya aynı sözcüksel grubun üyeleri gibi diğer bilinmeyen veya çok az bilinen sözcükler sınıfta kullanılmamalıdır.

Finocchiaro (1965), yabancı dil öğretiminde sözcük öğretimi konusunda uyulması gereken ilkeleri şu şekilde sıralamıştır:

- Öğrencinin ders sırasında duyduğu sözcüklerinin tümünün öğrencinin etkin/aktif sözcük bilgisinin bir parçası haline gelmesi beklenmez.
- Sözcükler her zaman normal konuşma ifadelerinde öğretilmelidir.
- Yeni sözcük öğeleri her zaman bilinen yapılarda sunulmalıdır.
- Mümkün olduğunda sözcük öğeleri bir konu etrafında merkezlenmiş olmalıdır.

Yukarıda verilen sözcük öğretim ilkelerine ek olarak Memiş (2018, s. 1281), yabancı dilde sözcük öğretim çalışmalarının genel amaçlarını belirlemiş ve sözcük öğretim amaçlarını şu şekilde açıklamıştır:

- “Hedef dilde öğretim yapılabilmesi için gerekli olan sıklığı yüksek sözcükleri öğretmek ileri eğitim ve öğretimlerin zeminini oluşturmak,
- Öğrenenlerin hedef dili anlayabilmesini ve bu dilde kendini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilmesini sağlamak,
- Okuma ve dinleme yoluyla dolaylı ve örtük olarak genişlemekte olan sözcük hazinesinin gelişimini hızlandırmak,
- Bilinmeyen sözcüklerin anlamını çıkarabilme becerisinin gelişimine katkı sağlamak,
- Tek başına öğrenim sırasında oluşabilecek anlam yanlışlığı (anlamı yanlış öğrenme) ihtimalinin önüne geçmek,
- İki dilli sözlüklerin ve internet tabanlı çeviri uygulamaların niteliği ve yapısından kaynaklanabilecek yanlış öğrenimleri engellemek,
- Sözcüklerin özellikle kültürel açıdan öğrenenlerin tek başına ulaşamayacakları anlamlarını öğrenmelerini sağlamak,
- Yalnız başına sözcük öğrenme yollarını öğretmek”.

Sözcük öğretiminde dikkat edilmesi gereken esaslar yukarıda verilmiştir. Sözcük öğretimi ilkelerine bakıldığında temel öğretim ilkeleri ile birlikte öncelikle öğrenenlerin yaş durumlarının, seviyelerinin, sözcük hazinelerinin dikkate alındığı görülmektedir. Bununla beraber sözcük öğretiminde öğretilecek sözcüklerin kullanım sıklıkları, sözcüklerin telaffuzları, sözcüklerin yazılı ve sözlü olarak ifade edilmeleri, sık kullanılmayan sözcükler üzerinde zaman kaybetmemeleri gerektiği öğreticilerin benimsemesi gereken bir nokta olduğu göze çarpmaktadır. Memiş'in (2018), sıraladığı yabancı dilde sözcük öğretimi amaçlarının gerçekleşmesi öncelikle sözcük öğretimi ilkelerinin benimsenmesine, bilinmesine bağlıdır. Dil öğretiminde, bir sözcüğün öğrenenler tarafından öğrenilmesi farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Bu öğrencilerin bireysel farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

Dinlenenin, okunanın anlaşılması sözcükleri ses, yazım ve anlam yönlerinden tanımakla gerçekleşmektedir (Göğüş, 1978, s. 360). Sözcük öğrenimi karmaşık bir süreçtir. En basit bir istekten karmaşık yapıdaki duygu ve düşüncelere kadar hepsi sözcükler yardımıyla anlatılır. Bu yüzden sözcük öğretimi, dil öğretiminin temeli sayılır (Doğan, 2014, s. 89). Karatay (2007), sözlü ve yazılı iletişimde özellikle anlama ve anlatma temel dil becerilerini etkileyen unsurlar arasında sözcük hazinesi önemli bir yer tutmakta ve temel dil becerilerinin etkili kullanımı sözcük hazinesine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylere sözcük öğretimi, öğretilmesi amaçlanan sözcüklerin doğru yerde ve etkili bir şekilde kullanabilme becerisi kazandırılır. Barın (2003), yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretilecek sözcük ve sözcük grupları belirlenirken öncelikle organ ve akrabalık adlarının, sayıların, günlük hayatta sıkça kullanılan isim ve fiiller ile onlarla ilişkili olan sözcüklerin, sıkça kullanılan deyimler, atasözleri ve iletişimde önemli bir yeri olan kalıplaşmış ifadelerin ele alınması gerekmektedir.

Sözcük bilgisinin yetersiz olması Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencinin Türkçe aracılığıyla duygu ve düşüncelerini bir başkasına tam, doğru olarak aktarılabilmesini engellemektedir. Bu nedenle temel seviye A1'den itibaren sözcük öğretimine gerekli önem verilip ders ve çalışma kitaplarında sözcük öğretimi etkinliklerine yeteri kadar yer verilmesi, öğretmenlerin öğrencilerin sözcük öğrenimine karşı tutum ve motivasyonlarını istenen düzeyde tutması, uygun stratejiler, yöntemler, teknikler, yardımcı materyaller kullanması büyük bir önem arz etmektedir.

2.4. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde Dil Düzeyleri ve Sözcük Öğretimi

Dil öğreniminin ve öğretiminin kalitesini ve etkililiğini, arttırmak, sağlam bir temel oluşturarak dil uzmanlarına, dil öğreticilerine yardımcı olmayı amaçlayan, kapsamlı bir tanımlayıcı dil yeterliği şeması ve örnek tanımlayıcı ölçekleriyle tanımlanan bir dizi (A1, A2, B1, B2, C1, C2 seviyesi) dil seviyeleri sunan Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM), sözcük öğretiminde başvurulması gereken en önemli kaynağı oluşturmaktadır.

Tablo 1. D – AOBM Söz Varlığı Yeterlilikleri

Söz Varlığı	
C2	Deyimsel ifadeler ve gündelik anlatım içeren çok geniş bir sözlük birikimine iyi derecede hâkimdir, anlamın yan anlam düzeylerinin farkındadır.
C1	Dolaylı ifadelerle boşlukların anında üstesinden gelmeye izin veren geniş bir sözcük birikimine iyi bir şekilde hâkimdir, az da olsa ifade ve kaçınma stratejileri arayışı içindedir. Daha az karşılaşılan kelimelerin/işaretlerin bile eş anlamlılarını kullanarak hemen hemen tüm durumlarda birkaç kelime seçeneği arasında seçim yapabilir. Yaygın deyimsel ifadelere ve gündelik anlatıma hâkimdir; kelimeleri/işaretleri oldukça iyi kullanabilir. Kendi uzmanlık alanında ortak olan teknik kelime ve deyimsel ifade genişliğini anlayabilir ve uygun şekilde kullanabilir
B2	Uzmanlık alanlarını diğer uzmanlarla tartışırken kendi alanının temel teknik terminolojisini anlayabilir ve kullanabilir. Alanıyla bağlantılı meseleler ve çoğu genel konu için iyi bir söz varlığına sahiptir. Sık tekrardan kaçınmak için ifadesini çeşitlendirebilir ancak sözlüksel boşluklar yine de tereddüte ve dolambaçlı ifadelerle neden olabilir. Çoğu bağlamda oldukça sistematik biçimde birçok kelimenin/işaretin uygun eş dizimlerini üretebilir. Uzmanlık gerektiren kelimelerin çoğunu anlayabilir ve kullanabilir ancak bunun dışında uzmanlık gerektiren terminolojisiyle ilgili sorunları vardır.
B1	Aşına olduğu konular ve günlük durumlarla ilgili iyi bir söz varlığına sahiptir. Aile, hobiler ve ilgi alanları, iş, seyahat ve güncel olaylar gibi günlük yaşamıyla ilgili çoğu konuda biraz dolaylı ifadelerle kendini ifade edecek yeterli kelimeye sahiptir.
A2	Aşına olduğu durumları ve konuları içeren rutin günlük işlemleri yürütmek için yeterli kelimeye sahiptir. Temel iletişim ihtiyaçlarının ifadesi için yeterli kelime birikimine sahiptir. Basit hayatta kalma ihtiyaçlarıyla başa çıkmak için yeterli kelimeye sahiptir.
A1	Belirli somut durumlarla ilgili temel kelime/işaret ve öbek birikimine sahiptir.
A1 Öncesi	Tanımlayıcı yok.

Kaynak: D – AOBM – Tamamlayıcı Cilt (2020), Avrupa Konseyi.

D-AOBM söz varlığına ilişkin öğrencilerin sahip olması gereken yeterlilikler sunmaktadır. Söz varlığına yönelik yeterlilikler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tabloya bakıldığında hedef dili öğrenen öğrencinin A1 seviyesinde somut anlamlı sözcük birikimine, A2 seviyesinde alışık olduğu durumları ve konuları içeren rutin günlük işlemleri yürütmeyi ve temel iletişim ihtiyaçlarını giderecek, basit ihtiyaçları giderecek sözcüklere; B1 seviyesinde aile, hobiler ve ilgi alanları, iş, seyahat ve güncel olaylar gibi günlük yaşamıyla ilgili çoğu konuda biraz dolaylı ifadelerle kendini ifade etmeyi sağlayan sözcük bilgisine, B2 seviyesinde uzmanlık alanlarını diğer uzmanlarla tartışırken kendi alanının temel teknik terminolojisini anlayabileceği, kendi alanıyla bağlantılı meseleler ve çoğu genel konuyu ele alabileceği iyi bir söz varlığına sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca B2 seviyesindeki öğrencinin sık tekrardan kaçınmak amacıyla ifadesini çeşitlendirebileceği ancak bunu yaparken sözcük seçiminde basit hatalar yapabileceği, uzmanlık gerektiren sözcüklerin çoğunu anlayıp kullanabileceği vurgulanmaktadır.

C1 seviyesinde öğrencinin dolaylı ifadelerle yanlışlıkların anında üstesinden gelmeye izin veren geniş bir sözcük birikimine sahip olacağı, az da olsa ifade ve kaçınma stratejileri arayışı içinde bulunacağı, çok karşılaşılmayan sözcüklerin/işaretlerin bile eş anlamlılarını kullanarak hemen hemen tüm durumlarda birkaç sözcük seçeneği arasında seçim yapabileceği, yaygın deyimsel ifadeler ve sık kullanılmayan sözcüklere dahi hakim olunabileceği C2 seviyesinde deyimsel ifadeler ve gündelik anlatım içeren çok geniş bir sözlük birikimine sahip olması gerektiği açıklanmakta, dil öğreticilerin sözcük öğretiminde rehberlik görevi üstlenmektedir.

D-AOBM’de sözcük öğretiminde hedef dili öğrenen öğrencilerin kişisel olarak öğrenmiş oldukları sözcük ve sözcük gruplarını dil düzeylerine uygun olarak denetleme, kontrol etme yeterliliğine sahip olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. A1 öncesi ve A1 seviyesindeki öğrencilerin sözcük öğreniminde sözcük denetimi yapmalarına dair herhangi bir tanımlayıcı bulunmadığı, A2 seviyesindeki öğrencilerin somut, günlük ihtiyaçların giderilmesiyle ilgili dar, çok geniş olmayan bir sözcük birikimini kontrol edebildiği, B1, düzeyinde olan öğrencilerin temel sözcük birikimini A2 seviyesine göre daha iyi bir şekilde kontrol edebileceği ancak daha karmaşık şekilde olan düşünceleri ifade ederken veya aşına olmadığı konuları, durumları ve olayları ele alırken büyük hataların, eksiklerin hâlâ meydana geleceğini; aşına olduğu konuları ele alıp tartışırken çok çeşitli basit sözcükleri kurallara uygun bir şekilde kullanabileceği; B2 düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin iletişimi engellemeden bazı durumlarda karışıklıklar ve yanlış sözcük/işaret seçimleri oluşsa bile sözlük bilgisi ve sözcük hazinesindeki sözcük sayısının genellikle yüksek olduğunu; C1 seviyesinde yabancı dil öğrenenlerin daha az yaygın olan, sık

kullanılmayan sözcük ve sözcük gruplarını deyimisel olarak ve uygun bir biçimde kullanabildikleri ve istisnalar dışında küçük sürçmeler olabileceğini ancak sözcük kullanımında sık sık hataları yapmayacakları; C2 seviyesinde ise öğrencilerin sözcük birikimlerini sürekli olarak doğru ve uygun kullanacakları ifade edilmektedir.

2.5. Sözcük Öğretim Stratejileri

Yabancılar Türkçe öğretiminde öğrenciler ilk önce kalıplaşmış sözcüklerle tanışır. Tanışılan sözcüklerin söyleyiş özellikleri, biçimi, kullanımı öğretici ve öğrenici bakımından sözcük öğretim stratejilerini ön plana çıkarmaktadır. Sözcük öğretiminde sözcük öğretim-öğrenme stratejilerinin varlığından haberdar olmak, öğrencilerin de sözcük öğrenme stratejilerinin farkında olmalarını sağlamak sözcüklerin kolay, hızlı ve kalıcı bir şekilde öğretilmesi, öğrenilmesi ve yeterli düzeyde sözcük bilgisine sahip olunması konusunda öğretmenlere ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere katkı sağlayacaktır (Okur, 2019, s. 223). Dil öğretiminde öncelikle temel ve genel öğretim ilkelerinin bilinmesi, benimsenmesi gerekmektedir. Okur (2019), dil öğretimi, dil becerileriyle birlikte dil kurallarının ve sözcüklerin öğretilmesini içerir, buna bağlı olarak dil öğretiminin amaçları arasında sözcük öğretimi en başta yer almaktadır. Sözcükler dört temel dil becerileri ile dil bilgisi kurallarının öğretiminde araç olarak kullanılmaktadır. Sözcük öğretiminde genel ve temel dil öğretim ilkelerine uyulmalı bununla beraber farklı ilkeler, esaslar da dikkate alınmalıdır.

Bireysel ve dil öğrenme düzeylerindeki farklılıklar sözcük öğretim stratejilerinin oluşturulmasını gerekli kılmıştır. TDK'ya (URL-1) göre strateji, izlem; bir kişi ya da kurumun istediklerini gerçekleştirmek için uyguladıkları yöntemlerin tamamı. Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yolların ve uygulanan yöntemlerin. McCarthy'ye (2006) göre sözcük öğrenim stratejisi hem sözcükleri hatırlamayı hem de onları ihtiyaç doğduğu anda çeşitli dil ortamlarında otomatik olarak kullanabilme yeteneğidir. Bu yüzden sözcük öğrenimi sözcüğü bilmenin yanı sıra sözcüğü kullanabilme yeteneğini de içermelidir. Öztürk (2006), sözcük öğrenme stratejilerinin öğretmen tarafından hedef sözcükleri öğretmek veya bu sözcükleri pratik etmek için attığı adımlar olarak tanımlanması gerektiğini belirtmektedir. Susanto (2017), dil öğrenme stratejileri dil öğrencilerinin kavrama, hafızaya alma, geri erişme ve ayrıca dil öğrenme süreçlerinde bilgi kullanımını kolaylaştırmada kendilerine yardımcı olacak şekilde en üst düzeye çıkardıkları her türlü eylem, taktik, plan ve düşünce olduğunu belirtmektedir.

Sözcük öğretiminde ilk olarak öğretmen öğrenilmesi gereken sözcükleri öğrencilere sunar. Bu aşama sözcük öğretiminin birinci aşamasıdır. Bir sonraki aşama ise öğrencilerin öğretmenin sunduğu, öğrettiği sözcükleri tekrar etmesi, hatırlayabilmesi ve sözcüğü bir bağlam içerisinde kullanabilmesidir. Gerek ana dilde gerekse yabancı dil öğretiminde sözcük öğretiminin anında gerçekleşmesi mümkün değildir. Sözcük öğretimi stratejiler, yöntemler, teknikler kullanılarak gerçekleşen planlı bir sürecin ürünüdür. Bu süreci sınıfta öğretmen sözcük öğretim stratejilerini kullanarak öğrencilerin öğrenmesi gereken sözcüklerle başlatır, öğrencilere sözcük öğrenme stratejilerini sezdirir, sınıf dışında öğrenci öğretmenin sınıfta öğrettiği sözcük öğrenme stratejileri ışığında bireysel olarak kendi gereksinimleri doğrultusunda sözlük ve ders kitapları aracılığıyla sözcük öğrenimine devam eder. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de en önemli kaynaklardan biri olan ders kitaplarının sözcük öğrenimini pratik ve etkili hale getiren, öğrencilerin sözcüklerinin yapısını, biçimini, kullanım sıklığını, sözcükleri bağlam içinde öğrenimlerini destekleyen sözcük öğretimi stratejilerine uygun bir şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Gu ve Johnson (1996, s. 654), ikinci dilde sözcük öğrenme stratejilerini bilişüstü, bilişsel, hafıza ve etkinleştirme stratejileri olarak listelemektedir.

Tablo 2. Gu ve Johnson'un Sözcük Öğrenme Stratejileri

Sözcük Öğrenme Stratejileri			
Bilişüstü	Bilişsel	Hafıza	Etkinleştirme
- Seçici dikkat: Kavranacak temel sözcüklerin tespit edilmesi. - Kendi kendine başlatma: Sözcüklerin anlamını açıklığa kavuşturmak için çeşitli araçların kullanılması.	- Tahmin etme: Dil öğelerini kullanarak arka plan bilgisinin etkinleştirilmesi - Sözlüklerin kullanılması - Not alma	- Prova: Sözcük listeleri, tekrar vb. - Kodlama: İlişkilendirme (imgesel, görsel, işitsel vb.)	Yeni sözcüklerin farklı bağlamlarda kullanılması.

Kaynak: Gu ve Johnson (1996).

Nation (2000) ise sözcük öğrenimine yönelik genel stratejiler ve strateji türüne yönelik şöyle bir tablo sunmaktadır:

Tablo 3. Nation'un Sözcük Öğrenme Stratejileri

Genel Strateji Sınıfı	Strateji Türleri
Planlama: Neye odaklanılacağına ve ne zaman odaklanılacağını seçmek.	Sözcüklerin seçilmesi Sözcük bilgisinin yönlerinin seçilmesi Stratejilerin seçilmesi Tekrarlamanın planlanması
Kaynaklar: Sözcükler hakkında bilgilerin bulunması.	Sözcüğün analiz edilmesi Bağlam kullanma D1 veya D2'deki bir başvuru kaynağına başvurma D1 ve D2'deki paralellikleri kullanma
Süreçler: Bilgilerin pekiştirilmesi.	Fark etme Geri getirme Üretme

Kaynak: Nation (2000).

Schmitt (2000, s. 135- 136), sözcük öğrenimine yönelik olarak 58 farklı strateji belirlemiş ve bu stratejileri iki farklı kategoriye ayırmıştır. “(1) Bir sözcüğün anlamının ilk olarak bulunmasında yararlı olan stratejiler, (2) O sözcük öğrenildikten sonra hatırlanması için yararlı olan stratejiler.” İki farklı kategoriye ayrılan bu stratejiler daha sonra beş grup halinde sınıflandırılmıştır. Birinci grup bir bireyin başka bir kişinin uzmanlığına başvurmaksızın yeni bir sözcüğün anlamını bulmaya çalışırken kullanılan stratejileri içermektedir: “Tespit Etme Stratejileri (TES), Sosyal Stratejiler (SOS)” dil öğrenmeyi gerçekleştirmek için başka insanlarla etkileşimi kullanır. “Hafıza Stratejileri’nde (HAF), bir tür imgeleme veya gruplandırma kullanılarak akılda tutulacak sözcüğün daha önce öğrenilmiş bir bilgiyle ilişkilendirilmesi söz konusudur.” Bilişsel Stratejiler (BİL) “Öğrenci tarafından hedef dilin kullanılması veya dönüştürülmesi” olan yaygın işlevi ortaya koyar (Oxford, 1990, s. 43). Bu stratejiler hafıza stratejilerine benzer ama manipulatif zihinsel işlemeye özel olarak odaklanmaz; sözcük defterlerinin tutulması dahil olmak üzere sözcük çalışması için tekrar ve mekanik yolların kullanılmasını içerir. Son olarak Bilişüstü Stratejiler’de (BİLÜ) öğrenme sürecinin bilinçli bir genel değerlendirmesi ve çalışmak için en iyi yolları planlama, izleme veya değerlendirme konusunda kararların alınması söz konusudur.

Çalışmamızda Karadağ’ın (2013), öğrenenlerin sözcük öğrenirken kullanabilecekleri stratejiler sınıflandırması esas alınmıştır. Karadağ (2013), sözcük öğrenme stratejileri üç ana gruba ve bunlar da alt gruplara şu şekilde ayırmaktadır:

Bilinmeyen bir sözcük ile karşılaşıldığında sözcük anlamını çözmek için kullanılacak stratejiler:

- a. Sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma
- b. Sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama
- c. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanma
- d. Tahmin etme
- e. Sözlük kullanma

Sözcük anlamını kesinleştirmek ve sözcük hazinesini derinleştirmek için kullanılacak stratejiler:

- a. Bağlam üretme
- b. Metinler arası okuma
- c. Sözcük defteri/sözlük oluşturma
- d. Kavram haritası oluşturma

Yeni sözcük ve kavram öğrenmek için kullanılacak stratejiler:

- a. Dil farkındalığı kazanma
- b. İletişime açık olma
- c. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanma

Ayrıca araştırmamızın veri toplama aracı olan Karadağ'ın (2013, s. 84) öğrenenlerin sözcük öğrenirken kullanabilecekleri stratejiler sınıflandırmasında yer alan “Bilinmeyen bir sözcük ile karşılaşıldığında sözcük anlamını çözmek için kullanılacak strateji”lere sözcük öğretiminde gerçek yaşamdan kesitler sunmayı amaçlayan, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin sözcük öğrenimine karşı tutum ve motivasyonlarını artıran “Görsellerden yararlanma stratejisi” ve “Otantik görsellerden yararlanma stratejisi” ilave edilerek yeniden düzenlemiştir.

2.5.1. Bilinmeyen Bir Sözcük İle Karşılaşıldığında Sözcüğün Anlamını Çözmek İçin Kullanılacak Stratejiler

2.5.1.1. Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma

Sözcük öğreniminde ilk defa karşılaşılan bir sözcük veya sözcük grubunun ne anlama geldiğini belirlemek amacıyla cümle ya da metinde yer alan diğer sözcüklerden ve anlam öğelerinden yararlanarak sözcük ve sözcük grubunun anlamını öğrenme tekniğidir. Bu teknik, metni iyi düzeyde anlamaya, zihinsel sözlüğü geliştirmeye ve zenginleştirmeye katkı sağlamaktadır (Güneş, 2013, s. 244). Sözcüğün içinde bulunduğu bağlama

başvurmak bir sözcüğün ve sözcük grubunun anlamını yazılı bir metni oluşturan sözcüklerden, sözcük gruplarından çıkarmaktır (Schmitt, 1997, s. 209). Helvacı'ya (2004) göre bağlam aracılığıyla sözcük dağarcığını zenginleştirmek ve büyütmek için öğrencilere bağlamdan yararlanarak sözcük anlamlarını çıkarma becerisini kazandırmak ve bu konuda sınıf içi etkinliklerin yapılması gerekmektedir. Yabancılar Türkçe öğretiminde özellikle başlangıç seviyesinde bağlam bilgisi önemli bir yer tutmaktadır. Karadağ'a (2013), göre sözcükler cümle veya metin dışında tek başlarına bir anlam aktarma biçimine sahip olmakla birlikte iletişim süreçlerinde diğer sözcüklerle anlam ilişkileri kurarak düşüncenin aktarılmasını gerçekleştirmektedir. Bunun dışında bir sözcük; yer aldığı cümlede, paragraf ya da bağlam içinde farklı anlamlara sahip olabilmekte ve sözcüğün anlam özelliklerinde farklılıklar olabilmektedir (Göçer, 2014, s. 180). Sözcüğün ve sözcük grubunun anlamı, ancak kendi dışındaki ögeler aracılığıyla belirlenebilir. Sözcük, bir dizgenin parçasıdır, bu sebeple yalnızca bir anlam içermekle kalmaz, özellikle bir değer taşır. Herhangi bir sözcüğün değerini, onu çevreleyen öbür sözcükler belirler (Saussure, 2001; akt. Onan, 2016, s. 15).

Anlamı bilinmeyen sözcük ve sözcük gruplarının bağlamdan yararlanılarak tahmin edilmesi, sadece cümle ve metindeki bağlama bağlı kalınmayarak dilin kullanıldığı ortama, metin içi metin dışı bağlama da başvurulması dil öğreniminde iletişimsel yaklaşımla bağdaşmakta ve öğrencinin dil öğreniminde keşfederek aktif olmasını sağlamaktadır (Schmitt, 1997, s. 209).

2.5.1.2. Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama

Bir sözcüğün veya sözcük grubunun anlamı, anlam boyutları içinde yer aldığı cümle ya da metin bağlamında bulunmadığında hedef dili öğrenen öğrenci sözcük ve sözcük grubunun anlamını başka cümle veya başka metin bağlamında aramaya başvurur (Karadağ, 2013, s. 85). Sözcük ve sözcük gruplarının anlamının farklı cümleler, metinler ve ifadeler bağlamında sunulması Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencinin kavrama, bağlamı fark etme, anlamlandırma ve ifade etme becerilerinin gelişmesine katkı sağlar.

2.5.1.3. Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanma

Dilin kendi köklerinden beslenen doğal yapısına uygun bir sistemi ve mantığı vardır. Dil bilgisi bu sistem ve mantık çerçevesinde dilin doğal dizgesine ulaşma ve kurallaştırılmasını, dildeki koordinasyonu sağlayan bir olgudur. Bu kurallar bütünü sözcüklerin nasıl birleştiğini ve dilde anlamlı bir bütün haline dönüşmesi için nasıl bir süreçten geçmesi gerektiğini tamamlayarak dilin ayakta durmasını sağlar (Hassan, 2001). Dilin ayakta durmasını sağlayan şekil bilgisi farkındalığı Türkçenin yabancı dil olarak öğreniminde büyük bir önem arz etmekte ve özellikle anlama, anlatma becerilerinin öğretiminde, inşa edilmesinde, kazanılmasında bir arka plan oluşturmaktadır.

Türkçe, sondan eklemeli bir dil yapısına sahip oluşu yeni anlamların karşılanmasında sözcük kök ve gövdelerinden yeni sözcükler türetme işlevine sahiptir. Sözcüklerin kökleri ve türemiş biçimleri farklı anlamları karşılamakla birlikte aralarında anlam ilişkisini korurlar. Karadağ (2013), bu özellik, şekil bilgisinden hareketle sözcüğün anlamına ulaşmada yardımcı olmaktadır. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere başlangıç seviyesinden itibaren Türkçenin sistematığı, şekil bilgisinin sözcükler ve sözcük gruplarının anlamlarında meydana getirdiği değişikliklere etki ettiği öğretilmeli, morfolojik farkındalığı kazandıracak uygulamalı etkinlikler yapılması gerekmektedir.

2.5.1.4. Tahmin Etme

Sözcük öğreniminde sözcük veya sözcük gruplarının anlamının kavranmasında ilişki kurarak belirlemenin bir yolu da tahmin etmektir. Tahmin etme, öğrencilerin anlamını bilmedikleri sözcüklerin anlamlarını öğrenmelerinde dinleme ya da okuma metinlerinden yararlanma fırsatı sunarak sözcük ve sözcük gruplarının anlamının kati biçimde değil, daha ziyade anlamın doğrulanma sürecinden önceki aşama olarak değerlendirilmelidir (Karadağ, 2013, s. 87).

Türkçenin yabancı dil olarak öğreniminde sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının tahmin edilme sürecinde sözcüklerin içinde bulundukları cümleye, metne veya görsellere bakılması, sözcük ve sözcük gruplarının kullanıldıkları bağlama göre tahmin edilmesine dikkat edilerek hedef dili öğrenen öğrencilere ipuçlarının öğrenmelerini sağlayan, öğrencilerin zihinsel sözlüğünün geliştirmesini kolaylaştıracak bir öğrenme ortamının oluşturulması gerekmektedir (Güneş, 2007, s. 151). Öğrencilerin bilmedikleri sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını tahmin ederek öğrenmelerini sağlamak amacıyla başlangıç

seviyesinden itibaren tahmin etmesine katkı sunacak etkinliklere, ön bilgileri harekete geçirecek yönlendirme, çağrışım sorularına, uygun görsellere, kavram haritalarına yer verilmesi gerekmektedir.

2.5.1.5. Sözlük Kullanma

Ana dil öğreniminde sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının öğrenilmesinde geçmişten günümüze başvuru olan sözcüğün tanımına yer veren, ilk kaynak görevi üstlenen sözlük yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde de önemli bir yer tutmaktadır. Üsine'ye (2003) göre sözlük kullanımının öğrenilmesi hedef dilin öğrenilmesinde öğrenciye bireysel, sınıftan ve öğretmenden bağımsız bir şekilde öğrenme ortamı oluşturmaya yardımcı olmaktadır.

Kahraman'a (2016) göre büyük bir sözcük hazinesi olan sözlük, sözcük öğretiminde öğrenciyi sözcüğün dünyasına almakla beraber başka sözcüklerin rastlantısal olarak öğrenimine de katkı sağlamaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler temel seviye A1'den itibaren sözcüklerin, sözcük gruplarının anlamlarını öğrenmek amacıyla sözlüğe başvurumaktadırlar. Yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde kullanılan ders kitaplarında sözlük kullanımına dair etkinlikler öğretmen tarafından uygulanmalı, sözcüğün ve sözcük gruplarının farklı bağlamlarda farklı anlamlara geleceği göz önünde bulundurulmalıdır.

2.5.1.6. Görsellerden Yararlanma

Sözcük öğreniminde görsel kullanımı öğrenilmesi amaçlanan sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının akılda kalıcı olması, öğrenmeyi kolaylaştırması bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir. Dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarında görseller eşyaları, kişinin bulunduğu durum veya sahneyi, eylem öbeklerinin anlamlarını göstermekte ve hedef dili öğrencinin dikkatini çekmektedir. Sarıgül (2021), görsel araçlar, dil öğrencilerinin dikkatlerini canlı tutar, soyut sözcükleri somutlaştırır, anlaşılması zor olan sözcükleri ise basitleştirir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde özellikle A1 ve A2 başlangıç seviyelerinde görsellerden yararlanılması sözcük ve sözcük gruplarının, kalıp ifadelerin anlamlandırılmasında, öğrenmenin kalıcı olmasında, tahmin etmeyi ve çağrıştırmayı etkili

hâle getirmesinde, önceki öğrenmelerin harekete geçirilmesinde son derece önem arz etmektedir.

2.5.1.7. Otantik Görsellerden Yararlanma

Dil öğretiminde amacı bilgi vermek, ikna etmek, teşekkür etmek vb. mesajı iletmek olan ana dil konuşurları için oluşturulan dil otantik dil; bu özellikleri taşıyan yazılı veya sözlü dil ürünleri de otantik malzeme kabul edilmektedir. Lee, (1995), otantik malzemelerin dil öğretimi dışında günlük meseleler ve etkinliklerle ilgili oluşları, yabancı dil öğrenen öğrenciler için daha ilgi çekici bulunacağı varsayılırken otantik malzeme kullanımının zor olması nedeniyle öğrencilerin motivasyonlarını azalttığı şeklindeki yaygın görüşün aksine yabancı dil öğrenimi eğlenceli hale getirmek ve bunun neticesinde daha fazla motive ederek öğrencileri hedef dilin kültürüne daha fazla yaklaştıracığı belirtilmektedir. Yazılı, sözlü ve görsel-işitsel otantik malzemeler çok zengin bir girdi kaynağı olup farklı şekillerde ve farklı düzeylerde kullanılarak öğrencilerin iletişimsel yetilerini geliştirme potansiyeline sahiptir.

Otantik malzemeler içerisinde yer alan otantik görseller, gerçek yaşam durumlarını gösteren, günlük yaşamdan kesitler sunan, hedef dilin öğrenilmesinde motivasyon kaynağı olan, dikkati üzerine çeken malzemelerdir. Otantik görseller, metin dışı bir bağlam oluşturulmasında sözcük öğretimini dersin odak noktası haline getirilmesine aracılık etmektedir; bu durumda kullanılan otantik görsellerin otantikliği, abartıdan uzak bir şekilde iyi seçilip gerçek yaşamdan bir kesit sunmasına dikkat edilmelidir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde otantik görsellerin başlangıç düzeyinde olan öğrenciler için büyük bir öneme sahiptir. A1 seviyesinde “Selamlaşma, kendini tanıtmak, milliyet isimleri, ülke isimleri”ni karşılayan sözcük ve sözcük gruplarının öğrenilmesinde, anlamlandırılmasında, soyut ifadelerin somutlaştırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. “Türkiye’de bulunan bir zincir marketin broşürleri, market kartları, market kart talebinde bulunmayı sağlayan başvuru formları, kütüphane kayıt formları, banka kartları, iş başvuru formları film afişleri, televizyon programları, gazeteler, ünlü kişilerin fotoğrafları, yemek ve içecek menüleri”ne ait otantik görsellerin ders ve çalışma kitaplarında kullanılması Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin bilmedikleri sözcük ve sözcük gruplarını daha hızlı, günlük yaşamla bağlantı kurup Türk kültürüne yaklaşıp gerçek durumları görerek kavramalarını sağlamaya yardımcı olmaktadır.

2.5.2. Sözcük Anlamını Kesinleştirmek ve Sözcük Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılacak Stratejiler

2.5.2.1. Bağlam Üretme

Sözcükler, çok anlamlı ve zengin bir söz varlığına sahip dillerde birden fazla anlamla kullanılmaktadır. Ana dil konuşucuları bu kullanımları kısmen daha çözümlerken hedef dili öğrenenler için bu durum biraz daha zor olabilmektedir. Bu durumda sözcüğün veya sözcük gruplarının kullanıldıkları yere yani bağlama başvurulması, anlamı bilinmeyen sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının öğrenilmesi bakımından oldukça önemlidir.

Dil öğretiminde öğrencilerin öğrendikleri sözcükler ve sözcük gruplarını farklı bağlamlarda kullanımlarını sağlamak, öğrenmeyi kalıcı hale getirmek için bağlam üretmeyi amaçlayan etkinlik ve uygulamalara yer vermek gerekmektedir. Karadağ (2013), öğrencilerin bağlam üreterek sözcükler arasında oluşturdukları anlam ilişkileri, kendileri için çok daha kolay hatırlanabilme özelliğine sahiptir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde başlangıç seviyesinden itibaren öğrenilen sözcük ve sözcük gruplarıyla cümle, paragraf, metin oluşturulması sağlanmalı ve dört temel dil becerisi aracılığıyla yeni bağlamların üretilmesine katkı sunulmalıdır.

2.5.2.2. Metinler Arası Okuma

Okuma becerisi dinleme ve konuşma becerilerinden sonra edinilen bir beceridir. Dil öğretiminde okumanın amacı sözcük öğretimin yönünü belirleyen bir etkidir. Bu doğrultuda sözcük öğretiminin içeriği amaca paralel olarak belirlenir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde anlamı bilinmeyen sözcük ve sözcük gruplarının kavranmasında okuma metinleri önemli bir yer tutmaktadır. Ders kitaplarında bulunan okuma metinlerinin birbirleriyle bağlantılı olması, öğrencinin yeni öğrendiği sözcük ve sözcük gruplarını pekiştirmesine, metinler arasında bağ kurmasına dolayısıyla metinler arası okumayı gerçekleştirmesine ortam hazırlamaktadır. Hedef dili öğrenen öğrenci öğrenme sürecinde ders kitabında yeni bir metinle karşılaştığında ders kitabında yer alan önceki metinlerden hareketle zihinsel sözlüğüne yeni anlamlar katarak yeni anlam tabakları örür (Novak, 2013'ten aktaran, Susar Kırmızı, 2016).

Karadağ (2013), Sözcükler ve sözcük grupları, her zaman farklı metinlerde yakın veya uzak çağrışımlar aracılığıyla farklı anlam ilişkilerinin içinde yer alırlar ve bu durumun belirlenmesi metinler arası okuma ile mümkün olabilir.

2.5.2.3. Sözcük Defteri / Sözlük Oluşturma

Sözcük öğretiminde anlamı bilinmeyen sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının öğrenilmesinde öğrenciler ilk olarak sözlüklere başvurmakta sözcüklerin anlamlarını öğrenmektedir. Öğrencilerin hedef dilde anlamlarını öğrendikleri sözcük ve sözcük gruplarıyla kişisel sözcük defteri, sözlük oluşturmaları sözcük öğrenimini hızlandırarak öğrenmenin kalıcı hâle gelmesini sağlamaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yeni öğrendikleri sözcüklerden kişisel bir sözlük oluşturmaları ve zaman zaman bunları gözden geçirmeleri, sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının açıklığa kavuşturulması, öğrenmenin etkili olması açısından son derece önemlidir. Yabancılar Türkçe öğretiminden kullanılan ders ve çalışma kitaplarında sözcük defteri, sözlük oluşturulmasına ilişkin etkinlikler, öğrencilerin öğrenmiş oldukları sözcükleri hatırlamalarında, ön bilgilerin harekete geçirilmesinde, yazma becerilerinin gelişmesinde aracılık görevi üstlenmektedir.

2.5.2.4. Kavram Haritası Oluşturma

Güneş (2013), kavram haritaları, öğrenilen bilgilerin somutlaştırılmasına, görselleştirilmesine, şemalaştırılıp bağlantılarla aktarılmasını sağlamaktadır. Sözcük öğretiminde öğrencilerin zihinsel sözlüklerinin geliştirilmesine, öğrenmiş oldukları yeni sözcük ve sözcük gruplarını yapılandırmalarında kavram haritaları önemli bir yer tutmaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretiminde sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının öğrenilme sürecinde ders kitaplarında ve sınıf ortamında kavram haritalarından yararlanılması öğrencinin ön bilgileriyle yeni öğrendiği bilgileri bir araya getirip bütünleştirmesini, sözcük ve sözcük gruplarının farklı bağlamlarını görmelerini, sözcük türlerinin anlamlandırılmalarını, dört temel dil becerilerini geliştirmelerini, kendi kavram haritalarını oluşturmalarını sağlar.

2.5.3. Yeni Sözcük ve Kavram Öğrenmek İçin Kullanılan Stratejiler

2.5.3.1. Dil Farkındalığı Kazanma

İnsanlar, iletişim sürecinde birbirlerini net bir şekilde anlayabilmek, iletişimi devam ettirebilmek için gerek anadili gerek hedef dili yapısına, kurallarına uygun şekilde kullanma yetisine sahip olmalıdırlar; bu durum dil farkındalığının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dil farkındalığı, dil kullanıcılarının dilin yaşam içerisindeki önemini kavramaları, anlamlandırmaları ve dilin kullanımında bilinçli ve duyarlı olmaları anlamını taşımaktadır (Karadağ, 2013).

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin dil farkındalığı konusunda temel seviyeden itibaren bilinçlendirilmeleri, farkındalık kazanmaları gerekmektedir. Dil farkındalığı, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciye yeni karşılaştığı, anlamını bilmediği sözcük ve sözcük gruplarını etkili bir biçimde öğrenmesine, Türkiye’de günlük yaşam içerisinde Türkçenin etkili bir şekilde kullanmasına, sosyalleşmesine katkı sunmaktadır.

2.5.3.2. İletişime Açık Olma

Dil öğretimin temelinde yer alan iletişim dilin işlevini ortaya çıkarmaktadır. Güzel ve Barın (2013), insanların iletişim sayesinde ne yapmak istediklerini, konuşma becerisi aracılığıyla neyi amaçladıklarını ifade ettiklerini, vurgulamıştır. İletişim sözcüklerin ve sözcük gruplarının kullanımı açısından önemlidir. Aktaş (2005), yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenler sözcük ve sözcük gruplarının birden fazla anlamını biliyor olsalar da hangisini, hangi ortamda kullanacaklarını bilemeyebilmektedirler, bu durum sözcük öğretiminde iletişimin, iletişime açık olmanın önemini ortaya koyduğunu belirtmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi ile birlikte öğrencinin öğrenme ortamında yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayan, öğrenmiş olduğu sözcük ve sözcük gruplarını iletişim kurarak ifade etmesine olanak tanıyan, iletişime açık olmayı destekleyecek, teşvik edecek etkinliklere ve materyallere yer verilmesi, uygulamalar yapılması gerekmektedir.

2.5.3.3. Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanma

Dil öğretiminin temelinde söz varlıkları yer almakta söz varlıkları içerisinde bulunan sözcükler ve sözcük grupları dinleme ve okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde başlangıç seviyesinden itibaren öğrenciler dinleme ve okuma metinleriyle karşılaşmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki dinleme ve okuma metinlerinin ilgi çekici olmaları, A1 seviyesinde metni anlamaya yardımcı olacak görsellerin kullanılması, dinleme izleme metinlerinde jest ve mimiklere yer verilmesi, öğrencilerin sözcük hazinelerini geliştirecek, yeni öğrenilen sözcük ve sözcük gruplarına bağlam oluşturacak dinleme izleme ve okuma metinlerinin kullanılması öğrencilerin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmalarına katkı sunacaktır.

2.6. İlgili Araştırmalar

Yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarının önemi üzerine yapılan çeşitli araştırmalar, özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi stratejilerinin nasıl uygulandığını incelemiştir. Bu araştırmalar, sözcük öğretim yöntemlerinin ders kitaplarında nasıl yer aldığını ve hangi düzeydeki kitaplarda daha fazla uygulandığını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Akalın ve Çörten (2024), yaptıkları çalışmada Yedi İklim Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarını inceleyerek sözcük öğretim stratejilerinin sıklığını ve çeşitliliğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yapılan araştırma sonucunda ders kitaplarında en çok tercih edilen ana stratejilerin seçtirme, tamamlatma, görsel unsurlar kullanma ve metin altı soruları cevaplatma olduğunu, alt stratejilerin ise eşleştirme yaptırma, kısa cevaplı soru sorma, cümle tamamlatma ve sözcük listesi oluşturma gibi yöntemler olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte, dijital öğrenme araçları ve yaratıcı yöntemler (şiirleştirme, şarkı yazdırma gibi) gibi stratejilerin kullanılmadığı dile getirilmiştir. Çeşitliliği ve sıklığı dengeli bir şekilde düzenlemenin öğrenenlerin gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Başutku ve Durmuş (2018) yaptıkları çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kaynak olarak kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER ve İstanbul DİLMER Yabancılar İçin Türkçe B1 düzeyi ders kitaplarındaki sözcük öğretimi etkinliklerini tespit etmeyi amaçlamışlardır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda betimsel analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın veri toplama aracı olarak Schmitt'in (1997), belirlediği 15 farklı sözcük öğretimi tekniği dikkate alınarak çalışma kapsamında ders kitapları incelenmiştir. İçerik çözümlemesi sonucunda elde edilen verilerin analizinde SPSS 21.0 programından istifade edilmiştir. Araştırma sonucunda İstanbul Yabancılar Türkçe öğretimi kitabında en çok karşılaşılan tekniğin, bağlamdan hareketle sözcüğün anlamına ulaşma tekniği olduğu tespit edilmiştir. En az kullanılan tekniklerin ise birer defa (%3,571) kullanılan tahmin etme, telaffuz ve benzer form ve hecelerden yola çıkarak sözcüğün anlamına ulaşma tekniği olduğu tespit edilmiştir. Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe öğretimi kitabı incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük öğretim tekniğinin, 25 kere kullanılan bağlamdan hareketle anlama yöntemleri iken en az kullanılan tekniğin ise 3 defa kullanılan benzer form ve heceye sahip sözcüklerden yola çıkarak anlama tekniği olduğu tespit edilmiştir. Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar Türkçe öğretimi kitabında sekiz tekniğin (tekrar okuma, tekrar yazma, sözlük yardımı, telaffuz, sözcük defteri hazırlama, drama, film izleme, günlük yaşam) hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Güzel (2021), yaptığı çalışmada İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yedi İklim Türkçe ders kitaplarını sözcük öğretimi stratejileri açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda en sık kullanılan sözcük öğretimi stratejilerinin bilinmeyen sözcüklerin anlamını çözmek için bağlam üretme stratejileri olduğunu tespit etmiştir. Bu stratejilerin kullanım sıklığının setlere, dil düzeylerine ve öğrenme alanlarına göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Araştırma sonucundan hareketle sözcük öğretiminin daha verimli ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için ders kitaplarına yönelik çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Hasekioğlu (2009), çalışmasında sözcük öğretim teknikleri ve etkinliklerine odaklanarak, A1-A2 düzeyinde hazırlanan Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe serisinin sözcük öğretimi açısından analizini yapmıştır. Bu çalışmada, farklı teknikler ve etkinliklerin nasıl kullanılabileceği detaylı bir şekilde ele alınmış ve yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlere önerilerde bulunulmuştur.

Kara-Özkan ve Nurlu (2020), yaptıkları araştırmada yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bağlam temelli sözcük öğretim yönteminin öğrencilerin sözcük kazanımına etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu B2 düzeyinde bulunan 16 katılımcı oluşturmaktadır. Dört haftalık süren deneysel çalışmada veri toplama aracı olarak Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından 2006 yılında yayımlanan “Yabancılar İçin Türkçe 2 CD’sindeki Ay’a İlk Adım” başlıklı okuma metni kullanılmıştır. Elde edilen

verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların gövde şeklinde sözcük dışındaki bütün sözcüklerin öğretiminde bağlam temelli sözcük öğretimiyle yeni sözcüklerin anlamlarını öğrendiklerini tespit etmişlerdir.

Nazari ve Gürlek (2021), bu çalışmada Afgan öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken kullandıkları sözcük öğrenme stratejilerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu Kabil Üniversitesi ve Yunus Emre Enstitüsünde öğrenim gören 202 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın amacı kapsamında nicel araştırmalardan olan betimsel analiz uygulanmıştır. Çalışmanın verilerin elde etmek için Schmitt (1997), Oxford (1990), Kocaman ve Cumaoğlu (2014) ölçeklerinden uyarlanan 25 maddelik sorudan oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kruskal Wallis-H ve Mann Whitney-U testlerinden yararlanmıştır. Araştırma sonucunda Afgan öğrencilerin sözcük öğrenirken en çok kullandıkları strateji üst-bilişsel strateji olurken daha az kullandıkları sözcük öğrenme stratejisi ise belirleme ve sosyal stratejiler olduğu tespit edilmiştir.

Saydam (2018), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitapların sözcük öğretim stratejilerini karşılaştırmalı olarak incelemiş ve ders öğretmenleri tarafından kullanılan stratejileri belirlemeye çalışmıştır. Bu araştırma, farklı üniversitelerdeki dil merkezlerinde yürütülen gözlemler ve anketlerle desteklenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ders kitaplarında yer alan sözcük öğretim stratejileri arasında farklar olduğu ve ders öğretmenlerinin sözcük öğretimi stratejileri konusunda farkındalık eksikliği bulunduğu tespit edilmiştir.

Uğur (2019), yaptığı çalışmada Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ders kitaplarını incelemiştir. Yapılan araştırma, kullanılan sözcük öğretim yöntemleri, bu yöntemlerin uygulanma sıklığı ve öğretilmesi amaçlanan sözcüklerin sayısını belirlemeye odaklanmıştır. Araştırma sonucunda A1 düzeyindeki ders kitabında daha fazla sözcük öğretimine önem verildiğini, C2 düzeyinde ise A1 düzeyine göre önem verilmediğini tespit etmiştir. Ayrıca en fazla yöntemlerin sözlü anlatımda kullanma, boşluk doldurma ve eşleştirme olduğunu; en az kullanılan yöntemlerin ise sözlük kullanma, müzik ve oyun gibi eğlenceli etkinlikler olduğunu bulgulamıştır. Araştırma sonucundan hareketle derslerin sıkıcı hâle gelmesini önlemek için oyun, müzik gibi eğlenceli yöntemlerin daha fazla kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Uğur ve Azizoğlu (2016), yaptıkları araştırmada iki farklı yayınevine ait ders ve çalışma kitaplarını sözcük öğretimi etkinlikleri açısından karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaç

kapsamında nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi yöntemini kullanarak Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe kitaplarını sözcük öğretimi etkinlikleri açısından incelemiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen ders ve çalışma kitaplarındaki sözcük öğretimi etkinliklerini sayı ve oran bakımından birbirine yakın olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca her iki ders kitabında hazırlanan etkinlik türlerinin genellikle benzer olduğu görülmüştür.

Uysal (2023), çalışmasında yabancılara Türkçe öğretimi sürecinde sözcük öğretimi çeşitli yönleriyle tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, Düzce Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde A1 düzeyindeki öğrenciler ve öğretmenler üzerinde gözlem ve görüşme yoluyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda sözcük öğretiminde öğrenci ihtiyaçlarının yeterince göz önünde bulundurulmadığı ve etkinliklerin çeşitlendirilmediğini tespit etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin strateji ve yöntemler konusunda yeterli bilgiye, donanıma sahip olmadığı ve derslerde teknolojinin yeteri kadar kullanılmadığını belirtmiştir. Çalışmada, sözcük öğretiminin dil öğrenme sürecindeki önemine dikkat çekmiş ve bu alana yeterince önem verilmediğini bu nedenle daha fazla önem verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki sözcük öğretimi stratejilerini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman analizi, incelenen olgu ve olaylar ile ilgili bilgilerin yer aldığı basılı, yazılı belgelerin taranması ve bu bilgilerden yeni bir bütünlük oluşturulmasıdır (Creswell, 2002; akt. Baltacı, 2019). Doküman incelemesi, yapılan araştırmanın hedefleri doğrultusundaki olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı, basılı materyalleri kapsar. Analiz edilen belgeler, tepkisel olmayan ve çalışılan konu bağlamında uygun olan belgelerdir. Bu tür araştırmalar, anlamın ortaya çıkması, belirsizliklerin ortadan kalkması, netleşmesi için araştırmacının ihtiyacı olan veriyi ve bulguyu gözlem ya da görüşmeye gerek kalmadan elde edip sonuca ulaşmasına yardımcı olur (Merriam, 2015, s. 155; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3.2. Çalışma Materyali

Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği ders kitaplarında sözcük öğretimi stratejilerini karşılaştırmalı bir biçimde tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada, çalışma materyali olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (YİDK A1, A2), İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (YİDK A1, A2) ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (YHDK A1, A2) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen ilgili eserler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. İncelenen Ders Kitapları

Kitap	Seviye	Yayınevi	Yayın Yılı
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı	A1	Kültür Sanat Yayınevi	2023
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı	A2	Kültür Sanat Yayınevi	2023
İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı	A1	Papatya Yayınevi	2015
İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı	A2	Papatya Yayınevi	2015
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı	A1 A2	Ankara Üniversitesi Basımevi	2023

3.3. Sözcük Öğretim Stratejileri Formu

Araştırmanın amacı kapsamında Karadağ'ın (2013) "Bilinmeyen Bir Sözcükle Karşılaşıldığında Sözcük Anlamını Çözmek için Kullanılan Stratejiler", "Sözcük Anlamını Kesinleştirmek ve Sözcük Hazinesini Derinleştirmek için Kullanılacak Stratejiler", "Yeni Sözcük ve Kavram Öğrenmek için Kullanılan Stratejiler" olmak üzere üç başlık altında ortaya koyduğu sözcük öğretim stratejileri tasnifi esas alınmıştır. Karadağ'ın (2013) sözcük öğretim stratejilerinden "Bilinmeyen Bir Sözcükle Karşılaşıldığında Sözcük Anlamını Çözmek için Kullanılan Stratejiler" kategorisinde (Sözcük içinde bulunduğu bağlama başvurma, sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama, şekil bilgisi farkındalığını kullanma, tahmin etme, sözlük kullanma) yer almayan yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin etkili bir şekilde sözcük öğrenmelerini amaç edinen, günlük

yaşamla etkileşim kurarak sözcük hazinesini geliştirmeyi, sözcükleri hızlı bir şekilde anlamlandırmayı, iletişim kurmayı sağlayan, öğrencilerin sözcük öğrenimine karşı motivasyonlarını üst düzeye çıkarabilecek, gerçek yaşamdan kesitler sunacak “Görsellerden Yararlanma Stratejisi” ve “Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi” uzmanların görüşleri alındıktan sonra Karadağ’ın (2013) sözcük öğretim stratejileri sınıflandırmasına eklenerek oluşturulan Sözcük Öğretim Stratejileri Formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmanın amaçları kapsamında veri toplama aracı olarak kullanılan Sözcük Öğretim Stratejileri Formu Tablo 5’te gösterildiği gibidir.

Tablo 5. Sözcük Öğretim Stratejileri

Bilinmeyen Bir Sözcükle Karşılaşıldığında, Sözcük Anlamını Çözmek için Kullanılan Stratejiler	Sözcük Anlamını Kesinleştirmek ve Sözcük Hazinesini Derinleştirmek için Kullanılacak Stratejiler	Yeni Sözcük ve Kavram Öğrenmek için Kullanılan Stratejiler
Sözcük içinde bulunduğu bağlama başvurma	Bağlam üretme	Dil farkındalığı kazanma
Sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama	Metinler arası okuma	İletişime açık olma
Şekil bilgisi farkındalığını kullanma	Sözcük defteri/sözlük oluşturma	Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanma
Tahmin etme	Kavram haritası oluşturma	
Sözlük kullanma		
Görsellerden yararlanma		
Otantik görsellerden yararlanma		

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı kapsamında verilerin toplandığı çalışmada elde edilen verilerin analizinde nitel veri analiz tekniklerinden “betimsel analiz” kullanılmıştır. Creswell’e (2016, s. 179) göre “Analiz süreci verilerin organizasyonunu, veri tabanının ön okuma işleminden geçirilmesini, temaları / ana verileri kodlama ve organize etmeyi, veri sunumunu ve bunları yorumlamayı içermektedir.” Yıldırım ve Şimşek’e (2016, s. 239) betimsel analizde temel gaye elde edilen verileri okuyucuya düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunmaktır. Bundan dolayı elde edilen veriler sistematik ve açık bir şekilde betimlenir.

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (YİDK A1, A2), İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (A1, A2) ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (A1, A2) ders kitapları Karadağ’ın (2013), sözcük öğretim stratejileri sınıflandırması esas alınıp uzman görüşü alındıktan sonra yeniden düzenlenen Sözcük Öğretim Stratejileri Formu kapsamında incelenmiş, tespit edilen stratejilerin kullanım sıklığı ve dil becerilerine göre dağılımı tablo şeklinde gösterilerek yorumlanmıştır. Tablolarda sözcük öğretim stratejilerine ilişkin bulgular ders kitaplarından alınan etkinlik örnekleriyle desteklenmiş ve açıklamalara yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe A1, A2 seviyeleri, Yeni İzmir Yabancılar İçin Türkçe A1, A2 seviyeleri, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe A1, A2 seviyelerindeki ders kitaplarının sözcük öğretimi stratejileri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelemeyi ve sözcük öğretim stratejilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki kullanım durumunu, sıklığını, sayısını karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada ilgili amaç doğrultusunda çalışma materyali olarak incelenen kitaplar değerlendirmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda ortaya çıkan bulgular tablolastırılıp materyallerden de örnekler verilerek açıklanmıştır.

4.1. YİDK, İDK ve YHDK’de Bilinmeyen Bir Sözcük ile Karşılaşıldığında Sözcük Anlamını Çözmek için Kullanılacak Stratejilere Yönelik Bulgular

4.1.1. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

Tablo 6’da YİDK, İDK ve YHDK’de sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisine yönelik bulgular gösterilmiştir.

Tablo 6. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2(f)	A1 A2(f)
7	5	6	7	11

Tablo 6 incelendiğinde YİDK A1 seviyesinde sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik stratejiye 7, YİDK A2’de 5; İDK A1’de 6, İDK A2’de 7; A1 ve A2 seviyelerinin aynı kitapta bulunduğu YHDK A1 A2’de 11 defa başvurulduğu görülmektedir.

Tablo 7’de yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan A1 ve A2 seviyesi YİDK, İDK ve YHDK’de sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik stratejinin dil becerilerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 7. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
Dinleme	4	1	0	0	1
Konuşma	0	0	0	0	0
Okuma	3	4	6	7	10
Yazma	0	0	0	0	0
Dil Bilgisi	0	0	0	0	0

Tablo 7’de görüldüğü gibi sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisinin sayısı YİDK A1’de dinleme öğrenme alanında 4, okuma öğrenme alanında 3; YİDK A2’de dinleme öğrenme alanında 1, okuma öğrenme alanında 4; İDK A1’de okuma öğrenme alanında 6, İDK A2’de okuma öğrenme alanında 7; YHDK A1, A2’de okuma öğrenme alanında 10’dur. Bağlam içinde sözcüğün kullanımına yönelik stratejinin daha çok okuma öğrenme alanında (f:30) kullanıldığı görülmektedir. Ders kitapları yönüyle bir karşılaştırma yapıldığında stratejinin kullanımına yönelik en fazla etkinliğin İDK’de (A1, A2) bulunduğu; en az etkinliğin ise YİDK’de (A1, A2) olduğu söylenebilir. Dinleme öğrenme alanı açısından ders kitapları incelendiğinde bu stratejinin sadece YİDK’de (A1, A2) kullanıldığı diğer kitaplarda kullanılmadığı görülmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan YİDK A1, A2, İDK A1, A2, YHDK A1, A2 ders kitaplarında konuşma, yazma ve dil bilgisi öğrenme alanlarında bağlama başvurma stratejisi kullanımına rastlanılmamıştır.

YİDK A1’de sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisine ilişkin örnek Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3’te verilmiştir:

DİNLEME

7 Aşağıdaki sözlerin anlamlarını bulalım.

saç kestirmek indirimli bilet almak manikür yaptırmak ekmek / süt / meyve almak	34 / 36 / 38.. beden giymek öğlen / akşam seansında film izlemek hepsi kaç lira? / ne kadar? tam bilet / öğrenci bileti	saç boyatmak önden / arkadan film izlemek bir kıyafeti denemek bir şeyi de giştirmek istemek
--	--	---

8 Yukarıdaki sözleri nerede kullanıyoruz, aşağıdaki boşluklara yazalım.

Kuaför			
Sinema			
Mağaza			
Market			

60

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

Şekil 1. YİDK A1’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği
(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 60)

Şekil 1’de gösterilen etkinlikte “kuaför, sinema, mağaza, market” sözcüklerinin anlamlarının dinleme metninin bağlamına başvurularak öğretilmesi amaçlanmıştır. Dinleme metninde yer alan “saç kestirmek, indirimli bilet almak, manikür yaptırmak, ekmek, süt, meyve almak” ifadeleri “kuaför, sinema, mağaza, market” sözcüklerinin bağlamını oluşturmuştur.

DİNLEME

DÜNYADAN PORTELER

8 Metni dinleyelim. Boşlukları dolduralım.

1. Leyla Ülkesi: Milliyeti: Dili:	2. Sofya Ülkesi: Milliyeti: Dili:	3. Masako Ülkesi: Milliyeti: Dili:
4. Osama Ülkesi: Milliyeti: Dili:	5. Igor Ülkesi: Milliyeti: Dili:	6. Kim Ülkesi: Milliyeti: Dili:

74

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

Şekil 2. YİDK A1’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği
(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 74)

Şekil 2’de “Dünyadan Portreler” adlı dinleme öğrenme alanı etkinliğinde farklı ülkelere yaşayan insanların ülkelerinin, milliyetlerinin, dillerinin neler olduğu öğrencilere dinletilerek aktarılmış, öğrencilerden dinleme sırasında etkinlikte verilen boşlukları doldurmaları istenmiştir. Bu sayede ülke, milliyet, dil sözcüklerinin anlamları dolaylı da olsa dinleme metni bağlamından öğretilmesi amaçlanmıştır.

DİNLEME

8 Aşağıdaki boşlukları tamamlayalım.

seçiyor politikacılar sandıklara vatandaşın vadediyor oy veriyor

1. İnsanlar vaatleri dinliyor ve seçim günü bir partiyi

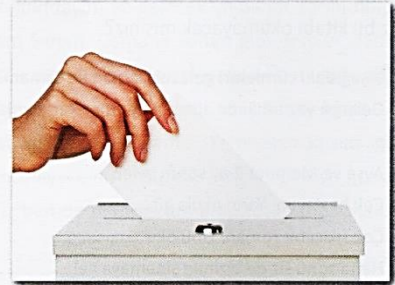
2. seçim zamanı insanlara birçok şey vadediyor.

3. İnsanlar seçim günü okullara gidiyor ve oy atıyor.

4. Oy vermek her görevidir.

5. Politikacılar insanların oylarını kazanmak için birçok şey

6. Seçim günü vatandaşlar

48

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A2

Şekil 3. YİDK A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 48)

Şekil 3 incelendiğinde “seçiyor, politikacılar, sandıklara, vatandaşın, vadediyor, oy veriyor” sözcük ve sözcük gruplarının dinleme yapılarak cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun şekilde yerleştirilmesi belirtilmiştir. Öğrenciler dinleme sırasında sözcükleri verilen boşluklara yerleştirirken dinleme metninin bağlamına başvurarak “seçmek, politikacı, sandık, vatandaş, vadetmek, oy vermek” sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını öğrenmeleri amaçlanmış ve dinleme metnini oluşturan cümleler, yerleştirilmesi istenen sözcüklerin ve sözcük gruplarının bağlamını temsil etmiştir.

İDK A1 ve İDK A2’de sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisine ilişkin örnek Şekil 4, Şekil 5 ve Şekil 6’da verilmiştir:

2. Metni oku ve soruları cevapla.

İZMİR HAYVANAT BAĞÇESİ

İzmir’de bir hayvanat bahçesi var. Bu hayvanat bahçesi büyük. O biraz uzakta ve burada çok farklı hayvanlar var. Örneğin, kaplanlar, timsahlar, penguenler, maymunlar, filler, zürafalar ve aslanlar var.

Hayvanat bahçesinde kaplanlar küçük kafeste değil, büyük bir kafeste yaşıyor. Balıklar için akvaryumlar var. Akvaryumlar küçük değil, çok büyük. Penguenler için büyük havuzlar var. Bu havuzlarda su soğuk, sıcak değil. Çünkü penguenler sıcak su sevmiyor. Burada atlar ve tavuklar da var. Kaplanlar ve timsahlar vahşi ama atlar ve tavuklar vahşi değil, onlar evcil. Bu hayvanat bahçesi çok güzel. Çok fazla hayvan var. Bütün turistler oraya gidiyor ve geziyor.

a. Metne bak, sözcüklerin zıt anlamlılarını yaz.

soğuk : _____	çirkin : _____	küçük : _____
aynı : _____	yok : _____	yakın : _____

b. Doğru mu, yanlış mı?

1. Kaplanlar bahçede değil. ☐ D ☐ Y	4. Bahçede kafesler yok. ☐ D ☐ Y
2. Balıklar akvaryumda. ☐ D ☐ Y	5. Atlar zararlı değil. ☐ D ☐ Y
3. Akvaryumlar büyük değil. ☐ D ☐ Y	6. Havuzlarda sular soğuk değil. ☐ D ☐ Y

c. Soruları cevapla.

1. Neden havuzlarda sular sıcak değil?	3. Hangi hayvanlar ilginç?
_____	_____
2. Hayvanat bahçesi nasıl bir yer?	4. “Evcil” ne demek?
_____	_____

Şekil 4. İDK A1’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 36)

Şekil 4’te “İzmir Hayvanat Bahçesi” başlıklı okuma metninde “uzakta, farklı, var, büyük, sıcak, güzel” sözcüklerinin altı çizilmiş ve altı çizili sözcüklerin zıt anlamlarının neler olduğu sorulmuş, altı çizili sözcüklerin zıt anlamları metin içinde ifade edilmiştir; metni anlamlandırmaya yönelik sorulan “Evcil, ne demek?” sorusu sorularak evcil sözcüğünün metinde yer alan “...atlar ve tavuklar vahşi değil onlar evcil...” bağlamında öğrencilerin “Evcil” sözcüğünün anlamının ne olduğunu cevaplandırmaları belirtilmiştir. Burada amaç okuma metni aracılığıyla “uzak, yakın, farklı, aynı, var, yok, büyük, küçük, sıcak, soğuk, güzel, çirkin, evcil” sözcüklerini bağlam üzerinde göstermek, bu sözcüklerin anlam ilişkilerini ortaya koymak ve sözcüklerin kavranmasını sağlamaktır.

Bu apartmanda, üçüncü katta dört erkek öğrenci yaşıyor: Kamil, John, Philip ve Harris. Onların daireleri çok büyük. Beş oda, bir salon. Salon, **mutfak** ve banyo çok büyük ama bazı odalar büyük, bazı odalar küçük.

Kamil'in çok eşyası var ve büyük bir odada kalıyor. Odada Kamil'in iki dolabı, masası, yatağı, sandalyeleri, tekli koltuğu ve bilgisayarını var. Kamil'in annesi ve babası çok yakın bir şehirde yaşıyor ve onlar sık sık Kamil'e geliyorlar. Bu nedenle de büyük oda Kamil'in.

John'un odası çok büyük değil. O başka bir ülkeden geliyor ve bu nedenle çok eşyası yok. John'un odada yatağı, dolabı, masası, bir sandalyesi ve kıyafetleri var. O çok eşya sevmiyor. Annesi ve babası da başka bir ülkede yaşıyor ve bu nedenle onlar hiç gelmiyorlar. Tatilde John onlara gidiyor.

Philip'in odası da çok büyük değil. Onun da çok eşyası yok. Ama onun çok **misafiri** geliyor. Misafirler genelde salonda oturuyor ama Philip ve arkadaşları çoğu zaman ders çalışıyor ve bu nedenle onlar odada oturuyorlar. Odada büyük bir çalışma masası var.

Harris en küçük odada kalıyor. Onun sadece bir yatağı var. Masası, dolabı yok. Kıyafetleri **valizlerde** duruyor. Çünkü iki ay sonra Harris okuldan **mezun** oluyor. Okuldan sonra o başka bir şehre gidiyor. Bu nedenle o yeni eşyalar almıyor.

Onların evi çok güzel ve onlar bu evde mutlular. Bazen kavga ediyorlar ama mutlular. Akşamları salonda birlikte televizyon seyrediyorlar. Bazen oyunlar oynuyorlar. John'un çok güzel oyunları var. Philip ise çok yetenekli bir insan. O çok iyi rol yapıyor. Arkadaşları için bazen **değişik** kıyafetler giyiyor ve **gösteriler** yapıyor. Harris'in de yemekleri çok güzel oluyor. O haftada iki akşam güzel yemekler yapıyor. Onlar bu apartmanda, üçüncü katta güzel saatler geçiriyorlar.

1. Metindeki sözcükleri tanımlarla eşleştir.

- _____ : Bu bir eşya. Onda kıyafetler taşıyoruz. Bavul.
- _____ : Eğlence için şov yapmak.
- _____ : Aynı değil, farklı.
- _____ : Evde bir bölüm, orada yemek yapıyoruz ve yiyoruz.
- _____ : Bu, insan ya da insanlar. Onlarla aynı evde yaşamıyoruz ama bazen bize geliyorlar.
- _____ : Okulum bitiyor. O zaman bu söz bana söyleniyor.

Şekil 5. İDK A1'de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 74)

Şekil 5'te verilen okuma metninde apartmanın üçüncü katında yaşayan dört öğrencinin odaları tanıtılmıştır. Metinde “mutfak, misafir, valiz, mezun, değişik, gösteri” sözcükleri koyu renkle yazılmış, sözcüklerin anlamları metnin altında verilmiş, öğrencilerden koyu renkle yazılan sözcükleri metin sonunda verilen tanımlarla eşleştirmeleri ifade edilmiştir. “Bu bir eşya, onda kıyafetler taşıyoruz. Bavul.” tanımı okuma metninde “...Kıyafetleri valizlerde duruyor.” bağlamındaki koyu renkle yazılan “Valiz” sözcüğünün anlamını; “Eğlence için şov yapmak.” ve “Aynı değil, farklı.” tanımı “...O çok iyi rol yapıyor, arkadaşları için bazen değişik kıyafetler giyiyor ve gösteriler yapıyor.” bağlamındaki

“Gösteri” ile “Değişik” sözcüğünün anlamını; “Evde bir bölüm, orada yemek yapıyoruz ve yiyoruz.” tanımı “Salon, mutfak ve banyo çok büyük ama bazı odalar büyük, bazı odalar küçük.” bağlamında bulunan “Mutfak” sözcüğünün anlamını; “Bu insan ya da insanlar. Onlarla aynı evde yaşamıyoruz ama bazen bize geliyorlar.” tanımı “...Ama onun çok misafiri geliyor.” bağlamında koyu renkle yazılan “Misafir” sözcüğünün anlamını; “Okulum bitiyor. O zaman bu söz bana söyleniyor.” tanımı “...Çünkü iki ay sonra Harris okuldan mezun oluyor.” bağlamındaki “Mezun” sözcüğünün anlamını içermekte ve öğrencilerin etkinlikte belirtilen sözcüklerin anlamlarının neler olduğunu öğrenmelerini için başvuracakları bağlamı oluşturmaktadır.

1. Oku ve soruları cevapla.

NESİ MEŞHUR?

Türkiye’deki her şehrin **farklı** özellikleri var. Bu özelliklere şehrin havası, tarihi ve kültürü şekil veriyor. Turistik bir gezide şehrin **meşhur** yerlerine gidiyoruz, meşhur yiyeceklerini yiyoruz, meşhur içeceklerini içiyoruz. Bazı şehirlerde özel **kıyafet**ler var. Turistler bu kıyafetlerden satın alıyorlar. Şehirlerden bazı örnekler verelim: Ankara’nın kalesi meşhur. Ankara’ya gidip kaleyi görmeden dönmeyin. Ankara’da Atatürk’ün mezarı, Anıtkabir var. Orayı da mutlaka görün. Ankara’nın keçisi de meşhur ama onu görmek **kolay** değil. Köylere gitmek ya da hayvanat bahçesine gitmek lazım. Eskişehir’in lüle taşı meşhur. Lüle taşından kolyeler, bilezikler, pipolar ve tespihler yapıyorlar. Turistler daha çok **hediye** etmek için tercih ediyor. Denizli’de Pamukkale’yi görmeden dönmeyin. Antalya’nın şelaleleri ve sahilleri meşhur. Antalya’da denize girin ve şelalelerde soğuk bir limonata için. Balıkesir’de tost yemek ve ayran içmek lazım. “En lezzetli tost Balıkesir, Susurluk’ta.” diyorlar. Çorum’a mı gittiniz? O zaman leblebi yiye ve bol bol satın alın. İzmir’de Saat Kulesi var. Bunu herkes biliyor. Saat Kulesi’nin altında fotoğraf çektin. Van’da kediler meşhur. Onların iki gözü farklı renkte, onları da görmek lazım.

Şehirlerdeki meşhur şeyler sadece turistler için değil, ticaret, sanat ve bilim için de önemli. **Örneğin**, Adana’nın pamuğu çok değerli. Bu pamuktan güzel kumaşlar ve havlular yapıyorlar. Afyon’un haşhaşı meşhur. Haşhaşı ilaç sanayinde kullanıyorlar ve haşhaş ile börekler yapıyorlar. Bunlar sadece örnek. Her şehirde daha farklı birçok şey bulmak mümkün. Bu şehirlerde gezmeden önce internette biraz gezin. Daha çok şey bulacaksınız.

1. Sözcüklerle yakın anlamlı sözcükleri eşleştirin.

ünlü = _____ armağan= _____

basit = _____ mesela = _____

değişik = _____ giysi = _____

3. Metindeki şehirleri gördün mü?

4. Başka şehirler ve meşhur şeylerini biliyor musun?

5. Senin ülkenin/şehrinin nesi meşhur?

2. Şehir ile meşhur şeyi eşleştir.

Ankara	yiyecek
Eskişehir	hediye
Denizli	hediye
Çorum	tarım ürünü
Antalya	tarım ürünü
Balıkesir	içecek
İzmir	içecek
Afyon	hayvan
Adana	hayvan
Van	yer

Şekil 6. İDK A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 20)

Şekil 6’da “Nesi Meşhur?” başlıklı okuma metninde Türkiye’deki şehirlerin özellikleri, turistik yerleri, öne çıkan yiyecekleri, üretilen ürünlerine dair bilgiler verilmiştir. Okuma metninde “farklı, meşhur, kıyafet, kolay, hediye, örnek” sözcükleri metin içinde altları çizilerek koyu renkle yazılmış ve metin sonrası ilk etkinlikte bu sözcüklerin yakın anlamalı olan “ünlü, basit, değişik, armağan, mesela, giysi” sözcükleri ile eşleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin okuma metni bağlamından yararlanarak “farklı, meşhur, kıyafet, kolay, hediye, örnek” sözcüklerinin yakın anlamlarının neler olduğunu anlamlandırmaları ve “Metindeki şehirleri gördün mü?”, “Başka şehirler ve başka şeylerini biliyor musun?”, “Senin ülkenin / şehrinin nesi meşhur?” sorularıyla yeni bağlam üretmeleri amaçlanmıştır.

28 Okuyalım, örnek verelim

70’li Yıllardan Küçük Detaylar

Biz çocukken yaşlılardan “Şimdiki çocuklar çok şanslı.” sözünü çok sık duyardık. Bize sürekli “Bizim zamanımızda ne elektrik vardı ne de kalorifer. Mum ışığında ders çalışır, sobayla ısınırdık.” derlerdi. Biz gerçekten şanslı mıydık?

70’ler çocuklar için özgürlük yıllarıydı. Ya sokaklarda ya da bahçelerde oynardık. Bahçeler baharları bin bir çeşit yabani otla, çiçekle dolardı. Bazen bir ağaç dalını, bazen birkaç taşı, bazen de küçük bir yaprağı oyuncak yapardık.

O yıllarda okulda siyah önlük giyerdik. Kızlar saçlarına kocaman beyaz kurdeleler takardı. O zamanlarda ne bilgisayar vardı ne de akıllı tahta; karatahta ve tebeşir okulların–simgesi ve en büyük eğlence aracıydı. Hepimiz teneffüslerde tebeşir savaşı yapar ya da tahtaya “Ali Ayşe’yi seviyor.” gibi okulun magazin haberlerini yazardık.

O zamanlarda aşkımızı kolay kolay dile getiremezdik. Hemen yüzümüz kızarır, dilimiz dolanırdı. Bu nedenle birbirimize aşk mektupları yazardık. Zarfın içine de kuru çiçekler, bir tutam saç ya da fotoğraf koyardık. Bazı gençler “Aşkın beni yakıyor.” demek için mektup kağıdının ucunu yakardı. Sevgilimizi biraz tanıdıktan sonra pastanede buluşur, sohbet ederdik.

Bir örnek de ben vereyim.

Eskiden *Gençken*

Çocukken *Okuydayken*

Şekil 7. YHDK A1 A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s.119)

YHDK’de (A1, A2) bulunan Şekil 7’de gösterilen “70’li Yıllardan Küçük Detaylar” adlı okuma metninde geçen “Eskiden, çocukken, gençken, okuldayken” sözcüklerinin anlamlarının neler olduğunu “Biz çocukken yaşlılardan...”, “...Bizim zamanımızda ne elektrik vardı ne de kalorifer...”, “...O yıllarda okulda siyah önlük giyerdik...” bağlamından hareket edilerek öğrenilmesi ve öğrencilerin “Eskiden, çocukken, gençken, okuldayken” sözcükleriyle “Bir örnek de ben vereyim.” etkinliği aracılığıyla yeni bağlamlar oluşturmaları amaçlanmıştır.

36 Dinleyelim, işaretleyelim

Farklı Tedavi Yöntemleri

Kayıt sırası
48

	Doğru	Yanlış
1. Tıp biliminin dışındaki yöntemlerle tedaviye “alternatif tıp” denir.	☐	☐
2. Alternatif tıp modern tıbbın karşısındadır.	☐	☐
3. Alternatif tıpta bitkilerin dışında da tedavi yöntemleri bulunur.	☐	☐

Şekil 8. YHDK A1 A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s.143)

Şekil 8’de “Farklı Tedavi Yöntemleri” isimli dinleme metni etkinliğinde “Tıp biliminin dışındaki yöntemlerle tedaviye alternatif tıp denir.”, “Alternatif tıp modern tıbbın karşısındadır.”, “Alternatif tıpta bitkilerin dışında da tedavi yöntemleri bulunur.” cümlelerinin doğru yanlış olup olmadığının öğrenciler tarafından işaretlenmesi belirtilmiş, “Alternatif tıp” kavramının anlamının ne olduğu, hangi anlamlarda kullanıldığı dinleme metni bağlamına başvurularak öğretilmek istenmiştir.

9 Okuyalım, tamamlayalım, konuşalım

Kimler Akıllı Telefon Kullanmıyor?

iletişimi koparmak • tükenmek • özgürlük ifadesi • bağlantı

Zaman zaman hepimiz akıllı telefonlarımızla haberleri, sosyal medyayı, iş yerindeki gelişmeleri takip etmekten sıkılıyoruz. “Şu telefonu pencereden aşağı atmak istiyorum, bir hafta kapatmak istiyorum” diyerek şikayet ediyoruz. Modern hayatın temposu, iş yoğunluğu, insanlarla ilişkilerimiz bizi bu hale getiriyor. Ama bu konuda yalnız değiliz. Zenginler ve ünlüler de akıllı telefonlara ‘Hayır’ diyor, eski tarz kapaklı modelleri kullanıyorlar.

Örneğin; 32 yaşındaki Danny Groner Silikon Vadisi’ndeki milyarder bir şirkette müdür olarak çalışıyor. O kapaklı cep telefonu kullanıyor ve şöyle diyor: “Enerjimin tükenmesinden korkuyorum. Günde 13-14 saat ekran başındayım. Bu bana yeter. 17 saate çıkarmam gerekmiyor.” Teknoloji etiği uzmanı David Ryan Polgar da “Hem teknoloji hastası kişilerin kapaklı telefon kullanması, hem de bilinçli olarak akıllı telefon sahibi olmamak bir güç ve özgürlük ifadesidir. Bu bir statü sembolüdür.” diyor.

Çok uluslu bir telekom şirketinin müdür yardımcısı Bruno Mettling ise “bağlantı kesme hakkı”nı gündeme getirmiş. Fransa Çalışma Bakanlığı’na dijital çalışma konusunda bir rapor sunmuş. Mettling, “Çalışanlar bazen birbirleri veya müdürleri ile iletişimi koparabilir.” diye düşünüyor.

1. _____
sıkılıyorum.
2. _____
istiyorum.
3. _____
korkuyorum.
4. _____
gerek.
5. _____
zor.

1. Bir hafta boyunca telefonsuz yaşayabilir misiniz?
2. Bazen iş yerinde iletişimi koparmak yararlı mı?
3. Siz akıllı telefon kullanıyor musunuz?
4. Siz de zaman zaman akıllı telefonlardan sıkılıyor musunuz?
5. Sizce eski tip kapaklı telefon kullanmak kolay mı, zor mu?

Şekil 9. YHDK A1 A2’de Sözcüğün İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 148)

“Kimler akıllı telefon kullanmıyor?” adlı Şekil 9’da yer alan okuma metninde mavi renkle yazılan “...takip etmekten sıkılmıyoruz”, “...kapatmak istiyorum”, “...enerjimin tükenmesinden korkuyorum”, “...17 saate çıkarmam gerekiyor”, “...akıllı telefon sahibi olmamak bir güç” ifadeleri “iletişimi koparmak, tükenmek, özgürlük, bağlantı” sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının öğrenilmesinde bağlam oluşturmuştur.

4.1.2. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

Sözcük ve sözcük gruplarının anlamları bağlı bulundukları cümle ya da metin bağlamında tam olarak yer almayabilir veya farklı anlamları anlaşılamayabilir. Bu durumda sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının öğrenilebilmesi için bir başka cümleye, başka bir metne başvurulması gerekmektedir. İDK A1, İDK A2 ve YHDK A1 A2’de sözcüğü başka ifade,

cümle ve metin bağlamında arama stratejisine yönelik rastlanan bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. İDK ve YHDK’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
2	1	1

Tablo 8 incelendiğinde İDK A1’de 2, İDK A2’de 1, YHDK A1 A2’de 1 sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama stratejisi örneğe rastlanılmış; YİDK A1, YİDK A2’de sözcüğü başka bağlamda arama stratejisi örneğine rastlanılmamıştır. Bu durumun nedeni A1 ve A2 seviyesinin başlangıç seviyesi olması gösterilebilir.

Tablo 9’da İDK ve YHDK’de sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama stratejisinin dil becerilerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 9. İDK ve YHDK’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	İDK		YHDK
	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
Dinleme	1	0	0
Konuşma	1	0	0
Okuma	0	1	1
Yazma	0	0	0
Dil Bilgisi	0	0	0

Tablo 9’da İDK ve YHDK’de sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama stratejisinin dil becerilerine göre dağılımı yer almaktadır. Sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama stratejisinin sayısı İDK A1’de dinleme öğrenme alanında 1, konuşma öğrenme alanında 1; İDK A2’de okuma öğrenme alanında 1; YHDK’de (A1, A2)

okuma öğrenme alanında 1'dir. Buradan hareketle başka ifade, cümle ve metin bağlamında sözcüğü arama stratejisi en fazla okuma öğrenme alanında yer aldığı yazma ve dil bilgisi öğrenme alanında bulunmadığı tespit edilmiştir.

İDK A1 ve A2'de sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama stratejisi ilişkin ilişkin örnek Şekil 10, Şekil 11 ve Şekil 12'de verilmiştir:

4. ÜNİTE
D. YOL TARİF EDİYORUM

1. Dinle ve nereye gidiyor, bul.

2. Şimdi sen tarif et.

sağa dön-
solda

sola dön-
sağda

düz git-
karşıya geç-

Şimdi Gül Pastanesindeyim. Alsancak Gara gidiyorum. Bana tarif et.

Halk Kütüphanesindeyim. Parka gidiyorum. Bana tarif et.

Şimdi Migrostayım. Hayat Hastanesi'ne gidiyorum. Bana tarif et.

Şekil 10. İDK A1'de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 50)

Şekil 10’da gösterilen dinleme becerisini geliştirmeye yönelik verilen etkinlikte “Sağa dönmek, solda, sola dönmek, sağda, düz gitmek, karşıya geçmek.” sözcük ve sözcük gruplarının anlamları dinleme sırası ve dinleme sonrasında görsellerle desteklenen haritaya bakılarak başka cümle bağlamı olan “Şimdi Gül Pastanesindeyim. Parka gidiyorum. Bana tarif et.”, “Halk kütüphanesindeyim. Bana tarif et.”, “Şimdi Migros’tayım. Hayat Hastanesine gidiyorum. Bana tarif et.” bağlamında öğretilmek istenmiştir.

“Sence hangisi tehlikeli? Neden?” sorusuyla başlayan Şekil 11’de konuşma öğrenme alanında yer alan etkinlikte “Dalmak, ateş, kayak yapmak, yılan, paraşütle atlamak, dağa tırmanmak, örümcek, yıldırım, kurt” sözcük ve sözcük gruplarının anlamları “Ateş” ile “Yüzmek” sözcüklerinin bağlamını oluşturan “Ateş çok tehlikeli.”, “Yüzmek tehlikeli değil.” bağlamlarından yola çıkılarak öğretilmesi amaçlanmıştır.

3. Sence hangisi tehlikeli? Neden?

dalmak	ateş	kayak yapmak
yılan	paraşütle atlamak	dağa tırmanmak
	yıldırım	kurt
		örümcek

ad
Ateş çok tehlikeli.
Yüzmek tehlikeli değil.
ad

86

Şekil 11. İDK A1’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 86)

“Sence hangisi tehlikeli? Neden?” sorusuyla başlayan Şekil 11’de konuşma öğrenme alanında yer alan etkinlikte “Dalmak, ateş, kayak yapmak, yılan, paraşütle atlamak, dağa tırmanmak, örümcek, yıldırım, kurt” sözcük ve sözcük gruplarının anlamları “Ateş” ile “Yüzmek” sözcüklerinin bağlamını oluşturan “Ateş çok tehlikeli.”, “Yüzmek tehlikeli değil.” bağlamlarından yola çıkılarak öğretilmesi amaçlanmıştır.

2. Sorunları ve çözümleri bul ve eşleştir.

Çok zaman lazım değil. Evde yarım saat egzersiz yapmaya çalışın. Eve bir koşu bandı ya da bir bisiklet alın. Bazı hareketleri yapmaktan kaçmayın, mesela, asansör kullanmayın.

Gözlerim bozuk ama gözlük kullanmaktan hoşlanmıyorum.

Dişim ağrıyor. Diş çektirmekten çok korkuyorum.

İlaç içmeyi sevmiyorum.

İlaç içmek, tabii ki de zevkli bir şey değil. Tek çözüm hasta olmamak. Bol bol meyve yiye, daha sağlıklı beslen ve hasta olmamaya çalışın.

Önce muayane olun. Hekimler hemen çekmeyi tercih etmiyorlar. Farklı çözümler arıyorlar.

Stresten uzak durmaya çalışın. Bol bol su için ve kanı sulandıran meyveler yiye.

İğne olmaktan çok çekiniyorum.

Başım her zaman ağrıyor. Doktora gittim, doktor “Bir problem yok.” dedi.

Lens kullanın ama önce doktorunuza danışın. Gözünüz lense uygun mu, değil mi, öğrenin ve ona göre lens kullanmaya başlayın.

Çok canınız acımıyor, korkmayın. İğne sırasında derin derin nefes alın. Nefes almak acıyı azaltıyor.

Spor yapmaya vaktim yok. Spor salonlarını da sevmiyorum.

3. Sence başka nasıl sorunlar var ve bu sorunları çözmek için neler yapmayı öneriyorsun?

sorun: _____

çözüm: _____

Şekil 12. İDK A2’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 35)

“Sorunları ve çözümleri bul ve eşleştir.” adlı etkinliğin yer aldığı Şekil 12’de sorunlar ve çözümler karışık verilir, öğrencinin eşleştirme yapması istenmekte öğrenciye karışık olarak verilen sorunlar ve çözümler “Sorun” ve “Çözüm” sözcüğünün anlamını öğrenmesi için bağlam oluşturulmaktadır. Bu sayede “sorun” ve “çözüm” sözcüğünün anlamı etkinlik bağlamında verilir öğrencinin yaratıcı düşünmesini geliştirmek amacıyla sorunlara farklı çözümler üretmesi istenmektedir.

İDK A1 ve A2’de sözcüğü başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama stratejisi ilişkin ilişkin örnek Şekil 13’te verilmiştir.

1 Yerleştirelim, yanlış çizelim

Türkiye’de İlk Günlerim

kiralamak • öğrenmek • yapıyorum • yaşamak
ödüyorum • oluyorum

Adım Isabel. Türkiye’ye üç ay önce geldim. Buradaki ilk günleri-
mi hiç unutmam. Yabancı bir ülkede ilk günler çok zor geçiyor. Ev
_____, banka işlemleri, kimlik işlemleri, faturaları yatırmak,
önemli yerlerin adreslerini, telefonlarını _____ hiç kolay
olmuyor. O günlerde arkadaşlarım çok yardım etti. Çünkü Türkçe bil-
miyordum. Ama artık işlerimi kendim _____. Bu üç ay
içinde biraz Türkçe de öğrendim. Artık faturalarımı kendim
_____, doktor randevularımı kendim alıyorum. Banka ve
kredi kartımla ilgili işlemleri kendim yapıyorum. Bir kütüphaneye ya
da spor merkezine kendim üye _____. Yabancı bir ülke-
de _____ benim için eskisi kadar zor değil.

1. Isabel Türkiye’ye henüz / birkaç ay önce / çok
önceden geldi.
2. Türkiye’deki ilk günlerini hala hatırlıyor / hiç
hatırlamıyor.
3. İlk günlerde birçok işi kolaylıkla / zorlukla yaptı.
4. Arkadaşları hiç / hep yardım etti.
5. Biraz Türkçe öğrendi ve hayat onun için artık
daha zor / kolay.

2 Tahmin edelim, anlatalım

Ne Yapmak Gerekıyor?

- ev bulmak
- kimlik çıkarmak

- üye olmak
- gümrükten geçmek

- posta göndermek
- banka işlemleri

- faturaları yatırmak
- oturma izni

- vize almak
- abone olmak

72

Şekil 13. YHDK A1 A2’de Sözcüğü Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Arama Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s.72)

Şekil 13’te “Türkiye’de İlk Günlerim” adlı boşlukları olan metin bulunmakta metin bağlamından hareket edilerek “Kiralamak, öğrenmek, yapıyorum, yaşamak, ödüyorum, oluyorum” sözcüklerinin uygun boşluklara yerleştirilmesi istenmekte ve “Ev bulmak, üye olmak, posta göndermek, vize almak, kimlik çıkarmak, gümrükleri geçmek, banka işlemleri, oturma izni, abone olmak” sözcük gruplarının anlamlarının öğrenilip bu sözcük gruplarıyla başka bağlamlar oluşturulması amaçlanmıştır.

4.1.3. YİDK, İDK ve YHDK’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel seviyeden itibaren şekil bilgisi, sözcüklerin biçimsel özellikleri sözcük ve sözcük gruplarının anlam boyutlarının öğrenilmesinde büyük bir öneme sahiptir. Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan şekil bilgisi farkındalığını kazandırmayı amaçlayan etkinliklere yer verilmesi öğrencilerin sözcükleri adlandırmalarına katkı sunar.

YİDK, İDK ve YHDK’de şekil bilgisi farkındalığını kullanma stratejisine yönelik bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. YİDK, İDK ve YHDK’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
26	29	17	16	42

Tablo 10’da inceleme konumuz olan YİDK’ nin (A1, A2), İDK’ nin (A1, A2) ve YHDK’ nin (A1, A2) içinde yer alan şekil bilgisi farkındalığını kullanma stratejisine yönelik bulgular gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında şekil bilgisi farkındalığını kullanma stratejisi sayısı YİDK A1’de 26, YİDK A2’de 29, İDK A1’de 17, İDK A2’de 16, YHDK A1 A2’de 42’dir. YİDK, İDK ve YHDK’de şekil bilgisi farkındalığını kullanma stratejisinin dil becerilerine göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. YİDK, İDK ve YHDK’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
Dinleme	2	1	0	3	1
Konuşma	0	0	0	0	0
Okuma	1	1	3	3	1
Yazma	0	1	0	1	0
Dil Bilgisi	23	26	14	9	40

Tablo 11’de ele aldığımız ders kitaplarında (YİDK A1, YİDK A2, İDK A1, İDK A2, YHDK A1 A2) Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi’nin dil becerilerine göre dağılımı gösterilmektedir. Şekil bilgisi farkındalığına dair dinleme öğrenme alanında YİDK A1’de 2, YİDK A2’de 1, İDK A2’de 3, YHDK A1, A2’de 1; okuma öğrenme alanında YİDK A1’de 3, YİDK A2’de 1, İDK A1’de 3, İDK A2’de 3, YHDK A1, A2’de 1; yazma öğrenme alanında YİDK A2’de 1, İDK A2’de 1; dil bilgisi öğrenme alanında YİDK A1’de 23, YİDK A2’de 26, İDK A1’de 14, İDK A2’de 9, YHDK A1, A2’de 40 bulguya rastlanılmıştır. Ders kitaplarında konuşma becerisi öğrenme alanında, İDK A1’de dinleme öğrenme alanında ve yazma öğrenme alanında, YHDK A1, A2’de yazma öğrenme

alanında şekil bilgisi farkındalığıyla ilgili hiçbir bulguya rastlanılmamıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde şekil bilgisi farkındalığıyla ilgili etkinliklerin öğrenme alanlarından en çok dil bilgisi öğrenme alanında yer aldığı; İDK’ de (A1, A2) okuma öğrenme alanında şekil bilgisi farkındalığını artırmayı amaçlayan etkinliğe YİDK (A1, A2) ve YHDK’ den (A1, A2) daha çok yer verildiği tespit edilmiştir.

YİDK A1’de şekil bilgisi farkındalığını kullanma stratejisine ilişkin örnek Şekil 14, 15, 16, 17 ve 18’de verilmiştir.

DİL BİLGİSİ

Bulunma Durumu (-DA) (The Locative Case)
 The locative case roughly covers the functions of the prepositions "in, on and at" in English.

a, ı, o, u → -Da

e, i, ö, ü → -De

Örnek:
Nerede?
 Öğrenciler nerede? Öğrenciler sınıfta.
 Bilgisayar nerede? Bilgisayar masada.
 Taksim nerede? Taksim İstanbul’da.

Kimde?
 Kalem kimde? Kalem öğretmende.
 Çanta kimde? Çanta Ahmet’te.
 Telefon kimde? Telefon Merve’de.

5 Aşağıdaki boşlukları dolduralım.
 1. Çocuklar nerede? Çocuklar bahçe.....
 2. Gazete kimde? Gazete Hasan’.....

6 Aşağıdaki cümleleri örneklerdeki gibi tamamlayalım.
Örnek: Sinem sınıfta mı? Evet, Sinem sınıfta.
 Hayır, Sinem sınıfta değil.

Kitap Ayşe’de mi? Evet, kitap Ayşe’de.
 Hayır, kitap Ayşe’de değil.

1. Kalem çanta.....? Hayır, ...
 2. Ahmet ofis.....? Hayır, ...
 3. Tabaklar mutfak.....? Evet, ...
 4. Ali ev.....? Evet, ...
 5. Öğrenci sınıf.....? Evet, ...
 6. Kedli sokak.....? Hayır, ...

7 Resme bakalım. Örnekteki gibi sorular yazalım. Cevaplayalım.

1. Bilgisayar / masa	1. Bilgisayar masada mı? Evet, bilgisayar masada.
2. Saat / duvar	2.?
3. Lamba / tavan	3.?
4. Dosya / dolap	4.?
5. Şişe / masa	5.?

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

31

Şekil 14. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 31)

YİDK A1’de “Dil Bilgisi” başlığı altında Şekil 14’te yer alan etkinlikte isim çekim eklerinden bulunma durum ekinin (-DA) isim soylu sözcüklere nasıl eklendiği, eklenirken harflerde meydana gelen değişimlerin nasıl olduğu, cümlede nasıl kullanıldığı, ilişkin

bilgiler yer almaktadır. Çalışmada “Nerede?” ve “Kimde?” sorusuyla dikkat çekilmekte örnekler gösterilmekte cümlelerde boş bırakılan yerlere örnekteki gibi bulunma ekleriyle doldurulması ardından “Saat / duvar”, “Lamba / tavan”, “Dosya / dolap”, “Şişe / masa” sözcüklerine bulunma durum eki getirilerek soru cevap cümlelerinin oluşturulması istenilerek bulunma ekinin sözcüklere kattığı anlamların öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Etkinlikte bulunma eki farkındalığının oluşturulması ile beraber bulunma ekiyle ilgili sorulan soruların cevabıyla “Evet”, “Hayır”, “Değil” ifadeleri ile “DIR” ekinin kullanılışını aktarılacak istenmiştir.

DİL BİLGİSİ

İsim Cümleleri (Nominal Sentences)

Yüklemi isim olan cümlelerdir.

Sentences where the main verb is “to be” – e. g. I am here, you aren’t ill.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	öğretmenim	öğretmen değilim	öğretmen miyim	öğretmen değil miyim
Sen	öğretmensin	öğretmen değilsin	öğretmen misin	öğretmen değil misin
O	öğretmen	öğretmen değil	öğretmen mi	öğretmen değil mi
Biz	öğretmeniz	öğretmen değiliz	öğretmen miyiz	öğretmen değil miyiz
Siz	öğretmensiniz	öğretmen değilsiniz	öğretmen misiniz	öğretmen değil misiniz
Onlar	öğretmen(ler)	öğretmen değil(ler)	öğretmen(ler) mi	öğretmen değiller mi

Şekil 15. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 40)

İsim cümlelerinin nasıl oluşturulduğunu, isim soylu sözcüklerin nasıl yüklem olduğunu tablo ile aktaran Şekil 15’te verilen çalışmada “Öğretmen” sözcüğünün olumlu, olumsuz, olumlu soru, olumsuz soru biçimleri gösterilmiş. Öğrencilerin isim soylu olan “Öğretmen” sözcüğüne gelen kişi eklerini fark etmeleri kişi eklerinin ve soru eklerinin sözcüğün anlamında meydana getirdikleri değişimleri ile “Değil” ifadesinin cümleye kattığı anlamı görüp anlamlandırmaları istenmiştir.

DİL BİLGİSİ

İyelik Ekleri (Possessive Suffixes)

Bir varlığın kimin olduğunu; kime, neye ait olduğunu bildirir.

These suffixes indicate to whom the object belongs, by whom it is owned or possessed. Unlike English, the object also takes a suffix that indicates possession.

Ben-im	baba-m anahtar-im	anne-m ev-im	manto-m kol-um	ütü-m köy-üm
Sen-in	baba-n anahtar-in	anne-n ev-in	manto-n kol-un	ütü-n köy-ün
O-nun	baba-sı anahtar-ı	anne-si ev-i	manto-su kol-u	ütü-sü köy-ü
Biz-im	baba-mız anahtar-ımız	anne-miz ev-imiz	manto-muz kol-umuz	ütü-müz köy-ümüz
Siz-in	baba-nız anahtar-ınız	anne-niz ev-iniz	manto-nuz kol-unuz	ütü-nüz köy-ünüz
Onlar-ın	baba-ları (sı) anahtar- ları (ı)	anne-leri (si) ev-leri (i)	manto-ları (su) kol-ları	ütü-leri (sü) köy-leri (ü)

1. NOT: İkinci hecesinde dar ünlü (ı, i, u, ü) olan kelimelere ünlü ile başlayan ek getirildiğinde ikinci hecedeki dar ünlü düşer.
When a word with a narrow vowel in its second syllabus is conjugated with a suffix starting with a vowel, the narrow vowel in the second syllabus is dropped.

Örnek:

Ayşe'nin boynu (boyun) ağrıyor.
Kedinin burnu (burun) siyah.
Senin omzunda (omuz) ne var?
Benim şehrim (şehir) kalabalık.

2. NOT: Üçüncü tekil ve çoğul iyelik eklerinden {-s}, {ı, lar} sonra ad durum ekleri {-A, -DA, -DAn, -I} geldiği zaman araya "n" harfi girer.

When the third person singular and plural possessive suffixes ({-s}), {ı, lar} are followed by a case suffix {-A, -DA, -DAn, -I}, the sound "n" is put in between.

Örnek:

Onun evine gidiyorum.
Onların sınıflarında bilgisayar var.
Onun kitabında resimler var.
Onların köpeğinden korkuyorum.
Onun balkonunda oturuyoruz.

Örnek:

(Benim) Kardeşim liseye gidiyor.
(Senin) Evin okula yakın mı?
(Onun) Ablası bankada çalışıyor.

(Bizim) Okulumuz 7 katlı.
(Sizin) Ülkenizde deniz var mı?
(Onların) Arkadaşları Türkçe biliyor.

Şekil 16. YİDK A1'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 69)

Şekil 16'da şekil bilgisi farkındalığına yönelik olarak kişi zamirleri ile iyelik ekleri tablo aracılığıyla belirtilmiş, "Baba, anne, manto" sözcüklerine iyelik ekleri eklenmiş ve kişi zamirlerine göre çekimlenmiştir. Bu etkinlikte kişi zamirlerine göre çekimlenen "Baba, anne, manto" sözcüklerinin iyelik ekleri aldığında anlamlarında nasıl bir farklılığın olduğu öğrencilere fark ettirmek istenilmiştir.

DİL BİLGİSİ

-DAn önce / sonra, mAdAn önce / DıktAn sonra
(Before / after something, before / after doing something)

İsim + -DAn	önce	-mAdAn önce
	sonra	Fiil + -DıktAn sonra

Örnek:
Biz yemekten önce ellerimizi yıkıyoruz.
İşten sonra İngilizce kursuna gidiyorum.
Okuldan sonra sinemaya gidiyor muyuz?

Toplantıya gelmeden önce hazırlık yapıyorum.
Akşam biraz televizyon izledikten sonra uyudum.

4 Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi dolduralım.

1. Uyu..... mutlaka kitap okuyorum.	7. Sınav..... ders çalıştım.
2. Onlar kahvaltı..... yürüyüş yaptılar.	8. Bayram..... alışveriş yapıyoruz.
3. Mert, askerden dön..... evleniyor.	9. Ofise patronum..... geliyorum.
4. Film..... bilet al.	10. Türkiye'ye gel..... Türkçe öğrendim.
5. Derya sınıfa herkes..... giriyor. O hep geç kalıyor.	11. Tatile çık..... mutlaka yer ayırt.
6. Yemek ye..... dişlerimi fırçalıyorum.	12. Sütü satın al..... son kullanma tarihine bak.

5 Demet'in ajandasını okuyalım. Cümleleri "-DAn önce / sonra, -mAdAn önce ve -DıktAn sonra" ile yeniden yazalım.

07.00 Kalkıyorum.	Sabah kalktıktan sonra duş alıyorum.
07.15 Duş alıyorum ve hazırlanıyorum.	
07.45 Kahvaltı yapıyorum	
08.15 Evden çıkıyorum.	
08.30 Otobüse binıyorum.	
09.00 İşe geliyorum.	
13.00 Öğle yemeği yiyorum.	
14.00 İşe devam ediyorum.	
18.30 İşten çıkıyorum.	
19.00 Eve geliyorum.	
19.15 Akşam yemeği yiyorum.	
20.00 Televizyon izliyorum.	
23.30 Yatıyorum.	

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

97

Şekil 17. YİDK A1’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 97)

Şekil 17’de isim çekim eklerinden ayrılma eki (-DAn) -mAdAn zarf fiil ekiyle -DıktAn kalıbının “Önce, sonra” sözcükleriyle beraber kullanıldığında zaman anlamı taşıdığının öğretilmesi amaçlanmıştır. Etkinlikte “Biz yemekten önce ellerimizi yıkıyoruz.”, “Okuldan sonra sinemaya gidiyor muyuz?”, “Toplantıya gelmeden önce hazırlık yapıyorum.” örnek olarak verilen cümlelerden hareket edilerek cümlelerde yer alan boşluklara ayrılma ekinin (-DAn) ve -mAdAn zarf fiil ekinin -DıktAn kalıbının yerleştirilmesi belirtilmiş ve “Demet’in Ajandası” adlı soruda maddeler halinde dizilen “Kalkıyorum.”, “Duş alıyorum.”, “Kahvaltı yapıyorum.”, “Evden çıkıyorum.”, “Otobüse binıyorum.”, “İşe geliyorum.”, “Öğle yemeği yiyorum.”, “İşe devam ediyorum.”, “İşten çıkıyorum.”, “Eve geliyorum.”, “Akşam yemeği yiyorum.”, “Televizyon izliyorum.”, “Yatıyorum.” cümlelerinin -Dan önce/sonra, -mAdAn önce/sonra, -DıktAn önce/sonra ile birleştirilerek metin hâline getirilmesi ifade edilmiş bu sayede bu eklerin sözcüklere zaman anlamı kazandırdığı öğrencilere öğretilmeye çalışılmıştır.

DİL BİLGİSİ

İsim Tamlamaları (Compound Nouns)

Belirtili İsim Tamlaması (Definite Compound Nouns)

Tamlayanın ilgi ekini (-In/-nIn), tamlananın da 3.tekil kişi iyelik ekini (-I/-sI) aldığı tamlamalardır. Belirtili isim tamlamasını bulmak için tamlanana "Neyin?" "Kimin?" sorularını sormak gerekir. Bu tamlamalar tamlayana ait olmayı, onunla ilgili olmayı anlatır.

Definite compound nouns comprise of two elements as "the possessor/determiner" and "the possessed/determined". These compound nouns mostly indicate cases of possession or cases of a close relation between "the determiner" and "the determined" (e. g. benim arabam (my car), dersin sonu (the end of the class)). The word with the possessive suffix (-In/-nIn) indicates the owner or the possessor. Question words "Whose?", "of whom" or "of which" may be directed at the determined to specify the determiner. Unlike English, the possessed, or the determined noun is also suffixed with (-I/-sI) when forming such compound nouns.

Tamlayan Eki	Tamlanan Eki	Ad Durum Eki
a, ı → -(n)ın	a, ı → -(s)ı	-(n)dA
e, i → -(n)in	e, i → -(s)i	-(n)dAn
o, u → -(n)un	o, u → -(s)u	-(n)A
ö, ü → -(n)ün	ö, ü → -(s)ü	-(n)I

Örnek:

Türkiye'nin başkenti Ankara'dır. Televizyonun kumandası bozuk.
Odanın rengi mavi. Seda'nın annesinin adı Leyla.
Ali'nin arabasına biniyorum. Benim odam Hakan Bey'in odasının yanında.
Sınıfın kapısı kapalı.

4 Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi dolduralım.

1. Ayşe' elbise çok güzel.
2. Yıl son ay aralıktır.
3. Ebru göz mavidir.
4. Yarın Ahmet düşün gidiyorum.
5. Bu sınıf öğrenci nerede?
6. Tuğçe' ofis yer güzel.
7. Çanta iç ne var?
8. Arkadaşım anne ev gidiyoruz.
9. Okul kütüphane geliyorum.
10. Bu kahve şeker çok az.

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

107

Şekil 18. YİDK A1'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 107)

İsim tamlamalarından belirtili isim tamlamasının öğretilmesini amaçlayan Şekil 18'de gösterilen etkinlikte tamlayan, tamlanan ve durum eklerinin işlevlerinin neler olduğu tablo aracılığıyla açıklanmış, belirtili isim tamlaması ile durum eki alan sözcüklerle oluşturulan "Türkiye'nin başkenti Ankara'dır.", "Odanın rengi mavi.", "Ali'nin arabasına biniyorum.", "Sınıfın kapısı kapalı.", "Televizyonun kumandası bozuk.", "Seda'nın annesinin adı Leyla.", "Benim odam Hakan Bey'in odasının yanında." örnek cümleler gösterilmiş ardından tamlayan, tamlanan ve durum eklerinin cümlelerde boş bırakılan alanlara getirilmesi istenmiştir. Bu etkinlikte amaç tamlayan, tamlanan ve durum eklerinin sözcüklere eklendiğinde sözcükler üzerinde biçimsel ve anlamsal nasıl bir farklılığın oluştuğunu öğrencilere hissettirmektir.

YİDK A2’de şekil bilgisi farkındalığını kullanma stratejisi örneğine ilişkin örnekler Şekil 19, 20 ve 21’de verilmiştir.

DİL BİLGİSİ

İstek Kipi (Optative Mood)

Bir isteği, bir dileği anlatmak için kullanılır. İstek kipi genellikle 1. tekil (ben) ve 1. çoğul (biz) şahıslarda kullanılmaktadır. Günümüzde istek kipi, 2. ve 3. şahıslarda (sen, siz, o, onlar) kullanılmamaktadır.

“İstek kipi” is used to express wishes. It is mostly used with the first person singular (ben) and first person plural (biz) pronouns. Today, the optative mood is not used with the second and third person pronouns (sen, siz, o, onlar).

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	geleyim	gelmeyeyim	geleyim mi	gelmeyeyim mi
Sen	-	-	-	-
O	-	-	-	-
Biz	gelelim	gelmeyelim	gelelim mi	gelmeyelim mi
Siz	-	-	-	-
Onlar	-	-	-	-

Örnek:

Bu akşam konsere gidelim mi?
Biraz daha çalışayım.
Yarın erken kalkalım.

Haydi acele et! Geç kalmayalım.
Anne, bu akşam dışarı çıkayım mı?

3 Aşağıdaki cümleleri örneklerdeki gibi tamamlayalım.

1. Ben seni dışarıda bekle..... .
2. Biz sizinle gel..... .
3. Sana çikolata al..... ?
4. Fakir insanlara yardım et..... .
5. Bu konuyu tekrar anlat..... ?
6. Bu akşam dışarıda yemek ye..... .
7. Ondan hoşlanmıyorum, onu yemeğe çağır..... .
8. Ben bu yaz Bodrum’a git..... .
9. Hafta sonu beraber bir şeyler yap..... ?
10. Haydi basketbol oyna..... .

Şekil 19. YİDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 14)

YİDK A2’de şekil bilgisi farkındalığına ilişkin olarak Şekil 19’da yer alan etkinlikte istek kipinin ne olduğu açıklanmış, fiil kök ve gövdelerine eklenişi; istek kipinin olumlu, olumsuz, olumlu soru ile olumsuz soru şekilleri tablo ile aktarılmış, öğrencilerin istek kipinin fiiller üzerinde ne tür değişiklik yaptığını anlamları ve kavramları için eksik bırakılan cümlelerin istek kipi almış fiillerle tamamlanıp cümle oluşturmaları istenmiştir.

İsim Yapım Eki (Noun Making Suffix): -lık

-lık eki, isim ve isim soylu kelimelere gelerek soyut isimler, yer, alet ve meslek isimleri türetilir.

"-lık" suffix is added to nouns or their derivatives and transforms them into abstract nouns as well as nouns for places and fields of work (mühendislik engineering)

isim / sıfat + -lık

Soyut isimler veya meslek isimleri yapar:

Soyut isimler		Meslek isimleri	
güzel	güzellik	öğretmen	öğretmenlik
iyi	iyilik	kapıcı	kapıcılık
bol	bolluk	doktor	doktorluk
sessiz	sessizlik	gözlükçü	gözlükçülük
doğru	doğruluk	mühendis	mühendislik

İsimlerin sonuna gelerek isim veya sıfat yapar:

İsim		Sıfat	
şeker	şekerlik	perde	perdelik kumaş
kitap	kitaplık	yaz	yazlık ev
tuz	tuzluk	çocuk	çocukluk günleri
söz	sözlük	kira	kiralık ev
göz	gözlük	kış	kışlık giysi

Sayılarla belirtilen isimlerin sonuna gelerek sıfatlar yapar:

üç gün	üç günlük yol
dört kişi	dört kişilik masa
beş para	beş paralık adam
yetmiş	yetmişlik nine

Örnek:

Tuğba İstanbul'da kiralık bir ev arıyor.

Eve yeni bir kitaplık alalım.

Murat'ın ablası bir klinikte veterinerlik yapıyor.

O ela gözlü, uzun boylu kız bizim sınıfımızda.

Biz iki kişilik bir oda kiralamak istiyoruz.

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A2

19

Şekil 20. YİDK A2'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 19)

Şekil 20'de "-lık" yapım ekinin sözcüklere nasıl eklendiği, eklendiği sözcüklerin anlamını ve türlerini nasıl değiştirdiği ile ilgili açıklamalar tablo aracılığıyla aktarılmış, örnek cümleler verilerek "-lık" yapım ekinin sözcükler üzerindeki işlevi öğrencilere fark ettirilmeye çalışılmıştır.

Fiil + mAktA

Bu ek konuşma anında tamamlanmamış, devam eden işleri anlatmak için kullanılır.

This suffix is used for actions which have begun in the past and are still going on at the moment of speaking.

Örnek:

Ben üç aydır Türkçe öğrenmekteyim.

Sessiz olunuz. Toplantı devam etmekte.

Bu kış oldukça sıcak geçmekte.

Ahmet Bey ile görüşmek istiyorum. Kendisi ofisten ayrıldı mı yoksa hâlâ çalışmakta mı?

Birçok insan sağlığına dikkat etmemekte, dengeli beslenmemektedir.

7 Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi dolduralım.

1. Bu mağaza nakit ödemelerde indirim yap..... .
2. Belediye bugünlerde yeni bir festival için hazırlan..... .
3. Biz bu konuyu uzun zamandan beri düşün..... .
4. Öğrenciler geçen haftaki sınavdan beri düzenli ders çalış.....
5. Ne zamandan beri aileden ayrı yaşa..... ?

86

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A2

Şekil 21. YİDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 86)

Şekil 21’de şimdiki zamanın (–yor) -mAktA ekiyle de yapılabildiği tamamlanmamış, devam eden işleri anlatmak için kullanıldığı “Ben üç aydır Türkçe öğrenmekteyim.”, “Sessiz olunuz. Toplantı devam etmekte.”, “Bu kış oldukça sıcak geçmekte.”, “Ahmet Bey ile görüşmek istiyorum. Kendisi ofisten ayrıldı mı yoksa hala çalışmakta mı?”, “Birçok insan sağlığına dikkat etmemekte, dengeli beslenmemektedir.” cümleleriyle örneklendirilerek –mAktA ekinin olumlu ve olumsuz şekilleri cümleler ile gösterilmiş, öğrencilerden –mAktA ekini örneklerden hareket edilerek cümle sonlarındaki fillere ekleyip –mAktA ekinin işlevini fark etmeleri ve cümle oluşturmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

İDK A1’de şekil bilgisi farkındalığını kullanma stratejisine ilişkin örnek etkinliklere Şekil 22, 23 ve 24’te verilmiştir.

a
i
o
u

a

e
i
ö
ü

e

a-e-i-i-o-ö-u-ü

b-c-d-g-ğ-j-l-m-n-r-v-y-z

+ dA

f-s-t-k-ç-ş-h-p

+ tA

- DA Bulunma Durum Eki

Son Ünlü	-da	-de	-ta	-te
a	Almanya'-da		dolap-ta	
ı	kapı-da		sınıf-ta	
o	yol-da		bot-ta	
u	okul-da		Faruk'-ta	
e		ev-de		Tibet'-te
i		İzmir'-de		iş-te
ö		göl-de		gök-te
ü		ütü-de		sözlük-te

Şekil 22. İDK A1'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 18)

İDK A1'de şekil bilgisi farkındalığına ilişkin Şekil 22'de gösterilen etkinlikte durum eklerinden –DA'nın sözcüklere eklendiğinde eklendiği sözcüğün son harfi üzerinde meydana getirdiği ses değişimleri tablo ile gösterilmiştir. Ayrıca özel isimlere geldiğinde durum eki –DA'nın kesme işareti ile ayrılarak yazılması gerektiği “Almanya'da” “İzmir'de”, “Faruk'ta” sözcüğü ile fark ettirilmiş, öğrencilerin tablodaki boşlukları doldurmaları istenmiştir.

KOŞAÇ				
kişi adı	sarışın	öğretmen	doktor	müdür
ben	sarışın-ım	öğretmen-ım	doktor-um	müdür-üm
sen	sarışın-sın	öğretmen-sin	doktor-sun	müdür-sün
o	sarışın ø	öğretmen ø	doktor ø	müdür ø
biz	sarışın-ız	öğretmen-iz	doktor-uz	müdür-üz
siz	sarışın-sınız	öğretmen-siniz	doktor-sunuz	müdür-sünüz
onlar	sarışın(lar)	öğretmen(ler)	doktor(lar)	müdür(ler)

Şekil 23. İDK A1'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 35)

Şekil 23'te "Koşaç" adlı tabloda "Sarışın", "Öğretmen", "Doktor", "Müdür" sözcüklerine şahıs eklerinin nasıl eklendiği koyu renkle gösterilmiş, şahıs eklerinin neler olduğu öğrencilere sezdirilmiştir.

1. Oku ve farkı bul.

Onun adı Gökçen. Onun gözleri mavi, saçları sarı. Onun boyu kısa değil, onun boyu uzun. Onun pantolonu mavi, bluzu kırmızı. Onun terlikleri var. Terlikleri pembe.

Benim adım Gökçen. Benim gözlerim mavi, saçlarım sarı. Benim boyum kısa değil, benim boyum uzun. Benim pantolonum mavi, bluzum kırmızı. Benim terliklerim var. Terliklerim pembe.

Şekil 24. İDK A1'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 67)

"Oku ve farkı bul" başlıklı Şekil 24'te yer alan etkinlikte birinci tekil kişi ve üçüncü tekil kişi ile oluşturulan isim tamlamaları konusu fiziksel özellik içeren dikkat çekici kısa okuma metinleri aracılığıyla verilerek öğrencilerin ilgi ekleri ve iyelik eklerinin işlevlerini, sözcüklere eklenişini ve sözcükler üzerinde etkili olan anlam değişimlerini fark etmeleri hedeflenmiştir.

İDK A2'de şekil bilgisi farkındalığı oluşturmaya yönelik örnekler Şekil 25, 26 ve 27'de verilmiştir.

DİKKAT !

Alışverişte nelere dikkat edelim?

Alışverişten önce ya da sonra neler yapalım?

1. “Buna ihtiyacım var mı?” diye düşünmeden hiçbir şey satın almayın.
2. Bütçenizi düşünmeden alışveriş yapmayın.
3. Başka mağaza/markete bakmadan hiçbir ürün satın almayın.
4. Ürünleri kontrol etmeden satın almayın.
5. Denemeden kıyafet almayın.
6. Son kullanma tarihini kontrol etmeden yiyecek almayın.
7. Özellikle elektronik ürünler için garanti belgesini görmeden ürün almayın, paketi açmayın ve ürünü kullanmayın.
8. Kampanyalı satışlar için, kampanya şartlarını okumadan hiçbir yere imza atmayın.
9. Fatura/fiş almadan mağazadan/marketten çıkmayın.
10. Bir ay geçmeden faturayı/fiş atmayın.

Senin önerilerin

1. _____
2. _____
3. _____

Şekil 25. İDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 10)

İDK A2’de şekil bilgisi farkındalığı oluşturmaya yönelik olarak Şekil 25’te “Bakmadan Alma” isimli çalışmada “Alışverişte nelere dikkat edelim?”, “Alışverişten önce ya da sonra neler yapalım?” soruları sorulup alışverişte dikkat edilmesi gereken on kural sıralanmıştır. Sıralanan cümlelerde sözcük ve sözcük gruplarına zarf fiil -mAdAn ekin getirilmiş, koyu renkle yazılıp dikkat çekilmiştir. Cümlelerin ardından öğrencilerin alışverişte dikkat edilmesi gereken kurallarla ilgi üç öneri yazmaları ifade edilerek zarf fiil eki -mAdAn’ın kullanımını ve cümleye kattığı anlamı fark etmelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

GENİŞ ZAMAN				OLUMSUZ	
eylem				eylem + mA + kişi eki	
sarıl-	(iki hece)	-lr	+ kişi eki	Ben yap-ma-m	
yap-	(tek hece)	-Ar	+ kişi eki	Sen yap-ma-z-sın	
uyu-	(son ses ünlü)	-r	+ kişi eki	O yap-ma-z	
İstisna eylemler				Biz yap-ma-yız	
al-, bil-, bul-, gel-,		-lr	+ kişi eki	Siz yap-ma-z-sınız	
gör-, kal-, ol-, öl-, var-,				Onlar yap-ma-z-lar	
vur-, san-, dur-, ver-					

Şekil 26. İDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 59)

Şekil 26’da geniş zaman haber kipinin (–Ar) iki heceli, tek heceli, son harfi ünlü harf olan eylemlere nasıl eklendiği ve olumsuzun nasıl yapılması gerektiği “Ben yapmam.”, “Sen yapmazsın.”, “O yapmaz.”, “Biz yapmayız.”, “Siz yapmazsınız.”, “Onlar yapmazlar.” cümleleriyle kişilere göre çekimleniş örneği verilmiş, öğrencilerin geniş zaman haber kipinin (–Ar) işlevleri öğrencilere fark ettirmeye çalışılmıştır.

-miş (duyulan geçmiş zaman)							
kişi	eylem	+	(-mA)	+	-miş	+	kişi eki
ben	kal-	+	(-ma)	+	-miş	+	-im
sen	kal-	+	(-ma)	+	-miş	+	-sın
o	kal-	+	(-ma)	+	-miş	+	-
biz	kal-	+	(-ma)	+	-miş	+	-iz
siz	kal-	+	(-ma)	+	-miş	+	-sınız
onlar	kal-	+	(-ma)	+	-miş	+	- / lar

Şekil 27. İDK A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 75)

Duyulan geçmiş zaman haber kipiyle (-miş) ilgili bilgilerin yer aldığı Şekil 27’de “Kal-” fiiline olumsuzluk eki (-mA) ile duyulan geçmiş zaman eki (-miş) eklenip kişilere göre çekimlenerek tablo aracılığıyla açıklanmış ve duyulan geçmiş zamanın (-miş) eyleme kattığı anlamın öğrenciler tarafından kavranması istenmiştir. Şekil bilgisi farkındalığı

kullanımına ilişkin bulgular ele alındığında zaman eklerinin YİDK A1, YİDK A2’de boşluk doldurma, eşleştirme etkinliğine yer verilirken İDK A2’de geçmiş zamanın olumsuz biçimiyle ilgili boşluk doldurma etkinliğine yer ayrılmamıştır.

YHDK A1 ve A2’deki şekil bilgisi farkındalığı oluşturmaya yönelik örneklerle Şekil 28, 29, 30, 31 ve 32’de gösterilmiştir.

DURUM (yönelme, kalma, çıkma)			-lyE, -DE, -DEn
Ad	Ek	Örnekler	
sınıf	-a/-e/-ya/-ye	Oya <i>marketten</i> geliyor.	O <i>markete</i> gidiyor.
öğrenci	-da/-de/-ta/-te	Öğrenciler sınıfa giriyor.	Murat sınıfta oturuyor.
park	-dan/-den/-tan/-ten	Öğretmen öğrenciye soru soruyor.	Öğretmen okula gidiyor.
market		Öğretmen okuldan eve yürüyor.	Kadın parkta yürüyor.
okul		Ayşe Bebek’te oturuyor.	Ayşe parka gidiyor.
Bebek		Öğrenciler sınıftan çıkıyor	Kadın <i>parkta</i> gidiyor.

11 Tamamlayalım	
1. Biz TÖMER’_____ Türkçe öğreniyoruz.	6. Ali Suriye’_____ geliyor.
2. Saat 5’te ders_____ çıkıyoruz.	7. Ben köpek_____ korkmuyorum.
3. Saat 9’da ders_____ giriyoruz.	8. Ayşe mutfak_____ yemek yapıyor.
4. Siz nerede otobüs_____ biniyorsunuz?	9. Adam, kadın_____ çiçek veriyor.
5. Yarınn piknik_____ gidiyoruz.	10. Siz her gün kütüphane_____ gidiyor musunuz?

Şekil 28. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 29)

YHDK A1 A2’de şekil bilgisi farkındalığı oluşturmaya yönelik Şekil 28’de gösterilen etkinlikte durum eklerinden yönelme (-A), kalma (-DA) ve çıkma (-DAn) hal ekleri örneklerle açıklanıp örnek cümlelerle nasıl kullanılması ve nasıl kullanılmaması gerektiği “Oya marketten geliyor.”, “Kadın parkta gidiyor.” cümlelerinde yeşil, kırmızı renklerle belirtilmiş, boşluk doldurma etkinliği verilir cümlelerin uygun yerine durum eklerinin getirilmesi istenmekte durum eklerinden yönelme, kalma, çıkma durumunun cümle üzerinden fark ettirilmesi hedeflenmiştir. YHDK A1 A2 şekil bilgisi etkinliklerinde örnekler verilirken YİDK A1, YİDK A2, İDK A1 ve İDK A2’den farklı olarak yanlış örnekler de kırmızı renkle gösterilip dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

SIFATLAŞTIRMA			-lı, -sız	
Ad	Ek		Örnekler	
akıl	-lı	-sız	akıllı (çocuk)	akılsız (adam)
boya	-lı	-sız	boyalı (duvar)	boyasız (duvar)
süt	-lu	-suz	sütlü (kahve)	sade (kahve)
alkol	-lü	-süz	alkollü (içecek)	alkolsüz (içecek)
uzun boy			uzun boylu (kız)	kısa boylu (kız)
mavi gömlek			mavi-gömlüksüz (adam)	

11 Tamamlayalım

1. İki oda lı , mobilya lı bir ev arıyorum.
2. Babam şeker _____ çay içiyor çünkü tatlı sevmiyor.
3. Benim arabam klima _____.
4. Onun babası iyi kalp _____ bir adam.
5. Süt _____ kahve istiyor musun?
6. Hava çok rüzgar _____, zor yürüyorum.
7. Ahmet çok akıl _____ bir çocuk. Her şeyi çok çabuk öğreniyor.
8. Denge _____ beslenmek çok önemli.
9. Mavi göz _____ kız bana bakıyor.
10. Kafein _____ kahveyi tercih ediyorum. Çünkü daha sağlıklı.

12 Zıt ve karşıtlarını işaretleyelim

Evli	Evsiz	☐	Bekar	☒
Bulutlu	Bulutsuz	☐	Açık	☐
Düzenli	Düzensiz	☐	Dağınık	☐
Hızlı	Hızsız	☐	Yavaş	☐
Pahalı	Pahasız	☐	Ucuz	☐
Sinirli	Sinirsiz	☐	Sakin	☐
Kilolu	Kilosuz	☐	Zayıf	☐
Yaşlı	Yaşsız	☐	Genç	☐
Sütlü	Sütsüz	☐	Sade	☐
Kirli	Kirsiz	☐	Temiz	☐

Şekil 29. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 65)

Şekil 29’da –lı ve –sız ekinin adlara getirilip adları sıfatlaştırdığı tabloda örneklerle gösterilmiş “Tamamlayalım” başlığıyla cümlelerde boş bırakılan yerlere lı ve –sız ekinin getirilmesi ifade edilmiş –sız eki alan isimlerin zıt anlamlı sözcükler oluşturmadığını belirtmek amacıyla da “Evli, mutlu, düzenli, hızlı, pahalı sinirli, kilolu, yaşlı, sütlü, kirli” sözcüklerin karşıt anlamlarını tabloda işaretlenerek şekil bilgisi farkındalığı oluşturulmuştur.

BAĞLAÇLAR			de/da
Ad (+Ek)	Ek	Örnekler	
ben Murat biliyor sabah	de/da	Murat da burada, Ahmet de . Ben de geliyorum. Biliyor da söylemiyor. Sabah ta görüşelim.	

22 Dinleyelim, tamamlayalım

Diyaloglar

1. A: Ben öğretmenlik yapıyorum.
B: _____ öğretmenim.

2. A: Bende hiç para yok.
B: _____ yok.

3. A: Yazları İzmir'de hava çok sıcak oluyor.
B: _____ öyle.

4. A: Özgür'ün ailesi İstanbul'da yaşıyor.
B: _____.

5. A: Bizim odamızda kalorifer yanmıyor.
B: _____ yanmıyor.

Şekil 30. YHDK A1 A2'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 81)

“Bağlaçlar” başlıklı şekil bilgisi, etkinliğinin bulunduğu Şekil 30’da bağlaç olan -de/-da ile ilgili örnekler verilip “Sabah ta görüşelim.” cümlesiyle bağlaç olan de/da’nın sertleşip ta/te şekline dönüşmeyeceği fark ettirilmekte ardından “Dinleyelim, tamamlayalım” adlı dinleme etkinliğinde diyalogun dinlenip bağlaç olan de/da’nın uygun şekilde diyalogda boş bırakılan kısımlara eklenilmesi istenilerek öğrencilere bağlaç olan de/da’nın sözcüklere ve cümleye ilave anlamı kattığı öğretilmeye çalışılmıştır.

EŞİTLİK			-CE
Sıfat	Ek	Örnekler	
şişman	-ca / -ce	güzelce (bir kız)	
zayıf	-ca / -ce	şişmanca (bir adam)	
güzel		yüksekçe (bir bina)	
sessiz		zayıfca (bir çocuk)	
yavaş		Sessizce bekleyiniz.	
gizli		Yavaşça kalktı.	
yüz		Gizlice çıktılar.	
saat		yüzlerce (sayfa)	
		Saatlerce yürüdük.	

24 Tamamlayalım

1. Evimizin küçük**ce** bir bahçesi ve bahçemizde büyük**ce** bir ağaç var.

2. Bana sessiz_____ bir şeyler söyledi.

3. Mehmet, ay_____ bu proje üzerinde çalıştı. Ama projeyi kimse beğenmedi, bu_____ emek boşa gitti.

4. Sana çok dost_____ davrandım.

5. Aylin uzun boylu, güzel_____ bir kız.

6. Orman yangınlarında yüz_____ ağaç yok oluyor.

7. Ben_____ bu arabayı alma.

8. Hafta sonu sınıf_____ pikniğe gideceğiz.

GÖRELİK				-İYE GÖRE
Ad / Adıl	Ek	İlgeç	Örnekler	
Mustafa	-a / -ya	göre	Mustafa'ya göre	İstanbul çok pahalı.
öğretmen	-e / -ye		Bizce	bu doğru değil.
onlar			Sizce	doğru mu?
ben			Bence	doğru.
sen			Onca-da	doğru mu?
biz	-ca / -ce		Sence	bu elbise nasıl?
siz	-ca / -ce		Bu kitap ona göre	biraz ağır.
			Bana göre	yemek güzel değildi.
			Öğretmene	bu sınıf çok tembel.

25 Farklı sözcüğü bulalım

1. bence / sana göre / kanımca / güzelce

2. Türkçe / saatlerce / İngilizce / Almanca

3. yavaşça / sessizce / onca / kolayca

4. Çince / günlerce / yıllarca / aylarca

5. insanca / dostça / büyükçe / çocukça

6. sınıfca / ailece / toplumca / sıcakça

7. bence / bizce / sizce / onca

8. iyice / yavaşça / hızlıca / sıcakça

9. serince / hafifçe / sessizce / güzelce

10. günlerce / dakikalarca / haftalarca / onlarca

11. insanca / kardeşçe / arkadaşça / ailece

12. ailece / kabaca / toplumca / köyce

Şekil 31. YHDK A1 A2'de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 29)

Şekil 31’de eşitlik eki -ca / -ce ve görecelik bildiren göre ilgeci hakkında bilgi verilerek eşitlik ekinin sıfatlar oluşturduğu açıklanırken göre ilgecinin isimlerden sonra geldiği kişi zamirlerine ca, ce, ça, çe şeklinde eklendiği eşitlik ekiyle karıştırılmaması gerektiği cümlelerle örneklendirilmiştir. Boşluk doldurma çalışmasında eşitlik ekinin sözcüklere eklenmesi istenilmiş, cümleye kattığı anlamların fark edilmesi amaçlanıp “Farklı sözcüğü bulalım” etkinliğinde yan yana yazılı eşitlik ve görecelik eki alan sözcüklerden farklı anlam bildiren sözcüğün işaretlenerek farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir.

Dilbilgisi Desteği	
İÇİNDEKİLER	
GİRİŞ	
I. ÜNİTE	
KOŞAÇ TÜMCESİ (haber kipi)	-lylm, -sln, -, -lylż, -slnż, -(lEr)
VAROLUŞ TÜMCESİ (haber kipi)	var, yok
SIRALAMA	-(l)ncl
II. ÜNİTE	
ŞİMDİKİ ZAMAN (genel)	-(llyor
DURUM (yönelme, kalma, çıkma)	-(ly)E, -DE, -DEn
İLGEÇLER	-(ly)E kadar, -DEn önce, -DEn sonra
III. ÜNİTE	
İYELİK	-(l)m, -(l)n, -(s)l, -(l)mż, -(l)nż, -(lEr/s)l
AD TAMLAMASI (belirtili)	AD-(n)ln AD-(lEr/s)l
AD TAMLAMASI (belirtisiz)	AD AD-(s)l
SIFAT TAMLAMASI	SIFAT AD
IV. ÜNİTE	
GEÇMİŞ ZAMAN (belirli)	-Dl
KOŞAÇ TÜMCESİ (hikaye kipi)	-(ly)dl (< i-dl)
ULAÇLAR	-(ly)ken (< i-ken)
ŞİMDİKİ ZAMAN (hikaye kipi)	-(llyordu (< i-dl)
BAĞLAÇLAR-İLGEÇLER	ile (> ly)lE
V. ÜNİTE	
EMİR KİPİ	-sln, -(ly)ln(lż), -sln(lEr)
İSTEK KİPİ	-(ly)E
SIFATLAŞTIRMA	-l, -slz
KARŞILAŞTIRMA	-dEn daha
ÜSTÜNLÜK	en
VI. ÜNİTE	
DURUM (belirtme)	-(ly)l
İLGİ EKİ	-kl
BAĞLAÇLAR	de/da
VII. ÜNİTE	
GELECEK ZAMAN	-(ly)EcEk
KOŞAÇ TÜMCESİ (gelecek zaman)	olacak
GELECEK ZAMAN (hikaye kipi)	-(ly)EcEkl (< EcEk idil)
EŞİTLİK	-CE
GÖRELİK	-(ly)E GÖRE
İLGEÇLER	gibi, kadar
VIII. ÜNİTE	
GEÇMİŞ ZAMAN (belirsiz)	-mş
KOŞAÇ TÜMCESİ (rivayet kipi)	-(ly)mş (< i-mş)
ŞİMDİKİ ZAMAN (rivayet kipi)	-(llyormuş (< -llyor i-mş)
GELECEK ZAMAN (rivayet kipi)	-(ly)EcEkmlş (< -ly)EcEk i-mş)
PEKİŞTİRME	-Dlr
IX. ÜNİTE	
GENİŞ ZAMAN	-(E)l/r
YETERLİK	-(ly)Ebil- / -(ly)EmE-
GENİŞ ZAMAN (hikaye kipi)	-(E)l/rdl (< -(E)l/r idil)
GENİŞ ZAMAN (rivayet kipi)	-(E)l/rmlş (< -(E)l/r imiş)
X. ÜNİTE	
BAĞLAÇLAR	çünkü, bu nedenle, bu yüzden
AD TAMLAMASI (zincirleme)	AD-(n)ln AD-(lEr/s)l(n)ln AD-(lEr/s)l
ULAÇLAR	-mE (+iyelik) için / -mEk için
ULAÇLAR	-mEk üzere
ULAÇLAR	-DiktEn sonra, -mEdEn önce
XI. ÜNİTE	
ULAÇLAR	-(ly)lp / -mEdEn
ULAÇLAR	-(ly)ErEk
ULAÇLAR	-(ly)E...-(ly)E
XII. ÜNİTE	
ADLAŞTIRMA	-mE, -mEk, -(ly)ş
ADLAŞTIRMA (+İYELİK)+DURUM	-mE / -mEk / -(ly)ş (+iyelik) + durum
DOLAYLI ANLATIM (lemir kipi)	"..." / -mE
TERİMLER (Türkçe-İngilizce)	

Şekil 32. YHDK A1 A2’de Şekil Bilgisi Farkındalığını Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 156)

YHDK’ de (A1 A2), YİDK (A1 A2) İDK’ den (A1 A2) farklı olarak kitabın son sayfasında 21 sayfalık “Dilbilgisi Desteği” bölümü yer almakta A1, A2 seviyesinde öğretilen tüm

şekil bilgileri özet şeklinde bulunmakta öğrenciye büyük kolaylık sağlamaktadır. Şekil 32’de “Dilbilgisi Desteği” bölümünde hangi üniteye hangi şekil bilgilerinin yer aldığı gösterilmektedir.

4.1.4. YİDK, İDK ve YHDK’de Tahmin Etme Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

Sözcük öğretiminde Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirilmesinde, önceki öğrenmelerini kullanmalarının sağlanmasında ve yeni sözcüklerin öğreniminde tahmin etme stratejisi büyük bir öneme sahiptir. Tahmin etme, yeni sözcük öğreniminde ilk basamaktır, öğrenciler daha önce görmedikleri bir sözcük veya sözcük grubuyla karşılaştıklarında ilk olarak sözcüğün ya da sözcük grubunun anlamını tahmin eder, ardından öğrenme süreci başlar.

YİDK, İDK ve YHDK’de tahmine etme stratejisine yönelik bulgulara Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12. YİDK, İDK ve YHDK’de Tahmin Etme Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
22	21	20	18	62

Tablo 12 incelendiğinde tahmin etme stratejisi sayısı YİDK A1’de 22, YİDK A2’de 21, İDK A1’de 20 , İDK A2’de 18 ve YHDK A1 A2’de 62’dir. YİDK, İDK ve YHDK’de tahmin etme stratejisinin dil becerilerine göre dağılımına Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13. YİDK, İDK ve YHDK’de Tahmin Etme Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
Dinleme	3	3	1	2	4
Konuşma	3	6	1	5	2
Okuma	3	3	4	1	10
Yazma	10	3	8	7	31
Dil Bilgisi	3	6	6	3	16

Tablo 13'te yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında Tahmin Etme Stratejisi'nin beceri alanlarına göre dağılımı gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde YİDK A1'de dinleme becerisi alanında 3, konuşma becerisi alanında 3, okuma becerisi alanında 3, yazma becerisi alanında 10, dilbilgisi beceri alanında 3; YİDK A2'de dinleme becerisi alanında 3, konuşma becerisi alanında 6, okuma becerisi alanında 3, yazma becerisi alanında 3, dilbilgisi beceri alanında 6; İDK A1'de dinleme becerisi alanında 1, konuşma becerisi alanında 1, okuma becerisi alanında 4, yazma becerisi alanında 8, dilbilgisi beceri alanında 6; İDK A2'de dinleme becerisi alanında 2, konuşma becerisi alanında 5, okuma becerisi alanında 1, yazma becerisi alanında 7, dilbilgisi beceri alanında 3; YHDK A1 A2'de dinleme becerisi alanında 4, konuşma becerisi alanında 2, okuma becerisi alanında 10, yazma becerisi alanında 31, dilbilgisi beceri alanında 16 tahmin etme stratejisine rastlanılmaktadır.

Tahmin Etme Stratejisi'ne dinleme becerisi alanında en fazla yer veren yabancılara Türkçe öğretimi ders kitabı YİDK A1 ve YİDK A2; konuşma becerisi alanında YİDK A2 ve İDK A2; okuma becerisi alanında İDK A1 ve YHDK A1 A2; yazma becerisi alanında YİDK A1, İDK A1, İDK A2 ve YHDK A1 A2'de; dilbilgisi becerisi alanında YİDK A2, İDK A1 ve YHDK A1 A2'dir.

YİDK A1'de tahmin etme stratejisine yönelik örneklere Şekil 33, 34 ve 35'te verilmiştir.

3 Aşağıdaki diyalogu tamamlayalım.

- Ayşe:(1) .
Timo: İyi akşamlar.
Ayşe:(2) ?
Timo: Benim adım Timo. Senin adın ne?
Ayşe: (3) . Nasılsın?
Timo:(4) . Sen nasılsın?
Ayşe: Ben de iyiyim.(5) .
Timo: Ben de memnun oldum.
Ayşe:(6) ?
Timo: İspanyalıyım. Sen nerelisin?
Ayşe:(7) .
Timo:(8) .
Ayşe: Güle güle.

Şekil 33. YİDK A1'de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi,2023, s. 13)

YİDK A1 başlangıç seviyesinde günlük ifadelerin öğretilmesi amacıyla “Ayşe ve Timo” nun tanışma diyaloguna yer verilen Şekil 33’te yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin “İyi akşamlar”, “Senin adın ne?”, “Memnun oldum.” vb. ifadelerin diyalogun akışına göre tahminde bulunularak boş bırakılan yerlere tahmin ederek yazmaları istenerek öğrencilerin kalıplaşmış sözcük ile sözcük gruplarını öğrenmelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1 Aşağıdaki yerleri resimlerle eşleştirelim.

a. () Eczane	b. () Hastane	c. () Kafe	ç. () Sınıf	d. () Ofis	e. () Fırın	f. () Market
g. () Kasap	ğ. () Manav	h. () Mağaza	ı. () Kuaför	i. () Pastane	j. () Otel	k. () Banka
		l. () Kuyumcu	m. () Postane			

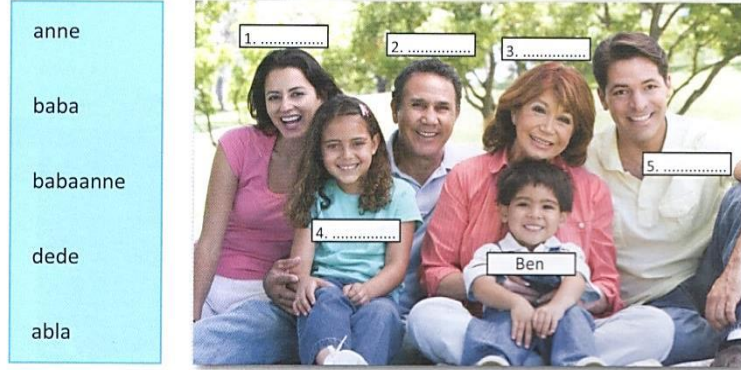
Şekil 34. YİDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 38)

Şekil 34’te “Hazırlık Çalışması” başlığı altında “Eczane, hastane, kafe, sınıf, ofis, fırın, market, kasap, manav, mağaza, kuaför, pastane, otel, banka, kuyumcu, postane” yerleri ile ilgili resimler verilip resimlere bakılarak hangi resmin hangi yer bildiren sözcüğe ait olduğu tahmin ettirilmeye çalışılmış ve belirtilen yerlerin resimlerle eşleştirilmesi amaçlanmıştır.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1 Aşağıdaki kelimeleri resimdeki boşluklara yerleştiririm.

Şekil 35. YİDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 68)

Aile üyelerinin görseli bulunan Şekil 35’te “Anne, baba, babaanne, dede, abla” sözcüklerinin görselde numaralandırılan kişilerin üzerindeki boş bırakılan yerlere “yazılması belirtilmiş, öğrencilerin “Anne, baba, babaanne, dede, abla” akrabalık bildiren sözcüklerin anlamını görselden hareketle tahmin ederek öğrenmesi istenilmiştir.

YİDK A2’de tahmin etme stratejisine yönelik örneklerle Şekil 36, 37 ve 38’de verilmiştir.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

- 1 Türk yemeklerini seviyor musunuz?
- 2 Hangi Türk yemeklerini biliyorsunuz?
- 3 Aşağıdaki resimlere bakalım. Bu fiilleri hangi yiyeceklerle kullanıyoruz? Yazalım.

							
Ekleme	Haşlamak	Çırpma	Kaynatma	Doğrama	Kızartma	Süzme	Rendelemek

1. Makarna:	4. Peynir:	7. Tuz:
2. Patates:	5. Et:	8. Havuç:
3. Yumurta:	6. Su:	9. Domates:

Şekil 36. YİDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 8)

YİDK A2’de tahmin etme stratejisine yönelik olarak Şekil 36’da hazırlık çalışmasında “Türk yemeklerini seviyor musunuz?”, “Hangi Türk yemeklerini biliyorsunuz?” sorularıyla Türk yemek isimlerinin neler olduğu tahmin ettirilip “Ekleme, haşlamak, çırpma, kaynatma, doğrama, kızartma, süzme, rendelemek” fiilleri resimlerle

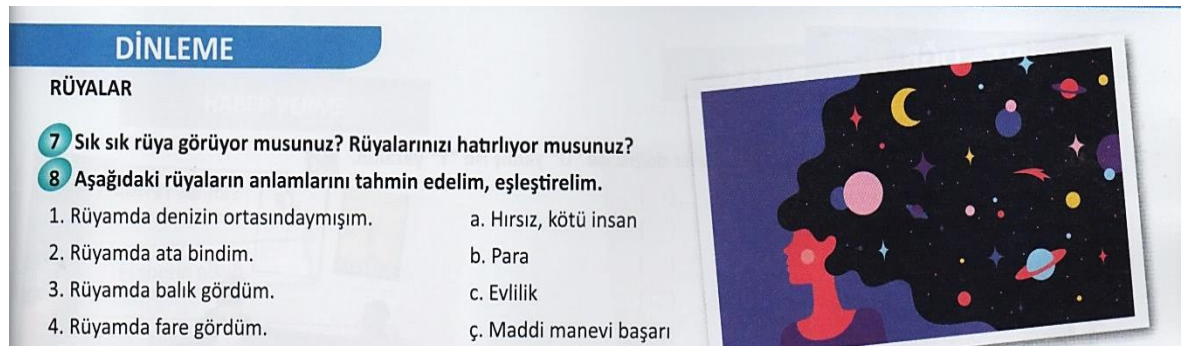
açıklanmakta ve bu fiillerin hangi yiyeceklerle kullanıldığının yiyeceklerin yanındaki boşluğa yazılması belirtilmiş,” makarna haşlamak, patates kızartmak, yumurta çırpma, su kaynatma, peynir süzmek, et doğramak, tuz eklemek, havuç rendelemek, domates doğramak” sözcük gruplarının öğrenilmesi hedeflenmiştir.

Şekil 37. YİDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi,2023, s. 21)

Şekil 37’de “Yazma” başlığı altında fiziksel özellikleri farklılık gösteren insan görselleri bulunmakta insan görselleri altındaki boşluğa görsellerden hareketle tahminde bulunarak fiziksel özellik belirten sözcüklerin yazılması ve bu sözcüklerin kavranması sağlanmaya çalışılmıştır.

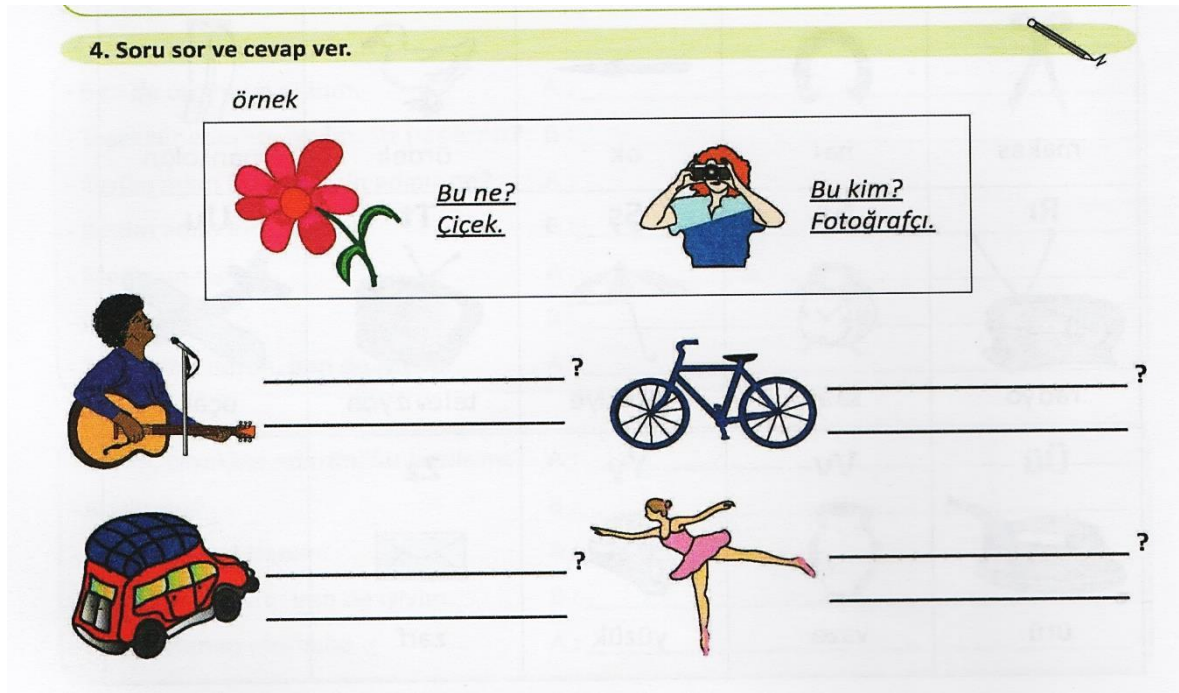
Şekil 38. YİDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi,2023, s. 73)

Dinleme metnini anlamlandırmaya yönelik olarak Şekil 38’de bulunan etkinlikte dört tane rüya ve bu rüyaların hangi anlamlara geldiği rüyaların karşısında karışık olarak sıralanmış

“Hırsız, kötü insan, para, evlilik, maddi manevi başarı” sözcük ve sözcük gruplarının rüyalardan hareketle tahminde bulunarak hangi anlamlara geldiğinin kavranması sağlanmıştır.

İDK A1’de tahmin etme stratejisine yönelik örneklere Şekil 39, 40, 41, 42 ve 43’te verilmiştir.

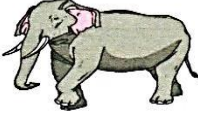

Şekil 39. İDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 8)

İDK A1’de bulunan Şekil 39’da “Bu ne?”, “Bu kim?” sorularıyla varlık ve meslek belirten “Şarkıcı, bisiklet, araba, bale” sözcükleri öğretilmeye çalışılmış, örnek olarak verilen sorular, cevaplara bakılarak görseldeki varlıkların neler ve kimler olduğunun tahminde bulunulması ve belirtilen yere yazılması istenilmiştir.

1. Resimlere bak ve boşlukları doldur.

uzun büyük	küçük üzgün	sıcak şişman	kısa soğuk
 Çocuk _____.	 Çay _____.		
 Basketbolcu _____.	 Fil _____.		
 Cüce _____.	 Fare _____.		
 Hava _____.	 Adam _____.		

2. Resimlere bak ve söyle. O nasıl?

üzgün	şaşkın	kızgın	mutlu
1. 	2. 	3. 	4.
5. 	6. 	7. 	8.

Şekil 40. İDK A1'de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 33)

Şekil 40'ta yer alan etkinlikte "Resimlere bak ve boşlukları doldur." başlığında "Çocuk, basketbolcu, cüce, hava, çay, fil, fare, ada" sözcükleri ve bu sözcükleri temsil eden resimler verilmiş, resimlerin yanındaki boşluğa resimdeki varlığın özelliğine uygun olarak "Uzun, büyük, küçük, üzgün, sıcak, şişman, kısa, soğuk" sözcüklerinin yazılarak sıfat tamlaması oluşturulması ifade edilmiş, ardından "Üzgün, şaşkın, kızgın, mutlu" sözcüklerin hangi görseli ifade ettiğinin tahmin edilerek bulunulması istenmektedir.

2. Resimlere bak ve resimleri anlat.

1. resim 2. resim 3. resim 4. resim

5. resim 6. resim 7. resim

Birinci resimdeki çocuklar.....

İkinci resimdeki çocuklar

.....

Şekil 41. İDK A1’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 76)

“Okumak, izlemek, oynamak, çekmek, yemek, yüzmek, içmek” eylemlerinin görseli bulunan Şekil 41’de öğrencilerin resimlere bakarak tahmin etmeleri, resimleri verilen eylemlerin neler olduğunun boşluğa yazılması ifade edilmiştir.

1. Sence tatilde nereye gitmek ya da nerede olmak daha eğlenceli? Neden?

deniz
kayak
müze (tarihi yerler)
orman / dağ (kamp)
aile ziyareti
ev
.....

Şekil 42. İDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 15)

İDK A2’de tahmin etme stratejisine yönelik olarak Şekil 42’de “Sence tatilde nereye gitmek ya da nerede olmak daha eğlenceli? Neden?” sorusu sorulmuş öğrencilerin “deniz,

kayak, müze, tarihi yerler, aile ziyareti, ev” örneğinden hareket ederek tatilde gidilecek başka yerlerin nereler olabileceğine ilişkin tahminlerini yazmaları belirtilmiş, böylece öğrencilerin yer bildiren yeni sözcükler öğrenmeleri sağlanmıştır.

3. ÜNİTE**B. SAĞLIKLI YAŞAM**

1. Sağlıklı bir yaşam için sence hangilerini yapalım, hangilerini yapmayalım?

DOKTORUN ÖNERİLERİ

☐ Kahvaltıyı ihmal etmeyin.

☐ Sabah uyandıktan sonra su için.

☐ Çok yemek yiyin.

☐ Bütün vitaminlerden yeterli miktarda alın.

☐ Günde en az 10-12 bardak su için.

☐ İhtiyacınızdan fazla kalori alın. Vücut depolasın.

☐ Yemekleri yavaş yiyin ve çok çiğneyin.

☐ Sigara içmeyin.

☐ Aç kalmayın. Öğünlerinizi düzenleyin. Üç ana öğün, en az iki ara öğün yemek yiyin.

☐ Günde 8 saat spor yapın.

☐ Stresten uzak durun.

☐ Az ve gündüz uyun.

☐ Günde birkaç saat kendinize ayırın. Hobilerinizle ilgilenin.

☐ Hijyen çok önemli. Temizliğe dikkat edin.

2. Sence sağlıklı yaşam için başka neler yapalım?

3. Sence sağlıklı yaşam için en önemli 3 şey ne? Neden?

4. Sence insan için en zararlı 3 şey ne? Neden?

30

Şekil 43. İDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 30)

Şekil 43’te “Doktorun Önerileri” adlı etkinlikte sağlıklı yaşamla ilgili doktor tavsiyeleri görsellerle gösterilmiş ardından “Sence sağlıklı yaşam için en önemli 3 şey ne? Neden?”, “Sence insan için en zararlı 3 şey ne? Neden?” sorularıyla öğrencinin Tahmin Etme Stratejisi’ni kullanarak sağlıklı yaşam için faydalı ve zararlı olan varlıkları temsil eden sözcükleri öğrenmesi amaçlanmıştır.

2. Sorunları ve çözümleri bul ve eşleştir.

Çok zaman lazım değil. Evde yarım saat egzersiz yapmaya çalışın. Eve bir koşu bandı ya da bir bisiklet alın. Bazı hareketleri yapmaktan kaçmayın, mesela, asansör kullanmayın.

Gözlerim bozuk ama gözlük kullanmaktan hoşlanmıyorum.

Dişim ağrıyor. Diş çektirmekten çok korkuyorum.

İlaç içmeyi sevmiyorum.

Önce muayane olun. Hekimler hemen çekmeyi tercih etmiyorlar. Farklı çözümler arıyorlar.

İlaç içmek, tabii ki de zevkli bir şey değil. Tek çözüm hasta olmamak. Bol bol meyve yiyin, daha sağlıklı beslenin ve hasta olmamaya çalışın.

Stresten uzak durmaya çalışın. Bol bol su için ve kanı sulandıran meyveler yiyin.

İğne olmaktan çok çekiniyorum.

Başım her zaman ağrıyor. Doktora gittim, doktor "Bir problem yok." dedi.

Lens kullanın ama önce doktorunuza danışın. Gözünüz lense uygun mu, değil mi, öğrenin ve ona göre lens kullanmaya başlayın.

Çok canınız acımıyor, korkmayın. İğne sırasında derin derin nefes alın. Nefes almak acıyı azaltıyor.

Spor yapmaya vaktim yok. Spor salonlarını da sevmiyorum.

3. Sence başka nasıl sorunlar var ve bu sorunları çözmek için neler yapmayı öneriyorsun?

sorun: _____

çözüm: _____

Şekil 44. İDK A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 35)

Şekil 44’te yer alan çalışmada sorunlar ve bu sorunların çözümleri karışık olarak verilip sorunları çözümlerle eşleştirilmesi ifade edilmekte eşleştirme sonrasında “Sence nasıl sorunlar var ve bu sorunları çözmek için neler yapmayı öneriyorsun?” sorusuyla öğrencinin örnekteki sorunlar ve çözümlerden hareketle sorun bildiren sözcükleri tahmin edip belirtilen yere yazması istenilmiştir.

1 Eşleştirelim, yanıtlayalım, soru yazalım
Ne, Kim, Neresi?

Bu ne? <u>Bu masa</u> . ☐	Bu ne? . ☐	Bu kim? . ☐	Burası neresi? . ☐
Bu ne? . ☐	Bu kim? . ☐	Onlar kim? . ☐	Burası neresi? . ☐
Bu ne? . ☐	Bu kim? . ☐	Burası neresi? . ☐	Burası neresi? . ☐

Bu kim ?
O bir pilot.

Burası camii ?

O bir ağac ?

Bu bir uçak ?

Orası bir durak ?

Şekil 45. YHDK A1 A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 12)

YHDK A1 A2’de YİDK A1 ve İDK A1’de olduğu gibi başlangıç seviyesinde sözcük öğretiminde görsellerden yararlanarak Tahmin Etme Stratejisi kullanılmıştır. Şekil 45’te görsellerin neler ve kimler olduğunu belirten sözcüklerin “Bu ne?”, “Bu kim?”, “Burası neresi?” sorularıyla öğrencinin tahminde bulunarak cevaplandırması gerektiği ifade edilmiştir.

4 Sözcükleri yerleştirelim

adet/tane • avuç • bardak • demet • dilim • fiske • gram • kadeh • kalıp • kilo
kilogram • kutu • litre • paket • parça • salkım • tane • top

 bir _____ süt	 bir _____ vişne	 bir _____ meyve suyu	 bir _____ ekmek	 bir _____ elma	 bir _____ havuç
 dört _____ (tane) yumurta	 dört _____ dondurma	 bir _____ fındık	 bir _____ yoğurt	 bir _____ peynir	 bir _____ tuz
 bir _____ üzüm	 bir _____ maydanoz	 bir _____ biftek	 bir _____ şarap	 bir _____ kola	 bir _____ makarna

Şekil 46. YHDK A1 A2’de Tahmin Etme Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 61)

Kıyık Sıra
25

7 Sıralayalım

Beraber Pişirelim

MALZEMELER

- Yarım kilo kıyma
- 350 gr. asma yaprağı (salamura)
- İki baş soğan
- Yarım demet maydanoz
- Bir çay bardağı pirinç
- İki yemek kaşığı domates salçası
- Bir tatlı kaşığı tuz
- Bir tatlı kaşığı karabiber
- Bir tatlı kaşığı pul biber
- Bir limon
- Yarım litre (0.5 lt.) su

SOS

- Yoğurt
- Sarımsak

⇒ Sizce bu yemeğin adı ne?

8 Bir yemek tarif edelim

Malzemeler:

Tarif:

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 63)

Şekil 47’de “Sıralayım, Beraber Pişirelim” adlı yemek tarifi içeren etkinlik bulunmaktadır. Etkinlikte yaprak sarması yapımını gösteren fotoğraflar karışık şekilde verilip fotoğrafların sıralanması ifade edilmekte yapım aşaması ve malzemeleri gösterilen yemeğin ne olduğunun tahmin edilip “Sizce bu yemeğin adı ne?” sorusunun karşısındaki kutucuğa yazılması ifade edilmektedir.

4.1.5. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözlük Kullanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK, İDK ve YHDK’de sözlük kullanma stratejisine yönelik bulgulara Tablo 14’te yer verilmiştir.

Tablo 14. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözlük Kullanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
5	3	2	5	2

Sözlük Kullanma Stratejisi’ne yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Tablo 14’te gösterilen ders kitaplarından YİDK A1’de 5, YİDK A2’de 3, İDK A1’de 2, İDK A2’de 5, YHDK A1 A2’de 2 defa başvurulmuştur.

Tablo 15. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözlük Kullanma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK (f)		İDK (f)		YHDK (f)
	A1	A2	A1	A2	A1 A2
Dinleme	2	1	0	0	0
Konuşma	0	1	0	0	0
Okuma	2	1	2	3	1
Yazma	1	0	0	2	1
Dil Bilgisi	0	0	0	0	0

Sözlük Kullanma Stratejisi YİDK A1’de dinleme becerisi alanında 2, okuma becerisi alanında 2, yazma becerisi alanında 1; YİDK A2’de dinleme becerisi alanında 1, konuşma becerisi alanında 1, okuma becerisi alanında 1; İDK A1’de okuma becerisi alanında 2; İDK A2’de okuma becerisi alanında 3, yazma becerisi alanında 2; YHDK A1 A2’de okuma becerisi alanında 1, yazma becerisi alanında 1 defa kullanılmakta Tablo 15’te ayrıntılı olarak belirtilmektedir. YİDK A1 ve YİDK A2 dışında İDK A1, İDK A2, YHDK A1 A2’de dinleme becerisi alanında Sözcük Kullanma Stratejisi bulunmamaktadır. Konuşma becerisi alanında sözlük kullanımını sadece YİDK A2 içermektedirken yazma becerisi alanında YİDK A2, İDK A1 Sözcük Kullanma Stratejisi’ni içermemektedir. Dil bilgisi alanında sözlük kullanımına dair hiçbir bulguya rastlanmamaktadır. Sözlük Kullanma Stratejisi’nin dil becerilerine göre dağılımı Tablo 9’da ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

YİDK A1’de sözlük kullanma stratejisine yönelik örneklerle Şekil 48, 49, ve 50’de yer verilmiştir.

YİDK A1’de bulunan Şekil 48’de gösterilen “Okuyalım, anlamlarını bulalım.” başlıklı etkinlikte alfabe öğretimini pekiştirmek amacıyla alfabetik sıraya göre her harfi karşılayan sözcük harfin yanına yazılıp başlangıç seviyesinde öğrencinin sözlüğü kullanarak sözcüklerin anlamlarının kavranması hedeflenmiştir.

8 Okuyalım, anlamlarını bulalım.

A: arkadaş	M: masa
B: bebek	N: numara
C: ceket	O: okul
Ç: çiçek	Ö: öğrenci
D: defter	P: para
E: elma	R: resim
F: fare	S: su
G: gül	Ş: şişe
Ğ: öğretmen	T: telefon
H: hastane	U: uçak
I: ışık	Ü: ütü
İ: inek	V: valiz
J: jilet	Y: yemek
K: kalem	Z: zeytin
L: limon	

Şekil 48. YİDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 7)

YİDK A1’de bulunan Şekil 48’de gösterilen “Okuyalım, anlamlarını bulalım.” başlıklı etkinlikte alfabe öğretimini pekiştirmek amacıyla alfabetik sıraya göre her harfi karşılayan sözcük harfin yanına yazılıp başlangıç seviyesinde öğrencinin sözlüğü kullanarak sözcüklerin anlamlarının kavranması hedeflenmiştir.

KONUŞMA

10 Resme bakalım. Cümleleri eşleştirelim.

Burası salon. () Burası mutfak. () Burası yatak odası. () Burası banyo. () Burası bahçe. ()
Burası çalışma odası. () Burası çocuk odası. () Burası garaj. () Burası balkon. () Burası çamaşır odası. ()

11 Sözlüğümüze bakalım. Resimdeki eşyaların adlarını bulalım. Söyleyelim.

12 Resme bakalım. Aşağıdaki gibi sorular yazalım. Arkadaşlarımıza soralım.

Burası ev mi? Burası salon mu? Bunlar ne? Ev büyük mü?

Şekil 49. YİDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 49)

Şekil 49’da konuşma becerisi alanında yer alan çalışmada bir evin bölümleri resimlerle numaralı bir biçimde verilip “Sözlüğümüze bakalım. Resimdeki eşyaların adlarını bulalım. Söyleyelim” soru ifadesiyle evin bölümlerini ifade eden sözcüklerin neler olduğu sözlüğe başvurularak bulunması ve anlamlandırılması amaçlanmıştır.

5 Aşağıdaki sözcük ve sözcük öbeklerinin anlamlarını sözlükten bulalım, sınıfta arkadaşlarımızla paylaşalım.

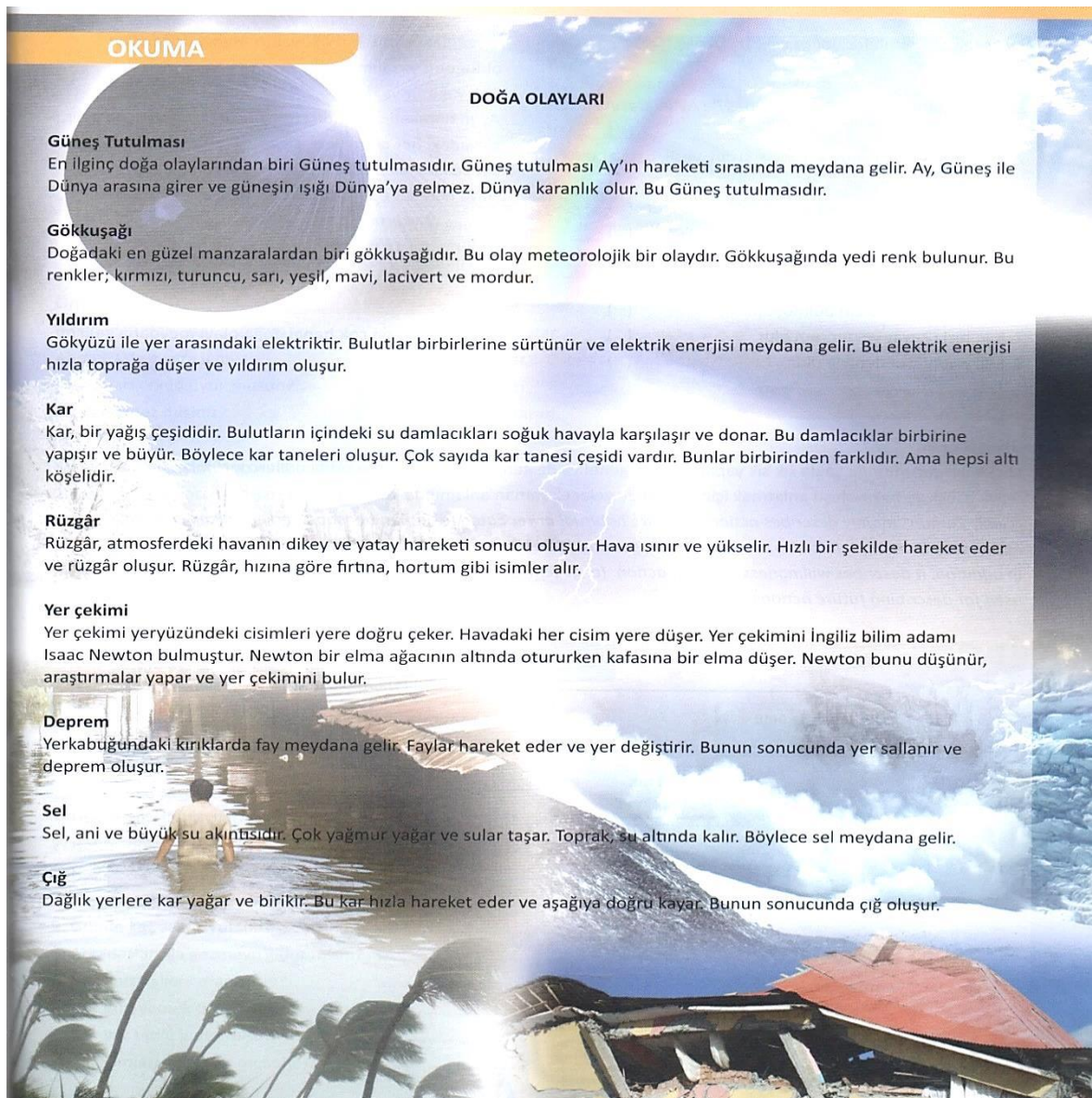
bayram harçlığı	bayram şekeri	baklava	marş söylemek
el öpmek	bayramlık kıyafet	ikram etmek	kutlamak
kolonya dökmek	ziyaret etmek	gösteri yapmak	şiir okumak

Şekil 50. YİDK A1’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 92)

Şekil 50’de ise “Bayram harçlığı, el öpmek, kolonya dökmek, bayram şekeri, bayramlık kıyafet, ziyaret etmek, baklava, ikram etmek, gösteri yapmak, marş söylemek, kutlamak, şiir okumak” sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının sözlükten bulunulması istenilmekte ve böylece öğrenciye sözlük kullanma alışkanlığı kazandırılması sağlanmaya çalışılmıştır.

YİDK A2’de sözlük kullanma stratejisine yönelik örneklerle Şekil 51 ve 52’de yer verilmiştir.

Şekil 51. YİDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 81)

YİDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi’ne yönelik olarak Şekil 51’de “Doğa Olayları” ile ilgili okuma metni yer almış, okuma metninde doğa olaylarından “Güneş tutulması, gökkuşağı, yıldırım, kar, rüzgâr, yer çekimi, deprem, sel, çığ”ın ne olduğuna dair bilgiler açıklanarak okuma metni doğa olaylarını ifade eden sözcüklerin anlaşılmasında sözlük görevi üstlenmiştir.

DİNLEME

İLK YOLCULUK

5 Aşağıda verilen kelimeler hakkında konuşalım. Seyahatlerinizdeki tecrübelerimizi anlatalım.

Otel / Hostel
Restoran / Kafe
Havaalanı (Pasaport kontrol, valiz teslim, kayıp eşya bürosu, duty-free)
Uçak (Yolcular, kabin personeli)
Taksiler
Müzeler, Turistik yerler, Caddeler
Dil okulları (Eğitim danışmanı, öğretmenler, öğrenciler)

6 **17** Metni dinleyelim ve uygun seçeneği işaretleyelim.

1. Şehir merkezine otobüsler kalkıyor.
a. iki saatte bir b. saat başı
2. Alex çıkışın yanındaki döviz bozdurabilir.
a. bankalarda b. döviz bürosunda

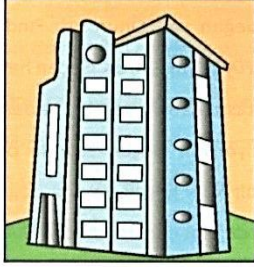
Şekil 52. YİDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 104)

Şekil 52’de “İlk Yolculuk” adı verilen dinleme metninde dinleme öncesi metne hazırlık ve ön bilgilerin harekete geçirilmesi aşamasında öğrencilerin “Otel, hostel, restoran, kafe, hava alanı, uçak, taksiler, müzeler, turistik yerler, caddeler, dil okulları” sözcük ve sözcük gruplarını kullanarak konuşma yapmaları amaçlanmış ve bilinmeyen sözcük ile sözcük gruplarının sözlüğe başvuruyla anlamlarının öğrenilmesi belirtilmiş, öğrenciler sözlük kullanmaya yönlendirilmiştir.

İDK A1’de sözlük kullanma stratejisine yönelik örneklere Şekil 53 ve 54’te gösterilmiştir.

1. Oku ve soruları cevapla.

Bu apartmanda, üçüncü katta dört erkek öğrenci yaşıyor: Kamil, John, Philip ve Harris. Onların dairesi çok büyük. Beş oda, bir salon. Salon, **mutfak** ve banyo çok büyük ama bazı odalar büyük, bazı odalar küçük.

Kamil'in çok eşyası var ve büyük bir odada kalıyor. Odada Kamil'in iki dolabı, masası, yatağı, sandalyeleri, tekli koltuğu ve bilgisayarı var. Kamil'in annesi ve babası çok yakın bir şehirde yaşıyor ve onlar sık sık Kamil'e geliyorlar. Bu nedenle de büyük oda Kamil'in.

John'un odası çok büyük değil. O başka bir ülkeden geliyor ve bu nedenle çok eşyası yok. John'un odada yatağı, dolabı, masası, bir sandalyesi ve kıyafetleri var. O çok eşya sevmiyor. Annesi ve babası da başka bir ülkede yaşıyor ve bu nedenle onlar hiç gelmiyorlar. Tatilde John onlara gidiyor.

Philip'in odası da çok büyük değil. Onun da çok eşyası yok. Ama onun çok **misafiri** geliyor. Misafirler genelde salonda oturuyor ama Philip ve arkadaşları çoğu zaman ders çalışıyor ve bu nedenle onlar odada oturuyorlar. Odada büyük bir çalışma masası var.

Harris en küçük odada kalıyor. Onun sadece bir yatağı var. Masası, dolabı yok. Kıyafetleri **valizlerde** duruyor. Çünkü iki ay sonra Harris okuldan **mezun** oluyor. Okuldan sonra o başka bir şehre gidiyor. Bu nedenle o yeni eşyalar almıyor.

Onların evi çok güzel ve onlar bu evde mutlular. Bazen kavga ediyorlar ama mutlular. Akşamları salonda birlikte televizyon seyreliyorlar. Bazen oyunlar oynuyorlar. John'un çok güzel oyunları var. Philip ise çok yetenekli bir insan. O çok iyi rol yapıyor. Arkadaşları için bazen **değişik** kıyafetler giyiyor ve **gösteriler** yapıyor. Harris'in de yemekleri çok güzel oluyor. O haftada iki akşam güzel yemekler yapıyor. Onlar bu apartmanda, üçüncü katta güzel saatler geçiriyorlar.

1. Metindeki sözcükleri tanımlarla eşleştir.

- _____ : Bu bir eşya. Onda kıyafetler taşıyoruz. Bavul.
- _____ : Eğlence için şov yapmak.
- _____ : Aynı değil, farklı.
- _____ : Evde bir bölüm, orada yemek yapıyoruz ve yiyoruz.
- _____ : Bu, insan ya da insanlar. Onlarla aynı evde yaşamıyoruz ama bazen bize geliyorlar.
- _____ : Okulum bitiyor. O zaman bu söz bana söyleniyor.

Şekil 53. İDK A1'de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 74)

İDK A1'de Sözlük Kullanma Stratejisi'ne ilişkin YİDK A1, YİDK A2'den farklı olarak Şekil 53'te okuma metninde yer alan koyu renkle belirtilen sözcüklerin tanımları verilip koyu sözcüklerin sözcük anlamlarının yer aldığı tanımlarla eşleştirilmesi istenilmiştir.

1. Diyalogu oku ve soruları cevapla.

Müşteri ve görevli telefonda konuşuyorlar. Müşteri uçak bileti almak istiyor.

Görevli : İyi günler. Bilet şirketi. Ben Aylin. Size nasıl yardımcı olabilirim?

Müşteri : İyi günler Aylin Hanım. Ben Amsterdam'a gitmek istiyorum.

Görevli : Ne zaman gitmek istiyorsunuz?

Müşteri : Bu hafta sonu gitmek istiyorum.

Görevli : Amsterdam'a iki ayrı firma gidiyor. Türk Havayolları ve Hollanda Havayolları.

Müşteri : Fiyatlar nasıl?

Görevli : Türk Havayolları gidiş-dönüş 800 TL. Hollanda Havayolları da gidiş-dönüş 850 TL.

Müşteri : Uçaklar saat kaçta?

Görevli : Türk Havayolları cuma günü sabah 09.50'de. Hollanda Havayolları ise cuma gece 23.30'da.

Müşteri : Gece orada olmak istemiyorum. Ben Türk Havayollarından 12 Kasım Cuma günü için iki kişilik bilet istiyorum.

Görevli : Tabii beyefendi. Dönüş ne zaman?

Müşteri : Dönüş de 14 Kasım Pazartesi sabah olsun.

Görevli : Türk Havayollarında pazartesi sabah uçak yok. Akşam 19.00'da bir uçak var. Uygun mu?

Müşteri : Tamam güzel.

Görevli : 12 Kasım 2010 Cuma günü saat 09.50'de, İzmir'den Amsterdam'a iki kişi, 14 Kasım 2010

Pazartesi saat 19.00 iki kişi. Onaylıyor musunuz?

Müşteri : Evet onaylıyorum.

Görevli : Ad soyad ve kredi kartı numarası söyleyin lütfen.

Müşteri : Deniz Tanyel. Kredi kartı numaram 2255 2255 2555 6655.

Görevli : Güvenlik numarası lütfen.

Müşteri : 22566.

Görevli : Telefon numaranız?

Müşteri : 0 566 569 44 77

Görevli : Rezervasyon kodunuz 586995. Lütfen uçuştan 2 saat önce havaalanında olun.

Müşteri : Tamam, çok teşekkür ediyorum. İyi çalışmalar

Görevli : Ben teşekkür ediyorum. İyi yolculuklar.

Soruları cevapla.

1. "gidiş-dönüş" ne demek?

2. Müşteri kadın mı, erkek mi?

3. İzmir-Amsterdam arası uçak kaç para?

4. Müşteri nereye, ne zaman gidiyor?

5. Ne zaman İzmir'e dönüyor?

Şekil 54. İDK A1'de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 91)

Şekil 54'te ise "Müşteri ve görevli" arasında geçen konuşmayı içeren okuma metniyle ilgili "Gidiş – dönüş ne demek?" sorusu sorulmuş, öğrencinin sözlükten "Gidiş – dönüş" sözcüklerinin anlamlarının neler olduğunu bulunup kavranması hedeflenmiştir.

İDK A2’de sözlük kullanma stratejisine yönelik örneklere Şekil 55, 56 ve 57’de yer verilmiştir.

4. Sözcükleri uygun yere yaz.

fiş	etiket	kampanya	son kullanma tarihi	garanti belgesi
-----	--------	----------	---------------------	-----------------

1. Bir ürünü o tarihten sonra kullanmıyoruz. Bu tarih _____

2. Bir ürün alıyoruz. O ürün bozuluyor. Birkaç yıl ürünü para almadan tamir ediyorlar. Ama bunun için bir belge lazım. Bu belge _____.

3. Mağazada para ödüyoruz ve bize bir kağıt veriyorlar. Bu kağıtta şirket adı, fiyat, tarih gibi bilgiler oluyor. Bu kağıt _____.

4. Ürünlerde bir kağıt oluyor. Bu kağıtta fiyat, bazen beden ve diğer özellikler yazıyor. Bu kağıt _____.

5. Bazen ürünler daha ucuz oluyor. Bazen de bir ürün alıyorsunuz, o zaman size hediye veriyorlar. Bunun adı _____.

Şekil 55. İDK A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 11)

İDK A2’de Şekil 55’te gösterilen ‘‘Sözcükleri Uygun Yere Yaz’’ başlıklı etkinlikte alışveriş yapılırken sıklıkla kullanılan ‘‘fiş, etiket, kampanya, son kullanma tarihi, garanti belgesi’’ sözcük ve sözcük öbeklerinin sözlük tanımını karşılayan numaralı halde verilen ‘‘Bir ürünü o tarihten son kullanmıyoruz. Bu tarih...’’, ‘‘Bir ürün alıyoruz. O ürün bozuluyor. Birkaç yıl para almadan tamir ediyorlar. Ama bunun için bir belge lazım. Bu belge...’’, ‘‘Bazen ürünler daha ucuz oluyor. Bazen de bir ürün alıyorsunuz, o zaman size hediye veriyorlar. Bunun adı...’’cümlelerin karşına yazılıp sözcük ve gruplarının sözlük anlamlarının neler olduğunun anlaşılmasının sağlanması amaç edinilmiştir. Ayrıca öğrencilere sözlük kullanımının önemi sezdirilmeye çalışılmıştır.

1. Diyalogu oku ve soruları cevapla.

YÜZÜCÜNÜN BİR GÜNÜ

Doğan : Yaa, ben profesyonel bir yüzücü olmak istiyorum.

Senin bir arkadaşın vardı. Adı neydi?

Serap: Şule'yi mi diyorsun?

Doğan : Hah, evet evet Şule. Onunla bir konuşsana, neler yapıyormuş, günleri nasıl geçiyormuş.

Serap : Tamam konuşayım.

(Serap Şule'yi arıyor ve bilgi alıyor. Sonra Doğan'ı arıyor ve Şule'nin bir gününü anlatıyor.)

Serap : Sabah 6'da kalkıyormuş ve 1 saat koşuyormuş. Sonra eve geliyormuş ve güzel bir kahvaltı yapıyormuş . O sürekli sağlıklı yemekler yemek zorundaymış. Kahvaltıdan sonra biraz dinleniyormuş . Öğlen havuza gidiyormuş . Havuzda önce ısınmak için bazı hareketler yapması lazımmış. Vücudu ısındıktan sonra havuza giriyormuş ve iki saat yüzüyormuş. Onun bir hocası varmış. Hocası ona her zaman yeni egzersizler gösteriyormuş. İki saat yüzdükten sonra havuzdan çıkıyormuş ve duş alıyormuş. Yorucu bir kaç saatten sonra, dinlendirici şeyler yapması gerekiyormuş. Bunun için kantinde biraz kitap okuyormuş ya da arkadaşlarıyla sohbet ediyormuş ve bir şeyler yiyormuş. Sonra havuza giriyormuş ve bir saat daha yüzüyormuş. Takımda başka arkadaşları varmış. Onlarla yarış yapıyorlarmış. Sonra eve dönüyormuş. Akşam yemeğinde sadece salata ve meyve yiyormuş. Biraz televizyon izliyor, biraz gazete okuyor ve sonra da yatıyormuş. Genelde her akşam erken yatıyormuş. Bu kadar yorucu bir günden sonra başka bir şey yapmak için enerjisi kalmıyormuş. İşte bir yüzücünün bir günü böyle geçiyormuş. Aslında bütün sporcuların günleri böyle geçiyormuş. Sabah erken kalk, spor yap, az yemek ye. Hem yorucu hem de sağlıklı bir hayatmış.

Doğan : Oooo, çok zormuş. Yorucu bir tempo. Ben bir daha düşüneyim.

1. Metinde altı çizili sözcüklerle tanımları eşleştir.

- _____ : onu yapıyoruz ve o zaman dinleniyoruz.
 _____ : onun işi spor yapmak
 _____ : onu yapıyoruz ve yoruluyoruz.
 _____ : onun işi yüzmek

2. Sence sporcuların hayatları yorucu mu ve sıkıcı mı? Neden?

3. Aşağıdaki meslekler hakkında düşüncelerin neler?

dişçi	simitçi	gözlükçü	ayakkabıcı
araba tamircisi	saatçi	postacı	şarkıcı

Şekil 56. İDK A2'de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 80)

Şekil 56'da "Yüzücünün Bir Günü" adlı okuma metninde koyu renkle yazılı, altı çizili olan "Dinlendirici, yüzücü, sporcu, yorucu" sözcüklerin verilen tanımlar ile eşleştirilmesi ifade edilmekte ayrıca "Dişçi, araba tamircisi, simitçi, saatçi, gözlükçü, postacı, ayakkabıcı, şarkıcı" meslek bildiren sözcükler hakkında düşüncelerin paylaşılması, belirtilen meslekler hakkında konuşulması vurgulanmış ve öğrencinin anlayamadığı sözcüklerin anlamını öğrenmesi için sözlüğe başvurması istenilmiştir.

8. ÜNİTE

13. Diyalogları oku ve bu konuşmalar nerede geçiyor, bul.

döviz bürosu

otel

kurs

postane

banka

Görevli : Hoş geldiniz. Buyurun.
Müşteri : Euro bozdurmak istiyorum.
Görevli : Tabii efendim. Kaç Euro?
Müşteri : 250 Euro. 250 Euro kaç TL?
Görevli : 500 TL
Müşteri : Tamam teşekkürler.
Görevli : Buyurun bu paranız, bu da makbuz.
Müşteri : Sağ olun. Kolay gelsin.

Görevli : Buyurun, ne vardı?
Müşteri : Almanya'ya bir zarf göndermek istiyorum.
Görevli : Adresi yazdınız mı?
Müşteri : Evet. Kaç lira?
Görevli : Önce ağırlığına bakayım.
(Ağırlığa bakıyor) 12 TL
Müşteri : Buyurun 12 TL. Kolay gelsin.
Görevli : Sağ olun. İyi günler.

Müşteri : İyi günler. Ben bir hesap açtırmak istiyorum.
Görevli : Tabii, hemen açalım. Döviz hesabı mı yoksa Türk Lirası hesabı mı?
Müşteri : Türk Lirası hesabı açtırmayı düşünüyorum. O hesaba Euro yatırmıyoruz değil mi?
Görevli : Evet. Sadece Türk Lirası yatırıyoruz. Şu formu doldurun lütfen.
Müşteri : Tabii doldurayım. Hesap açmak için para alıyor musunuz?
Görevli : Hayır, masraf almıyoruz.

Müşteri : Merhaba. Ben kurs programlarını öğrenmeye geldim.
Görevli : Tabii. Hemen takvime bakalım. Hafta içi çarşamba, perşembe, cuma akşamları 18.00-20.00 arası, cumartesi-pazar ise sabah 10.00-13.00 arası ders var.
Müşteri : Ücretler nasıl?
Görevli : Hafta içi kursları aylık 400 lira. Hasta sonu kursları 500 lira.
Müşteri : Neden hafta sonu daha pahalı?
Görevli : Hafta sonu ders saati daha fazla çünkü.
Müşteri : Tamam, ben hafta içi akşam kurslarına kayıt olmaya karar verdim.
Görevli : Şu formu doldur lütfen.

Görevli : Hoş geldiniz.
Müşteri : Hoş bulduk. Ben bir oda istiyorum.
Görevli : Tabii efendim. Rezervasyonunuz var mı?
Müşteri : Maalesef yok. Boş odanız yok mu?
Görevli : Kaç kişilik bir oda istiyorsunuz ve kaç gün kalmayı düşünüyorsunuz?
Müşteri : Tek kişilik bir oda istiyorum. İki gün kalmayı düşünüyorum.
Görevli : Evet, boş bir odamız var. Formu dolduralım mı?
Müşteri : Tabii dolduralım. Bir gecelik oda ücreti ne kadar?
Görevli : Bir gece 140 TL. Biliyorsunuz, burası tam pansiyon. Üç öğün açık büfe yemek var.
Müşteri : Kaç numaralı oda benim?
Görevli : 564 numaralı oda. Deniz manzaralı.
Müşteri : Teşekkürler.

Şekil 57. İDK A2'de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 11)

“Görevli ve müşteri” arasında geçen kutucuklar içinde beş ayrı diyalog bulunduğu Şekil 57’de diyalogların üzerindeki boşluklara “Döviz bürosu, otel, kurs, postane, banka” sözcüklerinin yazılması belirtilmiş, bu sayede “Döviz bürosu, otel, kurs, postane, banka”nın anlamlarının sözlükten yardım alınarak hangi iş ve işlemlerin yapıldığının öğrenilmesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

YHDK A1 ve A2’de sözlük kullanma stratejisine yönelik örneklere ilişkin etkinliklere Şekil 58, 59 ve 60’ta yer verilmiştir.

24 Eşleştirelim

1. Hat	4. Tünel
2. Toplu taşımacılık	5. Vagon
3. Yeraltı	6. İstasyon

- ☐ İnsanları çeşitli araçlarla bir yerden bir yere götürmek.
- ☐ Yeryüzeyinin altındaki bölümü.
- ☐ Lokomotifin arkasına bağlı demir yolu aracı.
- ☐ Bir yerden diğer bir yere geçebilmek için yerin altında ya da dağın içinde açılan yol
- ☐ Ulaşım sağlayan bir taşıtın uğradığı yerlerin bütünü.
- ☐ Tren, metro durağı.

129

Şekil 58. YHDK A1 A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 129)

YHDK A1 A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi’ne yönelik olarak Şekil 58’de “Hat, toplu taşımacılık, yeraltı, tünel, vagon, istasyon”un sözlük tanımları verilmiş, sözlük tanımlarının sözcüklerle eşleştirilmesi belirtilerek “Hat, toplu taşımacılık, yeraltı, tünel, vagon, istasyon” sözcüklerinin anlamlarının öğretilmesi amaçlanmıştır.

1 Okuyalım, eşleştirelim

Sağlıklı Olmak

(1) Sağlıklı bir yaşam için ne mucize ilaçlara, ne de sihirli formüllere ihtiyacımız vardır. Egzersiz yapıp sağlıklı beslenmek, sağlıklı yaşamak için yeterlidir.

(2) Egzersiz yapmak ve pozitif düşünmenin yanında doğru beslenmek de sağlıklı yaşamak için önemlidir. Yararlı besinleri tüketmek, vücudumuzu korur.

(3) Nasıl daha doğru beslenebilirsiniz? Öncelikle öğünlerinizin düzenli olması gerekir. Sabah iyi bir kahvaltı yapıp yeni güne hazırlanın. Öğlen ve akşam daha hafif ve sağlıklı yemekler yiyin. Alışkanlıklarınızda bazı değişiklikler yapabilirsiniz. Kafein, alkol ve şekerli gıdaları hayatınızdan çıkarın. Bunların yerine sebze, meyve, balık ve süt tüketin. Ama bazı noktalara dikkat edin. Örneğin; meyveleri kabuğunu soymadan, sebzeleri çok fazla pişirmeden yiyin.

(4) Hastalanmamak için doğru beslenme ve yaşam tarzı çok önemlidir. Unutmayın, akıllıca seçimler yapıp daha sağlıklı yaşamak sizin elinizde.

- ☐ Doğru beslenmenin kuralları.
- ☐ Spor ve doğru beslenmeyle sağlıklı bir hayata ulaşabilme şansı.
- ☐ Beslenmenin sağlıklı bir hayatın önemli bir şartı olması ve yararlı yiyeceklerin vücudumuzu güçlendirmesi.
- ☐ Hastalanmadan önce beslenme ile hastalıklara karşı önlem alma.

- sıkı
- gıda
- pozitif
- şart
- tarz

- besin
- stil
- güçlü
- olumlu
- koşul

Şekil 59. YHDK A1 A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 132)

Şekil 59’da ise “Sağlıklı Olmak” adlı okuma metni etkinliğinde “Sıkı, gıda, pozitif, şart, tarz” sözcüklerinin eş anlamlarıyla eşleştirilmesi istenilip dolaylı olarak sözlük anlamının öğrenilme gayesi güdülmüştür.

22 Eşleştirelim	
şampuan • deterjan • parfüm • cep telefonu • sabun güneş kremi • otomobil • diş macunu • nemlendirici • klima	
Ürün	Slogan
	• Yalnızca bir yıkamadan sonra farkı fark edeceksiniz. Beyazlarınız daha beyaz, renklerinizi daha parlak.
	• Siz geçerken herkes dönüp size bakacak.
	• Dostlarınızın sesi her yerde hep yanınızda olacak.
	• Şimdi banyolmanız daha keyifli.
	• Yeni modelimizle geleceğe yolculuk yapmak için acele edin.
	• Artık daha beyaz güleceksiniz.
	• Gün boyu etkili. Kokunuzu çantanızda taşımayın.
	• Cildinizi korumak onun işi, siz hayatınıza devam edin! Artık güzellik salonlarına gitmeniz gerekmiyor.
	• Sıcak yaz günlerinde evinizdeki bahar serinliği
	• Güneşle dost olun!

Şekil 60. YHDK A1 A2’de Sözlük Kullanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 155)

Şekil 60’da “Şampuan, deterjan, parfüm, cep telefonu, sabun, güneş kremi, otomobil, diş macunu, nemlendirici, klima” ile ilgili sloganlar verilip “Şampuan, deterjan, parfüm, cep telefonu, sabun, güneş kremi, otomobil, diş macunu, nemlendirici, klima” sözcüklerinin sözlük tanımları içeren sloganlarla eşleştirilmesi ifade edilmiş, ürünlerin anlamlarının ve kullanım alanların kavranması sağlanmaya çalışılmıştır.

4.1.6. YİDK, İDK ve YHDK’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne Yönelik

Bulgular

YİDK, İDK ve YHDK’de görsellerden yararlanma stratejisine yönelik bulgulara Tablo 16’da yer verilmiştir.

Tablo 16. YİDK, İDK ve YHDK’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
77	82	54	26	134

Tablo 16’da Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne ilişkin bulgular gösterilmektedir. Görsellerden Yararlanma Stratejisi sayısı YİDK A1’de 77, YİDK A2’de 82, İDK A1’de 54, İDK A2’de 26, YHDK A1, A2’de 134’tür.

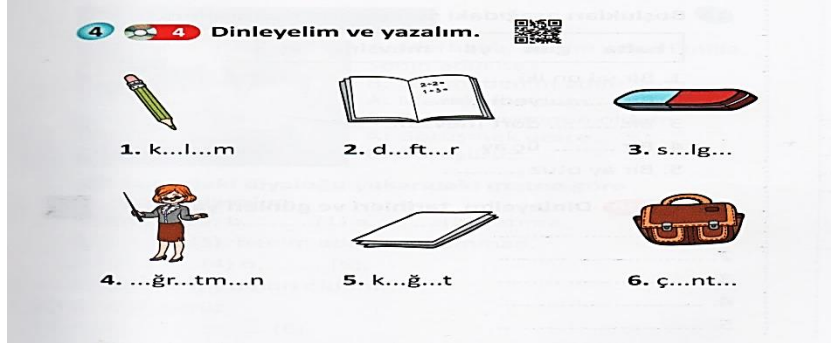
YİDK, İDK ve YHDK’de görsellerden yararlanma stratejisinin dil becerilerine yönelik bulgulara Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 17. YİDK, İDK ve YHDK’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK	
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1	A2 (f)
Dinleme	18	25	5	3		14
Konuşma	5	8	2	5		6
Okuma	23	27	20	23		50
Yazma	25	15	16	9		42
Dil Bilgisi	6	7	11	2		22

Görsellerden Yararlanma Stratejisi’nin beceri alanlarına göre dağılımına baktığımızda ders kitaplarında yer alan tüm beceri alanlarında görsellerden yararlanıldığı görülmektedir. Tablo 17’yi incelediğimizde dinleme becerisi alanında görsellerden en çok yararlanan yabancılara Türkçe ders kitabı YİDK A2’dir. YİDK A2’yi YİDK A1, YHDK A1, A2 İDK A1 takip etmektedir; dinleme becerisi alanında en az görsellerden yararlanan ders kitabı İDK A2’dir. Konuşma becerisi alanında görsellerden en fazla YİDK A2, en az İDK A1 yararlanmaktayken okuma becerisi alanında görselleri kullanma sayısı YİDK A1 23’te, YİDK A2’de 27, İDK A1’de 20, İDK A2’de 23, YHDK A1, A2’de 50’dir. Yazma becerisi alanında görselleri YİDK A1’de 25, YİDK A2’de 15, İDK A1’de 16, İDK A2’de 9, YHDK A1, A2’de 42 defa kullanmakta dil bilgisi beceri alanında görsellerden en çok İDK A2 ve YHDK A1, A2 faydalanmakta en az görsel kullanan ders kitabı ise İDK A2’dir.

YİDK A1’de görsellerden yararlanma stratejilerine yönelik örneklere Şekil 61, 62 ve 63’te yer verilmiştir.

Şekil 61. YİDK A1'de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 7)

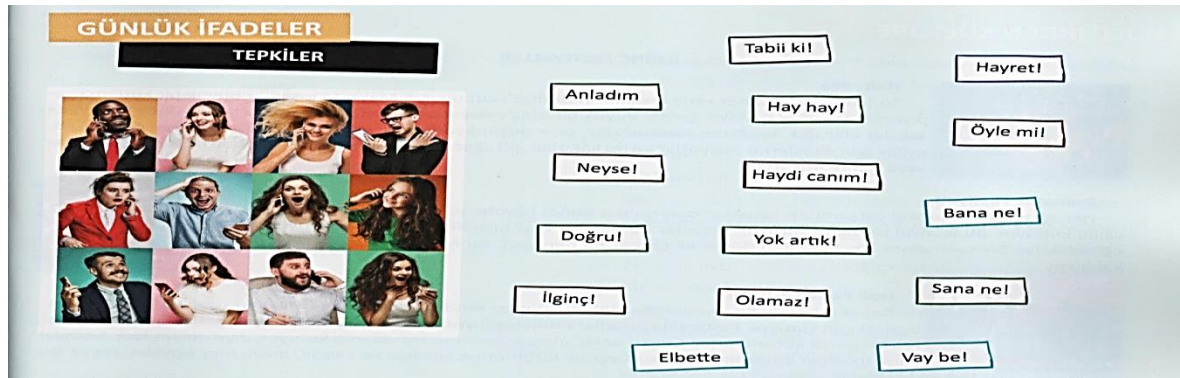
YİDK A1'de “Dinleyelim ve yazalım” adlı Şekil 61'de bulunan dinleme öğrenme alanı etkinliğinde okul sözcüğü bağlamında kullanılan sözcüklerin öğretilmesi amacıyla “Kalem, defter, silgi, öğretmen, kağıt, çanta” sözcükleri görselleriyle birlikte verilip ünlü harfleri eksik bırakılarak öğrenciden “Kalem, defter, silgi, öğretmen, kağıt, çanta” sözcüklerini dinleyip eksik bırakılan harflerin yazılması ifade edilmektedir. Burada başlangıç seviyesi olması sebebiyle okuldaki varlıkları karşılayan sözcüklerin öğretilmesinde görsellerden yararlanılması öğrenmenin son derece somutlaştırılması ve kalıcı hale getirilmesi gayesi güdülmüştür.

Şekil 62. YİDK A1'de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 41)

Meslek isimlerini öğretmeyi amaçlayan Şekil 62’de “Ne iş yapıyorsun? Mesleğin ne?” adlı çalışmada “Hostes, polis, hemşire, öğretmen, avukat, doktor, mühendis, aşçı, veteriner, tamirci, temizlik görevlisi, itfaiyeci” mesleklerini yapan insanlara ait fotoğraflar verilip fotoğrafların meslek belirten sözcüklerle eşleştirilmesi istenilmiş, öğrencilerin “Hostes, polis, hemşire, öğretmen, avukat, doktor, mühendis, aşçı, veteriner, tamirci, temizlik görevlisi, itfaiyeci” sözcüklerinin anlamını görerek öğrenmesine katkı sunulmuştur

Şekil 63. YİDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 101)

Günlük ifadelerin yer aldığı Şekil 63’te günlük hayatta sıklıkla kullanılan kalıplaşmış sözcükler ve bu kalıplaşmış sözcüklere verilen tepkilerin fotoğrafları gösterilmiş, etkinlikte “Tabii ki, anladım, neyse, doğru, ilginç, hay hay, haydi canım, yok artık, olamaz, hayret, öyle mi, bana ne, sana ne, elbette, vay be” ifadelerine karşı verilen tepkilerin fotoğraflarla aktarılması kalıplaşmış sözcük ve sözcük gruplarının öğreniminde kalıcılığın artırılması hedeflenmiştir. YİDK A2’de görsellerden yararlanma stratejilerine yönelik örneklerle Şekil 64, 65 ve 66’da yer verilmiştir.

Şekil 64. YİDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 9)

YİDK A2’de görsellerden yararlanmaya yönelik olarak Şekil 64’te geleneksel lezzetlerden mantı yemeğinin yapım aşamaları fotoğraflarla temsil edilmiştir. Bir numaralı fotoğrafta “Kesmek”, iki numaralı fotoğrafta “Bükme”, üç numaralı fotoğrafta “Dökmek”, dört numaralı fotoğrafta “Hazır” veya “Afiyet olsun”, beş numaralı fotoğrafta “Koymak”, altı numaralı fotoğrafta “Haşlamak” sözcük ve sözcük öbeklerinin mantı yemeğinin fotoğraflı tarifiyle öğretilmesi amaçlanmıştır.

YAZMA

10 Aşağıdaki resimleri inceleyelim. Kişilerin fiziksel özelliklerini yazalım.

The image displays six numbered photographs of individuals, arranged in two rows of three. The first row contains: 1. A woman wearing a light blue hijab and a light blue long-sleeved shirt. 2. A man with short brown hair, glasses, a beard, wearing a dark blue suit, white shirt, and dark tie. 3. A woman with long brown hair, wearing a purple floral patterned top. The second row contains: 4. A man with a beard and glasses, wearing a dark blue jacket, standing outdoors with his arms crossed. 5. A woman with dark curly hair, wearing a white t-shirt. 6. A man with short dark hair, wearing a plaid short-sleeved shirt, standing indoors.

Şekil 65. YİDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 21)

Şekil 65’te yazma öğrenme alanında bulunun çalışmada fiziksel özelliği ve milliyeti farklı olan altı kişinin fotoğrafı verilerek bu kişilerin fiziksel özelliklerinin fotoğrafların altına yazılması istenilmiş, fotoğraflar vasıtasıyla niteleme özelliği olan “Esmer, zayıf, şişman, uzun, kısa, kel, kıvrıkcık, gözlüklü vb.” sözcükleri farklı ülkede yaşayan insanlar ile anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1 Aşağıdaki resimlerle cümleleri eşleştirelim.

1. Araba kullanabilirim. () 2. Ata binebilirim. () 3. Pişano çalabilirim. () 4. Şarkı söyleyebilirim. ()
5. Yüzebilirim. () 6. Koşabilirim. () 7. Tenis oynayabilirim. () 8. Dikiş dikebilirim. ()
9. Yemek pişirebilirim. () 10. Kayabilirim. () 11. Resim yapabilirim. () 12. Gitar çalabilirim. ()

98

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A2

Şekil 66. YİDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 98)

Hazırlık çalışması kapsamında yer alan Şekil 66’da “Ata binebilmek, gitar çalabilmek, pişano çalabilmek, resim yapabilmek, şarkı söyleyebilmek, yüzebilmek, yemek yapabilmek, tenis oynayabilmek, kayak yapabilmek, dikiş dikebilmek, koşabilmek, araba sürebilmek” sözcük ve sözcük öbekleri cümle içerisinde kullanılmış ve cümleleri temsil eden fotoğrafların uygun cümlelerle eşleştirilmesi belirtilmiş, “Ata binebilmek, gitar çalabilmek, pişano çalabilmek, resim yapabilmek, şarkı söyleyebilmek, yüzebilmek, yemek yapabilmek, tenis oynayabilmek, kayak yapabilmek, dikiş dikebilmek, koşabilmek, araba sürebilmek” sözcük ve sözcük gruplarının fotoğraflarla öğrenilmesi hedeflenmiştir.

İDK A1’de görsellerden yararlanma stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 67, 68 ve 69’da yer verilmiştir.

3. Diyalogları oku.

Şekil 67. İDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 3)

İDK A1’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne yönelik olarak Şekil 67’de “Tanışma” diyalogunda birbirinden farklı üç görsel yer almış; birinci görselde aynı sınıfta olan öğrencilerin tanışması, ikinci görselde iş ortamında bulunan iki meslektaşın karşılaşması, üçüncü görselde ise arkadaş olan iki insanın selamlaşması görseller aracılığıyla farklı ortamlarda selamlaşma ve tanışma diyaloglarında kullanılan “Merhaba, selam, teşekkür ederim, sağ ol, iyi günler, hoşça kal, naber, nasılsın, görüşmek üzere, görüşürüz” kalıplaşmış sözcük ve sözcük gruplarının neler olduğu aktarılmaya çalışılmıştır.

1. Dinle ve tekrar et.

Aa araba	Bb balık	Cc ceviz	Çç çorap	Dd düğme
Ee elma	Ff fare	Gg gözlük	Ğğ öğretmen	Hh havuç
İi ıspanak	İi ip	Jj Japon	Kk kitap	Ll limon
Mm makas	Nn nal	Oo ok	Öö ördek	Pp pantolon
Rr radyo	Ss saat	Şş şemsiye	Tt televizyon	Uu uçak
Üü ütü	Vv vazo	Yy yüzük	Zz zarf	

7

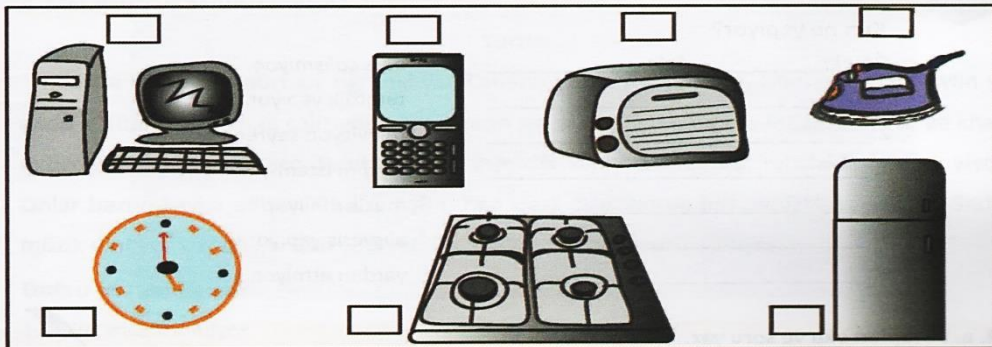
Şekil 68. İDK A1'de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 7)

Şekil 68'de İDK A1'de YİDK A1'de olduğu gibi alfabemizdeki harflerle başlayan sözcükler ve bu sözcüklerle ilgili resimler verilip resimlerle belirtilen sözcüklerin dinleme yapılarak telaffuz edilmesi, harflerin sözcükler üzerinde görülmesi ve sözcüklerin kavranması amaçlanmıştır.

4. Dinle ve işaretle. Çalışıyor mu, çalışmıyor mu?

Evde eşyalar var. Onlar çok eski. Bazı eşyalar çalışıyor (+). Bazı eşyalar çalışmıyor (-).

Şekil 69. İDK A1'de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 27)

“Dinle ve işaretle. Çalışıyor mu, çalışmıyor mu?” adlı Şekil 69 ile gösterilen etkinlikte bir evde çalışan ve çalışmayan, bozuk olan eşyaların anlatıldığı dinleme metni bulunmaktadır. Öğrencinin evde bulunup çalışan eşyaları “+” çalışmayan eşyaları “-” ile resimlerin üstüne işaretlemesi istenilmekte böylece görseller aracılığıyla eşya isimlerinin öğrenilmesi ve pekiştirilmesi sağlanmıştır.

İDK A2’de görsellerden yararlanma stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 70, 71 ve 72’de gösterilmiştir.

Şekil 70. İDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 15)

İDK A2’de Şekil 70’te gösterilen “Nerede, nelere ihtiyacımız var? Neden?” sorusuyla başlayan çalışmada “Şemsiye, plaj şemsiyesi, güneş gözlüğü, şapka, bere, spor ayakkabı, mont, terlik, elbise, yiyecek, şnorkel, termos, çaydanlık, palet, bot, mayo, kar ayakkabısı, sırt çantası, pantolon, kazak, bilet” sözcük ve sözcük gruplarıyla ilgili resimler verilmiştir. Öğrencinin görseller aracılığıyla günlük hayatta sıklıkla kullanılan “Şemsiye, plaj şemsiyesi, güneş gözlüğü, şapka, bere, spor ayakkabı, mont, terlik, elbise, yiyecek, şnorkel, termos, çaydanlık, palet, bot, mayo, kar ayakkabısı, sırt çantası, pantolon, kazak, bilet”in

neler olduğunu, hangi alanlarda, ne zaman kullanıldığını öğrenmesi ve konuşma becerisinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

1. Haritaya bak ve hangi şehri anlatıyor, bul.

_____ : Kuzeyde, Amasya ile Kırıkkale arasında bir şehir.

_____ : Türkiye'nin en batısında Kırklareli'nin yanında bir şehir.

_____ : Türkiye'nin en güneydoğusunda Irak ve İran'ın kuzeyinde bir şehir.

_____ : Türkiye'nin ortasında Nevşehir'in kuzeyinde ve Ankara'nın güneydoğusunda bir şehir.

_____ : Uşak'ın solunda İzmir'in sağında bir şehir.

Şekil 71. İDK A2'de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 22)

Şekil 71'de "Haritaya bak ve hangi şehri anlatıyor, bul" adlı etkinlikte Türkiye siyasi haritası aracılığıyla şehir isimleri ile "Kuzey, güney, batı, güneydoğu, sağ, sol" yön bildiren sözcüklerin öğrenilmesi amaçlanıp Çorum şehrinin "Kuzeyde, Amasya ile Kırıkkale arasında bir şehir.", Edirne şehrinin "Türkiye'nin en batısında Kırklareli'nin yanında bir şehir.", Hakkari'nin "Türkiye'nin en güneydoğusunda Irak ve İran'ın kuzeyinde bir şehir.", Kırşehir'in "Türkiye'nin ortasında Nevşehir'in kuzeyinde Ankara'nın güneydoğusunda bir şehir.", Manisa'nın "Uşak'ın solunda, İzmir'in sağında bir şehir." olduğunu haritayla öğrencilere kavratılmak istenilmiştir.

1. Metni oku, hangi ilde hava kaç derece olacak, yaz.

	Bugün	Cuma	Cumartesi	Pazar			
	 17	 13	 17	 19			
	 4	 2	 9	 11	sağanak yağışlı parçalı bulutlu		
	 6	 5	 10	 12			
	 14	 13	 18	 19			

Yurtta Hava Durumu

Meteorologlara göre Türkiye’de bu hafta rüzgarlar daha kuvvetli esecek, sıcaklık 3 ila 5 derece düşecek. Doğuda kuvvetli yağışlar olacak. İllere göre hava durumu şöyle:

İstanbul’da yağışlar yarın etkisini kaybediyor, hava yarın parçalı bulutlu olacak ve pazar günü kapanacak. Bu hafta hava sıcaklığı 5 ila 12 derece arasında değişecek.

Ankara’da sıcaklıklar düşük. Yağışlar bugün de devam edecek. Yarın hava az bulutlu olacak. Cumartesi günü ise sıcaklık 7 derece artacak. Ankaralıları biraz güneş görecektir. Pazar günü de az bulutlu bir hava olacak.

Adana’da hava sıcaklığı diğer illerden daha fazla. Sıcaklıklar artacak. Bugün hava yağmurlu. Cuma ve cumartesi günleri hava az bulutlu olacak. Pazar günü kapalı olacak ama Adanalıları sıcak bir hava bekliyor.

İzmir’de rüzgar sert esecek. Bu akşam saatlerinde yağmur yağacak. Yarın İzmirliileri parçalı bulutlu bir hava bekliyor. Cumartesi de hava 4 derece artacak ve güneşli bir hava olacak. Pazar günü hava biraz kapanacak ama sıcaklık artacak.

- Bugün hava nasıl? _____
- Hava durumunu dinledin mi? Bu hafta hava nasıl olacak?

- Senin ülkende sence şimdi hava nasıl?

Şekil 72. İDK A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 44)

“Yurtta Hava Durumu” adlı okuma metninin yer aldığı Şekil 72’de İstanbul, Ankara, Adana ve İzmir şehrinin hava durumuna ilişkin bilgiler verilmekte görseli bulunun hava durumlarının hangi şehrin hava durumu olduğunun boş kutucuklara yazılması belirtilmektedir, ayrıca havanın “Sağanak yağışlı, parçalı bulutlu, kapalı, karlı, açık” oluşuyla ilgili resimlerle hava durumuna ilişkin sözcüklerin öğrenilmesi hedeflenmiştir.

YHDK A1 ve A2’de görsellerden yararlanma stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 73, 74 ve 75’te yer verilmiştir.

Tanışma

Merhaba

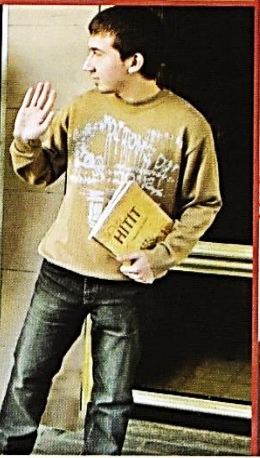
1

2

3

4

1 Dinleyelim, tekrar edelim

Tanışma

Olga : Merhaba.
Maria : Merhaba.
Olga : Benim adım Olga. Sizin adınız ne?
Maria : Benim adım Maria.
Olga : Memnun oldum.
Maria : Ben de memnun oldum. Nasılsınız?
Olga : Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız?
Maria : Ben de iyiyim. Teşekkür ederim.
Olga : Nerelisiniz?
Maria : Ben İtalyalıyım. Siz nerelisiniz?
Olga : Ben Rusum.

2 Yerleştirelim, konuşalım

Polonyalıyım • ben de • benim adım
nerelisin • senin adın

Nicole : Merhaba.
Tamer : Merhaba.
Nicole : _____ Nicole.
 _____ ne?
Tamer : Tamer.
Nicole : Memnun oldum.
Tamer : _____ memnun oldum.
Nicole : Tamer sen _____?
Tamer : Türküm. Sen nerelisin?
Nicole : _____.

Şekil 73. YHDK A1 A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 6)

YHDK A1, A2’de Şekil 73’te gösterilen “Merhaba” başlıklı dinleme ve okuma metninde tanışma sürecinde kullanılan sözcükler ve sözcük gruplarını karşılayan dört farklı fotoğraf verilmiş, kalıplaşmış tanışma, karşılaşma bildiren ifadeler somut hale getirilmiş; “Yerleştirelim, konuşalım” isimli etkinlikte yer alan tanışma diyalogda boş bırakılan

yerlere uygun sözcüklerin yerleştirilmesi istenilmiş ve öğrencinin tanışma bildiren sözcükleri anlamlandırması amacı güdülmüştür.

Şekil 74. YHDK A1 A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 10)

Şekil 74’te alfabe öğretimini amaçlayan “Sözcükler, Sıralayalım” başlıklı etkinlikte “Çiçek, araba, çocuk, gözlük, üzüm, kedi, köpek, ev, televizyon” sözcükleri ve bu sözcükleri karşılayan, temsil eden fotoğraflara yer verilmiş, sözcüklerin öğretmen rehberliğinde alfabetik sıraya göre sıralanması gerektiği belirtilmiş, fotoğraflar aracılığıyla “Çiçek, araba, çocuk, gözlük, üzüm, kedi, köpek, ev, televizyon” sözcüklerinin anlamlarının neler olduğu kavratılmaya çalışılmıştır.

25 Eşleştirelim, yazalım

Kim Kimdir?

Kayıt sırası
26

26 Kendimizi tarif edelim

• uzun	}	boy lu	• sarışın	• zayıf	• sakın	}	gözlü
• kısa			• kumral	• kilolu	• neşeli		
• orta			• esmer	• toplu	• utangaç		

• mavi

Ben

Şekil 75. YHDK A1 A2’de Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 71)

“Kim, Kimdir?” adlı dinleme metniyle ilgili etkinliğin yer aldığı Şekil 75’te birbirinden farklı fiziksel özelliklere sahip sekiz kişinin fotoğrafı yer almakta fotoğrafta bulunan herkesin üzerinde boş bırakılan kutucuğa dinleme metninden hareketle dinleme sırasında kişi isimlerinin yazılması ifade edilip fiziksel özellikleri temsil eden “uzun, kısa, orta, sarışın, kumral, esmer, zayıf, kilolu, toplu, sakın, neşeli, utangaç, yeşil, ela, mavi” sözcüklerin öğretilmesi ve öğrencinin kendi fiziki özellikleri hakkında konuşturulması amaçlanmıştır.

4.1.7. YİDK, İDK ve YHDK’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK, İDK ve YHDK’de otantik görsellerden yararlanma stratejisine yönelik bulgulara Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. YİDK, İDK ve YHDK’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
27	20	2	4	105

Tablo 18’de de gösterildiği gibi otantik görsellerden yararlanma strateji sayısı YİDK A1’de 65, YİDK A2’de 69, İDK A1’de 2, İDK A2’de 14, YHDK A1, A2 105’tir.

YİDK, İDK ve YHDK’de otantik görsellerden yararlanma stratejisine yönelik dil becerilerine yönelik bulgulara Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19. YİDK, İDK ve YHDK’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
Dinleme	4	4	0	1	7
Konuşma	1	2	0	0	1
Okuma	22	10	2	3	48
Yazma	0	2	0	4	29
Dilbilgisi	0	2	0	0	20

Tablo 19’da otantik görsellerden yararlanma stratejisinin dil becerilerine göre dağılımı gösterilmektedir. Dinleme becerisi alanında Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi sayısı YİDK A1’de 18, YİDK A2’de 20, İDK A2’de 1, YHDK A1, A2’de 7; konuşma becerisi alanında YİDK A1’de 4, YİDK A2’de 9, YHDK A1, A2’de 1; okuma becerisi alanında YİDK A1’de 30, YİDK A2’de 27, İDK A1’de 2, İDK A2’de 3, YHDK A1, A2’de

48; yazma becerisi alanında YİDK A1’de 8, YİDK A2’de 9, İDK A2’de 4, YHDK A1, A2’de 29; dilbilgisi becerisi alanında YİDK A1’de 5, YİDK A2’de 4, YHDK A1, A2’de 20’dir. İDK A1’de dinleme becerisi alanında, İDK A1’de konuşma, becerisi alanında, İDK A1’de yazma becerisi alanında, İDK A1 ve İDK A2’de dilbilgisi becerisi alanında otantik görseller tespit edilememiştir.

YİDK A1’de otantik görsellerden yararlanma stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 76, 77 ve 78’de yer verilmiştir.

Şekil 76. YİDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 9)

YİDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne yönelik olarak Şekil 76’da “Günaydın, iyi akşamlar, merhaba, selam, afiyet olsun, teşekkürler, iyi dersler, iyi geceler, hoş geldin, hoş bulduk, hoşça kal, güle güle” günlük yaşamda kullanılan kalıp ifadeler ve kalıp ifadelerin otantik fotoğrafı yer almış, öğrencinin öğretmen rehberliğinde günlük ifadeleri tekrar ederek okumasının sağlanması ve günlük ifadeleri kavraması amaçlanmıştır.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1 Resimlere bakalım. Soruları cevaplayalım.
 1. Burası neresi?
 2. Onlar kim / ne?

2 Resimlerde neler var? Bakalım, işaretleyelim.

1. sandalye	()	8. öğrenci	()
2. kitap	()	9. ofis	()
3. bahçe	()	10. sınıf	()
4. kapı	()	11. lamba	()
5. perde	()	12. öğretmen	()
6. kantin	()	13. masa	()
7. defter	()	14. projektör	()

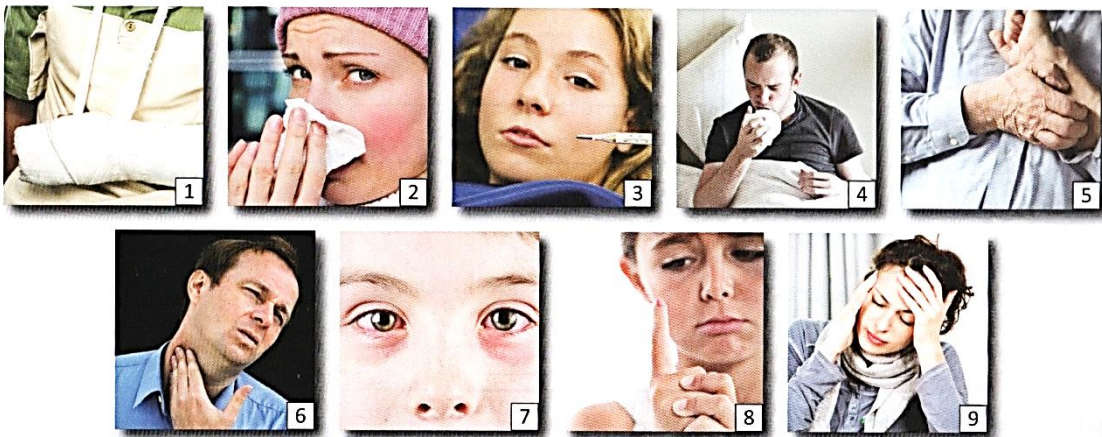
Şekil 77. YİDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 30)

Şekil 77’de altı tane birbirinden farklı otantik fotoğraf verilmiş, “Resimlerde neler var? Bakalım, işaretleyelim.” Yönlendirmesiyle “Sandalye, kitap, bahçe, kapı, perde, kantin, defter, öğrenci, ofis, sınıf, lamba, öğretmen, masa, projektör” sözcüklerin otantik görsellerin içinde olup olmadığının işaretlenmesi belirtilerek günlük yaşamda sıklıkla karşılan kurum, kuruluş ve sosyal tesis isimlerinin öğrenilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

2 Aşağıdaki cümleleri resimlerle eşleştirelim

1. Başım ağrıyor.	()	4. Ateşim var.	()	7. Öksürüyorum.	()
2. Boğazım ağrıyor.	()	5. Gözlerim kızardı.	()	8. Kolum kırık.	()
3. Burnum akıyor.	()	6. Kaşınıyorum.	()	9. Parmağım acıyor.	()

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

115

Şekil 78. YİDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 115)

Bireyin sağlık durumunu ifade eden “Başım ağrıyor, boğazım ağrıyor, burnum akıyor, ateşim var, gözlerim kızardı, kaşınıyorum, öksürüyorum, kolum kırık, parmağım acıyor” cümlelerin bulunduğu Şekil 78’de cümleleri temsil eden, gerçek yaşamdan alınan otantik fotoğrafların cümlelerle eşleştirilerek “baş ağrısı, boğaz ağrısı, burun akıntısı, ateşlenmek, göz kızarması, kaçınmak, öksürmek, koş kırılması, parmak acıması” sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının öğrenciler tarafından anlamlandırıp kavranması hedeflenmiştir.

YİDK A2’de otantik görsellerden yararlanma stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 79, 80 ve 81’de yer verilmiştir.

9 Ne zaman, ne söylüyoruz? Uygun cümleleri yerleştirelim.

Çok yaşa!

Geçmiş olsun!

Hayırlı olsun!

Elinize sağlık!

Hasta bir kişiye ziyaret ediyorsunuz.

1.

Yemek yiyorsunuz ve çok beğeniyorsunuz.

2.

Arkadaşınız yeni bir ev alıyor.

3.

Arkadaşınız hapşırıyor.

4.

Şekil 79. YİDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 10)

Günlük ifadelerin öğrenilmesi amacıyla Şekil 79’da “Çok yaşa, hayırlı olsun, geçmiş olsun, elinize sağlık” günlük ifadelere ilişkin otantik fotoğraflara yer verilmiş, otantik fotoğrafların yanında yer alan cümlelerin altına uygun olan günlük ifadelerin

yerleştirilmesi belirtilerek “Çok yaşa, hayırlı olsun, geçmiş olsun, elinize sağlık” kalıplaşmış sözcük gruplarının öğrenciler tarafından kavranması sağlanılmaya çalışılmıştır.

KONUŞMA

12 Aşağıdaki yönergeleri kullanarak evimizi arkadaşımıza tarif edelim.

- Sağa dön.
- Sola dön.
- Düz git. / Dosdoğru git.
- (Trafik ışıklarından) Karşıya geç.
- Geriye dön.
- İlerle.
- Sokağa gir.
- (Bankayı, camiye, okulu,...) geç.

Şekil 80. YİDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği
(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 12)

Şekil 80 konuşma öğrenme alanı etkinliğinde “Sağa dön, sola dön, düz git, dosdoğru git, karşıya geç, geriye dön, ilerle, sokağa gir, geç” yönergelerinin kullanılarak öğrencinin yaşadığı evi arkadaşına tarif etmesi gerektiği açıklanmış, araba kullanan kadına yol tarif eden adam otantik fotoğrafı ile yön bildiren yönergelerin sözcük ve sözcük gruplarının öğrenilmesi sağlanmak istenmiştir.

KONUŞMA

14 Aşağıda yer alan gazete haberlerini inceleyelim. Haberlerin türü hakkında konuşalım.

1. Teknoloji Haber ()

2. Ekonomi Haber ()

3. Spor Haber ()

4. Sağlık Haber ()

5. Moda Haber ()

Şekil 81. YİDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği
(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 39)

“Teknoloji, ekonomi, spor, sağlık, moda haberleri” ile ilgili otantik gazete görsellerinin yer verildiği Şekil 81’de haber türlerini ifade eden isimlerin, haber türleri bağlamında kullanılan sözcük ve sözcük gruplarının neler olduğu gözler önüne serilmiştir.

İDK A1’de otantik görsellerden yararlanma stratejisine yönelik örneklere Şekil 82, 83, 84, 85 ve 86’da verilmiştir.

5. ÜNİTE

2. Oku ve soruları cevapla.

KAPADOKYA “GÜZEL ATLAR DİYARI”

Kapadokya Türkiye’de çok güzel bir bölge. Kapadokya “Güzel Atlar Diyarı” demek. Eskiden Kapadokya’da çok değişik ve güzel atlar vardı. Şimdi çok at yok ama yine de o bölge çok farklı.

Geçen yaz tatilde Kapadokya’ya gittik ve çok eğlendik. Bir tura katıldık. Önce Avanos’a gittik. Avanos’ta toprak saksı yapıyorlar. Birkaç tane toprak saksı aldım. Sonra Ürgüp’e gittik. Ürgüp’te Peri Bacaları vardı. Peri Bacaları çok ilginçti. Taş evler vardı. Bu evler çok değişikti. Taş evlerde şarap içtik. Şaraplar çok lezzetliydi. Göreme de çok güzel bir kasabaydı. Orada kadınlar halı yapıyorlar. Buna “halı dokuma” diyorlar. Göreme’de bir taş otelde kaldık. Otel çok yaşlıydı ama yatak, halı gibi eşyalar yeni ve temizdi. Derinkuyu’da yer altında bir şehir var. Merdivenlerden indik ve orada da gezdik. Yer altı şehri çok serindi. Biraz üşüdük ama çok keyifli vakit geçirdik.

1. Kapadokya neden “Güzel Atlar Diyarı” demek?

2. Göreme nasıl bir yer? Orada ne yapıyorlar?

3. Sen Kapadokya hakkında ne biliyorsun? Hiç gittin mi?

Şekil 82. İDK A1’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 63)

Kapadokya “Güzel Atlar Diyarı” başlıklı Şekil 82’de yer alan okuma metninde Kapadokya Bölgesi’ne ait atların, peri bacalarının, taş evlerin, Kapadokya’da üretilen şarabın otantik fotoğrafı gösterilmiştir. Okuma metni sonrası etkinlikte metnin kavranmasını sağlamak amacıyla Kapadokya neden “Güzel Atlar Diyarı” demek? sorusuyla “Güzel Atlar Diyarı” sözcük grubunun otantik fotoğraflar aracılığıyla öğrenciler tarafından anlamlandırılması sağlanılmaya çalışılmıştır.

11. Oku ve soruları cevapla.

Suna Pekuysal ufak tefek bir kadındı ama çok büyük bir oyuncuydu.

Asıl adı Suna Belener'di. 24 Ekim 1933 yılında İstanbul'da doğdu.

Suna Pekuysal, İstanbul Belediye Konservatuvarı Şan ve Bale Bölümü'nde öğrenim gördü. Böylece sanat hayatına başladı. 1949 yılında İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun Çocuk Bölümü'nde "Artist Aranıyor" adlı oyunda ilk kez sahneye çıktı. Pekuysal 3 yıl sonra Çocuk

Bölümü'nden Dram Bölümü'ne geçti. 1964 yılında gazeteci Ergun Köknar ile evlendi. 1973 yılında oğlu

Sait Ali Köknar dünyaya geldi. Suna Pekuysal 54 yıl Şehir Tiyatroları'nda görev yaptı. 1998 yılında emekli oldu. Sanat yaşamı boyunca 250'den fazla tiyatro oyununda rol aldı ve sanatçı 100'e yakın sinema filminde oynadı. Pekuysal evde kaza geçirdi ve 23 Temmuz 2008'de yaşama veda etti.

Sanatçı dostları onun için "Neşe dolu ve güler yüzlü bir insandı." dediler.

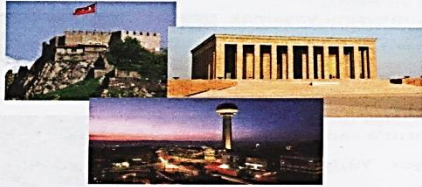
Şekil 83. İDK A1'de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 97)

Suna Pekuysal'ın hayatını ve fotoğraflarını içeren Şekil 83'teki okuma metninde "Öğrenim görmek, dünyaya gelmek, görev yapmak, rol almak, yaşama veda etmek" sözcük gruplarının otantik fotoğraflar ile öğrencinin dikkatini çekerek deyimlerin öğretilmesi amaçlanmıştır.

3. Bilgileri oku ve iki şehri anlat. Farklar neler?

ANKARA (Başkent)

ANTALYA

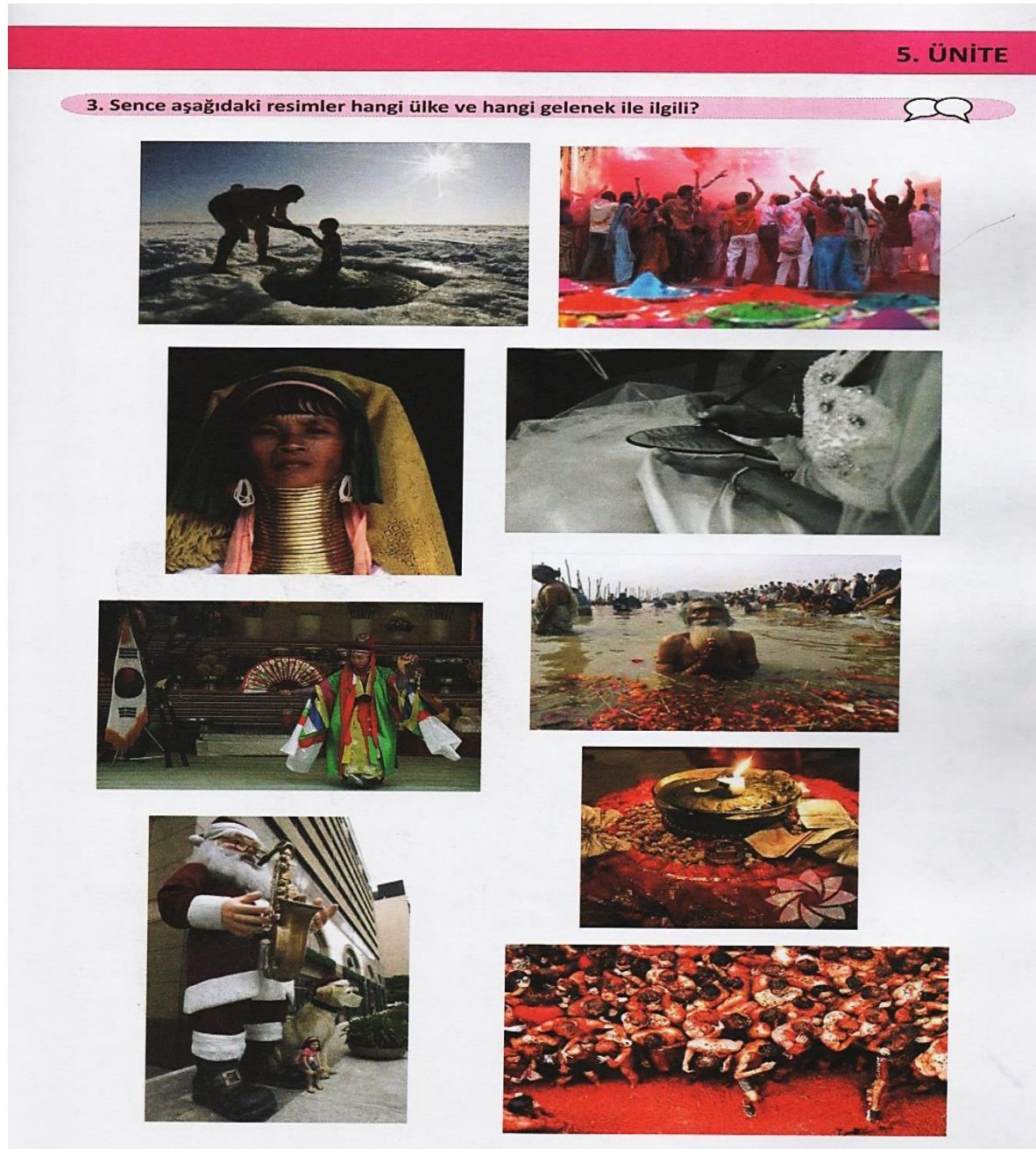

	yaklaşık nüfus	bölge	iklim		turistler için
			kış	yaz	
ANKARA	4.500.000	İç Anadolu	kar 0°-10° arası	güneşli 25°-35° arası	Anıtkabir, Atakule, Kale, Beypazarı, müzeler vb.
ANTALYA	1.000.000	Akdeniz	yağmur 10°-15° arası	güneşli 35°-45° arası	plajlar, kale, antik kentler mağaralar, şelaleler, Olympos

Şekil 84. İDK A2'de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 23)

İDK A2’de otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne yönelik Şekil 84’te Ankara ve Antalya’nın yaklaşık nüfusu, hangi bölgelerde yer aldıkları, iklim özellikleri, turistik yerleri tablo ile gösterilmekte, iki şehir arasındaki farklılıkların bulunması belirtilip otantik görseli verilen Anıtkabir, Atakule, Beypazarı, müzeler, plajlar, antik kentler, mağaraların bilinmesi bu doğrultuda “Nüfus, bölge, iklim, yaz, kış, yağmur, güneşli, turistik yerler” sözcük ve sözcük gruplarının öğrenilmesi hedeflenmiştir.

Şekil 85. İDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 61)

“Sence aşağıdaki resimler hangi ülke ve hangi gelenekle ilgili?” soru ile başlayan Şekil 85’teki etkinlikte farklı ülkelere ve ülkelerin geleneklerine ait otantik fotoğraflar yer verilmiş, ülke ve gelenek isimlerinin öğrenciler tarafından öğrenilmesi amacı güdülmüştür.

8. ÜNİTE

1. Resimlerdeki insanlar sence ne yapıyor ve neden?💬

a.

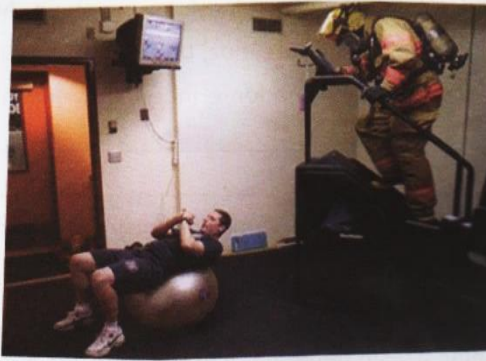
b.

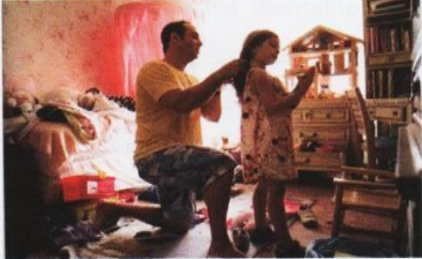
c.

ç.

d.

Şekil 86. İDK A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 87)

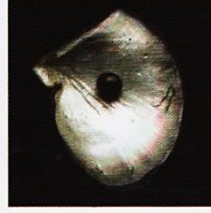
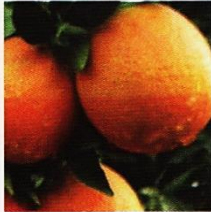
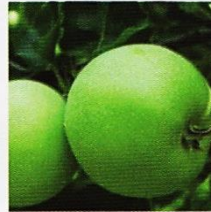
Şekil 86’da ders dinleyen öğrencilerin, telefonla konuşan kişinin, uyuyan adamın, kızının saçlarını tarayan babanın, egzersiz yapan insanların otantik fotoğrafları verilmekte otantik fotoğraflar aracılığıyla “Dinlemek, konuşmak, uyumak, saç taramak, egzersiz yapmak” sözcük ve sözcük gruplarının kavranması sağlanılmıştır.

YHDK A1 ve A2’de sözcük öğretiminde otantik görsellerden yararlanma stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 87, 88, 89 ve 90’da verilmiştir.

5 Eşleştirelim, yanıtlayalım

Hangi Renk?

kırmızı • bej (krem) • pembe • sarı • turuncu • beyaz
gri • yeşil • siyah • mor • kahverengi • mavi

		
<u>kırmızı</u> gül	_____ kazak	_____ inci
		
_____ portakal	_____ gömlek	_____ elma
		
_____ deniz	_____ araba	_____ göz
		
_____ güvercin	_____ menekşe	_____ kart

Şekil 87. YHDK A1 A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 38)

YHDK A1, A2’de sözcük öğretiminde Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi’ne ilişkin Şekil 87’de yer alan etkinlikte “Gül, kazak, inci, portakal, gömlek, elma, deniz, araba, göz, güvercin, menekşe, kart” otantik görselleri bulunmakta “Kırmızı, krem, pembe, sarı, turuncu, beyaz, gri, yeşil, siyah, mor, kahverengi, mavi” renklerin görsellerle

eşleştirilmesi belirtilip otantik fotoğraflarla renk bildiren sözcüklerin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

maximum
KREDİ KARTI HESAP ÖZETİ

SN. ZUHAL AKIN
TÖMER
ANKARA ÜNİV. GİM BULVARI N.84 MALTEPE
ANKARA
Son Ödeme Tarihi: 26/12/2007

İnteraktif Müşteri Numarası: 7155378
Kart Numarası: 5437*****8750
Mastercard Standard Kredi Kartı Hesap Özeti
Hesap Kesim Tarihi: 16.12.2007
Son Ödeme Tarihi: 26.12.2007
Hesap Özeti Borcu: 744.61 YTL
Ödenmesi Gerekli Asgari Tutar: 148.92 YTL
Bir Sonraki Hesap Kesim Tarihi: 15.01.2008
Bir Sonraki Son Ödeme Tarihi: 25.01.2008

TOPLAM MAXİPUAN 10.97 YTL

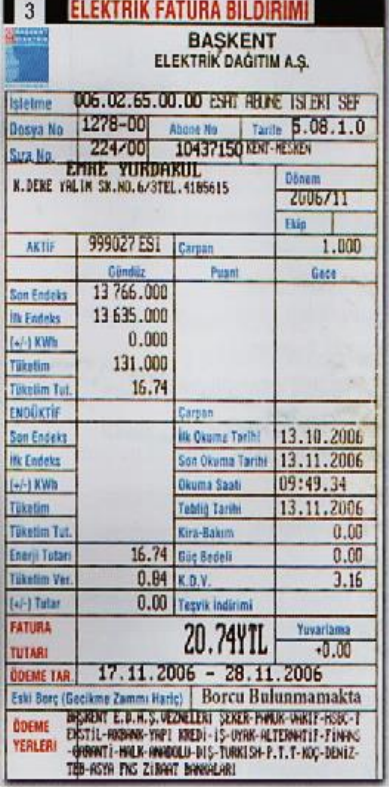
T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci Kimlik Kartı

ÖĞRENCİ NO: 53467891029
ADI: AYŞE
SOYADI: GÜLDAL
DOĞUM TARİHİ: 13.08.1982
FAKÜLTE / BÖLÜM: AÖF HALKLA İLİŞİ

BASIN KARTI Press Card
T.C. BAŞBAKANLIK
BASIN YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
REPUBLIC OF TURKEY OFFICE OF THE PRIME MINISTER DIRECTORATE GENERAL OF PRESS AND INFORMATION

ADI SOYADI / Full name: ASLI DORUK
GÖREVİ / Position held: BASIN-YAYIN VE ENF. GENEL MÜD.
EV ADRESİ / Home address: GONCA SOKAK
ZAFER APT. 21/3 K.ESAT

ELEKTRİK FATURA BİLDİRİMİ
BAŞKENT ELEKTRİK DAĞITIM A.Ş.

İşletme: 006.02.65.00.00 ESHI ABONE İŞLERİ ŞEFİ
Dosya No: 1278-00 Abone No: 10437150 Tarih: 5.08.1.0
Sıra No: 224/00 KENT-RESKON
EMRE YURDARUL
K. DEKE YALIN SK. NO. 6/3 TEL. 4105615

AKTİF: 999027 ESHI Çarpan: 1.000

	Cümlü	Puani	Gecik
Son Endeks	13 766.000		
İlk Endeks	13 635.000		
(+/-) KWh	0.000		
Tüketim	131.000		
Tüketim Tut.	16.74		
ENDÜKTİF		Çarpan	
Son Endeks		İlk Okuma Tarihi	13.10.2006
İlk Endeks		Son Okuma Tarihi	13.11.2006
(+/-) KWh		Okuma Saati	09:49.34
Tüketim		Tebliğ Tarihi	13.11.2006
Tüketim Tut.		Kira-Bakım	0.00
Enerji Tutarı	16.74	Baş Bedeli	0.00
Tüketim Ver.	0.84	K.D.Y.	3.16
(+/-) Tutar	0.00	Tevvik İndirimi	
FATURA TUTARI	20.74 YTL	Yuvartama	+0.00
ÖDEME TAR.	17.11.2006 - 28.11.2006		
Eski Borç (Gecikme Zammı Hariç)	Borcu Bulunmamakta		
ÖDEME YERLERİ	BAŞKENT E.İ.İ.Ş. VEZNELERİ ŞEKER-PHUK-ANKIT-FHSC-T EKİSTİL-ROBANK-YAPİ KREDİ-İŞ-YIKAK-ALTERNATİF-FİNANS-ÖZKANTİ-HALK ANADOLU-BİS-TÜRKİŞ-P.T.T-NOÇ-BENİZ-TED-ASYA FİNG ZİBAYT İHHALARI		

ADALET BAKANLIĞI SOSYAL TESİSLERİ GİRİŞ KARTI

ÜYE YAKINININ ADI-SOYADI: DERYA ATMACA
YAKINLIK DERECEĞİ: KIZI
ÜYENİN ADI -SOYADI: MUSTAFA ATMACA
GÖREV / UNVAN: HAKİM
SICİL NO: 13425
GEÇERLİLİK SÜRESİ: 08.11.2008

	Ayşe	Zuhal	Aslı	Derya	Emre
Anadolu Üniversitesi'nde öğrenci.					
Faturasının son ödeme tarihi 28.11.2006.					
Halkla İlişkiler bölümünde okuyor.					
Maltepe'de oturuyor.					
Babası hakim.					
Eski tarihlere ait borcu yok.					
Bu dönem kartıyla 744.61 liralık harcama yaptı.					
Kartı 2008'in Kasım ayına kadar geçerli.					
Başbakanlıkta çalışıyor.					

Şekil 88. YHDK A1 A2'de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 74)

Şekil 88'de farklı kişilere ait kredi kartı hesap özeti, öğrenci kimlik kartı, giriş kartı, elektrik faturası, basın kartı otantik görsellerine yer verilmekte kartlar ve faturanın ait olduğu kişilere tablo üzerinde işaretlenerek gösterilmesi istenilip “Kredi kartı, basın kartı,

öğrenci kimlik kartı, giriş kartı, elektrik faturası”nın neler olduğu, ne tür bilgiler içerdiği otantik görseller aracılığıyla kavratılmaya çalışılmıştır.

25 Eşleştirelim, açıklayalım

Kurumlar

1. Günümüzde göç hareketleri, bütün ülkeler için en önemli konulardan biridir. Türkiye de çeşitli sebeplerle nüfus hareketlerinin merkezindeki ülkelerdendir. Türkiye'ye yılda 30 milyon yabancı giriş çıkış yapıyor. 400.000 yabancı ülkemizde ikamet ediyor. Genel Müdürlüğümüzün görevi, göç hareketleri ile ilgili politika ve stratejiler geliştirmektir. Yabancıların Türkiye'ye girişlerini, Türkiye'de kalışlarını, Türkiye'den çıkışlarını, uluslararası koruma, geçici koruma ve diğer işlemlerini de biz takip ediyoruz.

2. Kurumumuz Türkiye'nin eski teşkilatlarından. Osmanlı Devleti'nin tüm halkının ve yabancıların haberleşme ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla 23 Ekim 1840 tarihinde kuruldu. İlk şubemiz İstanbul'da Yeni Camii bahçesinde açıldı. 1843 yılında Türkiye'de de telgraf hizmeti başladı. 1855 yılında aynı bir Telgraf Müdürlüğü kuruldu. 29 Ocak 2000' den sonra kurumumuzun 'T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü' olarak değişti.

3. Bakanlığımız eğitim hizmetlerinden sorumludur. Her Türk vatandaşına kaliteli, çağdaş eğitim imkanı vermeyi amaçlıyoruz. Ülkeler sadece eğitilmiş insanlar sayesinde büyür ve gelişir. Türkiye'deki yabancıların eğitim öğretim organizasyonlarını, sınavlarını, kabul işlemlerini de Bakanlığımız yapıyor. Her ilde ve ilçede müdürlüklerimiz var.

4. Bakanlığımız 27 Mayıs 1934 tarihinde kuruldu. Görevimiz, çalışma hayatını düzenlemek ve kontrol etmek, nitelikli insan kaynağı oluşturmak, sosyal güvenliği sağlamak, iş sağlığı ve güvenliği kültürünü geliştirmek tüm işçilere sağlıklı ve güvenli çalışma şartları sağlamak ve uluslararası standartlarda, bir çalışma hayatı oluşturmaktır.

5. Cumhuriyet tarihinin en önemli eğitim kurumlarından biriyiz. Çağdaş bilime, çağdaş demokrasiye önem veriyoruz. İlk fakültemiz Hukuk Fakültesi. 1925'te kuruldu. Anadolu kültürünü araştırmak ve Türkiye'nin dünya ile dil ve kültür köprüsünü kurmak amacıyla 1935'te Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi açıldı. Türkiye'nin öncü dil merkezi TÖMER de kurumlarımızdan biri.

1. *Göç İdaresi: Nüfus ve göç hareketleri ile ilgili çalışıyor*

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

CSGB
T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIĞI

Ptt

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
1946

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

83

Şekil 89. YHDK A1 A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi
(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 83)

114

“Kurumlar” başlıklı etkinliğin yer aldığı Şekil 89’da “Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı” na ilişkin bilgiler verilmekte bilgilerin okunup sırayla kurumlar ile ilgili örneğe bakılarak açıklama yazılması belirtilmekte kurumların otantik görselleri verilen amblemleri eşleştirilmesi gerektiği üzerinde durularak kurum isimlerinin öğrenilmesi hedeflenmiştir.

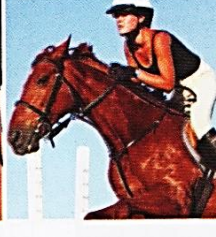
17 İşaretleyelim, tamamlayalım					
Kim Yapabilir?					
	Ben	Arkadaşım	Öğretmenim	Ben ata <u>binemem</u>	ama <u>öğretmenim binebilir</u>
ata binmek	☐	☐	☐	Ben kayak	ama
kayak	☐	☐	☐	Ben bisiklet	ama
bisiklet sürmek	☐	☐	☐	Ben piyano	ama
piyano çalmak	☐	☐	☐	Ben uçak	ama
uçak kullanmak	☐	☐	☐	Ben motosiklet	ama
motosiklet kullanmak	☐	☐	☐	Ben paraşütle	ama
paraşütle atlamak	☐	☐	☐	Ben bale	ama
bale yapmak	☐	☐	☐	Ben resim	ama
resim çizmek	☐	☐	☐	Ben araba	ama
araba kullanmak	☐	☐	☐		

Şekil 90. YHDK A1 A2’de Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 83)

Şekil 90’da “Kim Yapabilir?” adlı etkinlikte “Ata binmek, kayak yapmak, bisiklet sürmek, piyano çalmak, uçak kullanmak, motosiklet kullanmak, paraşütle atlamak, bale yapmak, resim çizmek, araba kullanmak” sözcük grupları ve bu sözcük gruplarına ilişkin otantik fotoğraflara yer verilip öğrencinin yapabildiği veya yapamadığı eylemlerle ilgi eylemlerin “ama” bağlacıyla cümlelerle aktarılması gerektiği belirtilerek otantik görseli verilen sözcük gruplarının öğrencilere öğretilmesi amaç edinilmiştir.

4.2. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Anlamını Kesinleştirmek ve Sözcük Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılacak Stratejilere Yönelik Bulgular

4.2.1. YİDK, İDK ve YHDK’de Bağlam Üretme Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK, İDK ve YHDK’de bağlam üretme stratejisine yönelik bulgulara Tablo 20’de yer verilmiştir.

Tablo 20. YİDK, İDK ve YHDK’de Bağlam Üretme Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
20	26	19	22	36

Tablo 20’de Bağlam Üretme Stratejisi’ne yönelik bulgular yer almaktadır. Bağlam Üretme Stratejisi YİDK A1’de 20, YİDK A2’de 23, İDK A1’de 19, İDK A2’de 22, YHDK A1, A2’de 36’dır.

YİDK, İDK ve YHDK’de bağlam üretme stratejisinin dil becerilerine göre dağılımı Tablo 21’de verilmiştir.

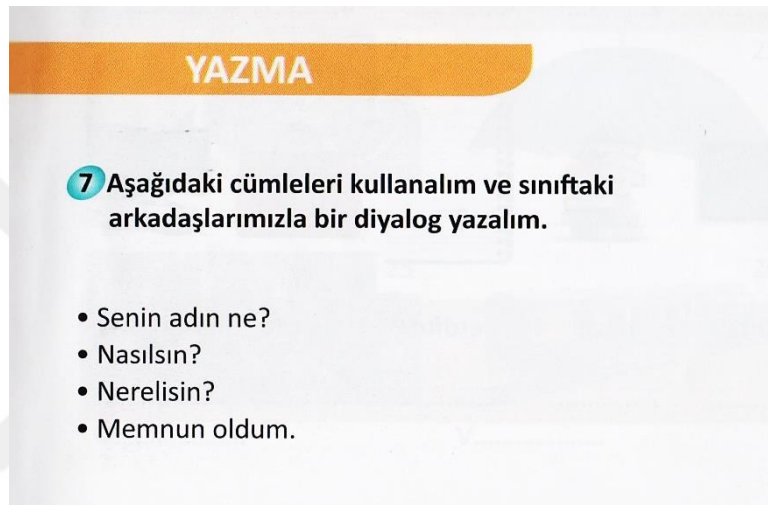
Tablo 21. YİDK, İDK ve YHDK’de Bağlam Üretme Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
Dinleme	0	0	0	0	0
Konuşma	15	15	3	4	14
Okuma	0	0	0	0	0
Yazma	5	11	16	18	22
Dil Bilgisi	0	0	0	0	0

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında sözcük öğretiminde kullanılan Bağlam Üretme Stratejisi’nin dört temel dil becerilerine göre dağılımı Tablo 21’de

gösterilmektedir. Bağlam Üretme Strateji sayısı konuşma becerisi alanında YİDK A1’de 15, YİDK A2’de 15, İDK A1’de 3, İDK A2’de 4, YHDK A1, A2’de 14; yazma becerisi alanında YİDK A1’de 5, YİDK A2’de 11, İDK A1’de 16, İDK A2’de 18, YHDK A1, A2’de 22’dir; dinleme, okuma ve dilbilgisi becerisi alanında Bağlam Üretme Stratejisi tespit edilmemiştir.

YİDK A1’de bağlam üretme stratejisine yönelik etkinlik örnekleri Şekil 91, 92 ve 93’te verilmiştir.

Şekil 91. YİDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 15)

YİDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi’ne yönelik Şekil 91’deki etkinlikte yazma becerisi alanında “Senin adın ne?”, “Nasılsın? “, “Nerelisin?”, “Memnun oldum.” Cümleleri ve sözcük gruplarının kullanılarak diyalog oluşturulması istenmekte olup bu diyalogla tanışma kavram alanını ifade eden sözcük ve sözcük gruplarının üretilmesi amaçlanmıştır.

8 Aşağıdaki kelimeler ile birer cümle yazalım.

Şimdi: Her gün:
Bu akşam: Her yaz:
Yarın: Hiçbir zaman:
Her yıl: Her sabah:

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

53

Şekil 92. YİDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 53)

Şekil 92’de “Şimdi, bu akşam, yarın, her yıl, her gün, her yaz, hiçbir zaman, her az” sözcük ve sözcük gruplarıyla cümleler oluşturulması belirtilip zaman bildiren sözcük ve sözcük gruplarının bağlamı üretilmesi hedeflenmiştir.

YAZMA

9 Aşağıda iki durum verilmiştir. Bu iki durumdan birini seçin ve rollere göre bir diyalog yazın. Bu kişiler ve arkadaşları için ortak bir plan yapın. Saat kaçta buluşuyorsunuz? Nerede buluşuyorsunuz? Bilgileri yazın.

1. Hava güneşli ve sıcak. Bugün Pazar. Öğleden sonra dışarı çıkmak istiyorsunuz. Nereye gitmek istiyorsunuz? Saat kaçta buluşuyorsunuz?

2. Dışarı çıkıyorsunuz. Tarihi yerleri geziyorsunuz. Şimdi çok yorgunsunuz. Nereye gitmek istiyorsunuz? Ne yemek istiyorsunuz? Saat kaçta buluşuyorsunuz?

Diyalogda şu mekânlarda buluşabilirsiniz:

- Vapur iskelesi - Otobüs durağı - Metro durağı - Tramvay durağı - Kitapçı önü - Meydan

Şekil 93. YİDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 91)

Yazma becerisiyle ilgili etkinliğin bulunduğu Şekil 93’te “Hava güneşli ve sıcak. Bugün Pazar. Öğleden sonra dışarı çıkmak istiyorsunuz. Nereye gitmek istiyorsunuz? Saat kaçta buluşuyorsunuz?”, “Dışarı çıkıyorsunuz. Tarihi yerleri geziyorsunuz. Şimdi çok yorgunsunuz. Nereye gitmek istiyorsunuz? Ne yemek istiyorsunuz? Saat kaçta buluşuyorsunuz?” biçiminde iki durum verilip iki durumundan birinin seçilerek seçilen duruma göre diyalog oluşturulması ifade edilmiş, “Hava durumu, saat bildiren ifadeler, tarihi yerler, yemek isimleri, vapur iskelesi, otobüs durağı, metro durağı, tramvay durağı, kitapçı önü, meydan, mekân isimleri”yle ilgili diyalog oluşturularak bağlam üretilmesi amaç edinilmiştir.

YİDK A2’de bağlam üretme stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 94, 95 ve 96’da yer verilmiştir.

5 Kişilere uygun sıfatları seçelim, yerleştirelim.

şirin komik çalışkan
enerjik güler yüzlü dürüst

1. Merve:
2. Hakan:
3. Nesrin:

YA SİZ?

Biz de kendimize, sosyal paylaşım sitesi için bir profil oluşturalım.

Şekil 94. YİDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 18)

YİDK A2’de Şekil 94’te dinleme metninde yer alan kişilerin “Şirin, enerjik, komik, çalışkan güler yüzlü, dürüst” sıfatlardan hangisine sahip olduğunun eşleştirilmesi istenmekte yazma becerisi alanında öğrencinin kendi profiline uygun sosyal paylaşım sitesi için profil oluşturularak niteleme bildiren sözcük ve sözcük grupları bağlamı üretilmesi sağlanmaya çalışılmaya sağlanmıştır.

YAZMA	KONUŞMA
9 Siz tatilde nereye gideceksiniz? Nasıl bir tatil yapacaksınız? Planlayalım ve yazalım. Aşağıdaki soruları kullanalım ve detaylı bir tatil planı yazalım. • Nasıl bir tatil planlıyorsunuz? (Deniz turizmi/ Kültür turizmi/ Spor turizmi) • Tatile nereye gidiyorsunuz? (Yurt dışı/ Şehir dışı/ Şehre yakın bir yer) • Tatile ne zaman gideceksiniz? (Yazın, kışın) • Tatilde nerede kalacaksınız? (Ev / Otel / Çadır) • Tatile nasıl gideceksiniz? (Kendi aracım / Kiralık araba / Uçak / Otostop) • Tatile kimlerle gideceksiniz? (Yalnız/ ailemle/ arkadaşlarımla) • Tatilde kaç gün kalacaksınız? (Hafta sonu/ Bir hafta- on gün/ Günübirlik) • Tatilde hangi aktiviteleri yapacaksınız? (Tarihi yerleri gezmek, yüzmek, güneşlenmek, dalış yapmak, balık tutmak, arkadaşlarımla vakit geçirmek, bisiklete binmek, fotoğraf çekmek vb.)	10 Sınıf arkadaşlarınız tatilde sizin ülkenize gelecekler. Şehrinizde onları siz gezdireceksiniz. Onlar için bir tatil planı hazırlayalım. Sınıf arkadaşlarımıza anlatalım. 1. Şehrinizde hangi önemli yerler var? Siz arkadaşlarınızla hangilerini gezeceksiniz? 2. Turistler genelde şehrinizdeki hangi yemekleri beğeniyorlar? Siz hangi yemekleri tanıtacaksınız? Hangi restorana götüreceksiniz? 3. Şehrinizde hangi alışveriş yerleri var? Arkadaşlarınız nereden alışveriş yapacaklar ve hediyelik eşya ne alacaklar? Ne tavsiye ediyorsunuz?

52

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A2

Şekil 95. YİDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 52)

Yazma ve konuşma öğrenme alanındaki Şekil 95’te gösterilen etkinlikte öğrencilerin “Nasıl bir tatil planlıyorsunuz? Tatile nereye gidiyorsunuz? Tatilde nerede kalacaksınız? Tatile nasıl gideceksiniz? Tatile kimlerle gideceksiniz? Tatilde kaç gün kalacaksınız? Tatilde hangi aktiviteleri yapacaksınız?” sorularına cevap niteliğinde olacak şekilde detaylı bir tatil planı yazmaları; “Şehrinizde hangi önemli yerler var? Siz arkadaşlarınızla hangilerini gezeceksiniz? Turistler genelde şehrinizdeki hangi yemekleri beğeniyorlar? Siz hangi yemekleri tanıtacaksınız? Hangi restorana götüreceksiniz? Şehrinizde hangi alışveriş yerleri var? Arkadaşlarınız nereden alışveriş yapacaklar ve hediyelik eşya ne alacaklar? Ne tavsiye ediyorsunuz?” sorularına cevap olarak arkadaşlarına yönelik tatil planı konusu içeren bir konuşma yapmaları belirtilmiş “Deniz turizmi, kültür turizmi, spor turizmi, yurt dışı, şehir dışı, ev, otel, çadır, yaz, kış, kiralık, otostop, günübirlik, hafta sonu, aktivite, yemek isimleri”yle öğrencinin bağlam üretmesi amaçlanmıştır.

YAZMA

7 Aşağıdaki metni okuyalım. Hataları düzeltelim.

Türkiye, avrupa ve asya kıtasındadır. Türkiye'nin komşuları Gürcistan, yunanistan, bulgaristan, İran, ırak ve Suriye'dir. Türkiye'nin en yüksek dağı Ağrı dağıdır. En uzun nehri Kızılırmaktır. Ben Mersin'liyim. Mersin güneyde bir şehirdir. Yazın mersin çok sıcaktır ve insanlar sıcak havalarda pek dışarı çıkmıyorlar. İnsanlar genelde yaylaya yada denize gidiyorlar. Kışın ise Mersin'de çok yağmur yağıyor bu nedenle okullar bu günlerde bazen tatil oluyor. İnsanlar kışta evden dışarı çok az çıkıyorlar ve daha çok ev de vakit geçiriyorlar.

8 Ülkemiz hakkında bilgi verelim. Örnekteki gibi bir metin yazalım.

Sizin ülkeniz nerede? Hangi kıtada? Ülkenize hangi ülkeler komşu?
Ülkenizdeki önemli dağlar, nehirler, kanyonlar hangileri?
Ülkenizde hangi mevsimler var? Bu mevsimlerde hava durumu nasıl?
Sıcak ya da soğuk havalarda insanlar neler yapıyorlar?

Şekil 96. YİDK A2'de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 55)

Şekil 96'da Türkiye'nin coğrafi konumu, şehirleri, iklimi ile ilgili okuma metni verilmiş, okuma metninde yazım yanlışlarının düzeltilmesi gerektiği ifade edilip "Sizin ülkeniz nerede? Hangi kıtada? Ülkenize hangi ülkeler komşu? Ülkenizdeki önemli dağlar, nehirler, kanyonlar hangileri? Ülkenizde hangi mevsimler var? Bu mevsimlerde hava durumu nasıl? Sıcak ya da soğuk havalarda insanlar neler yapıyor?" soruları ile öğrencilerin kendi ülkelerine ait coğrafi konumu, şehirleri ve iklimi ile ilgili metin yazmaları "Kıta, dağ, nehir, kanyon, mevsim, hava durumu"nu ifade eden sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını öğrenmeleri ve bu sözcüklere yönelik olarak yeni bağlamlar üretmeleri amaçlanmıştır.

İDK A1'de bağlamdan üretme stratejisine yönelik etkinlik örnekleri Şekil 97, 98 ve 99'da yer verilmiştir.

7. Diyalogu oku.

Ooo! Çok pahalı

65 TL

Müşteri : İyi günler.
Satıcı : İyi günler. Hoş geldiniz.
Müşteri : Hoş bulduk. Gömlekler kaç lira?
Satıcı : Gömlekler 65 Lira.
Müşteri : Oooo... Çok pahalı.

8. Diyalog yaz.

Müşteri : _____
Satıcı : _____
Müşteri : _____
Satıcı : _____
Müşteri : _____
Satıcı : _____
Müşteri : _____

9. Eşyalar kaç para? Dinle ve yaz.

defter

kırmızı kalem

mavi kalem

büyük silgi

küçük silgi

Şekil 97. İDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 11)

İDK A1’de yer alan Şekil 97’de ‘‘Diyalogu oku’’ adlı çalışmada öğrencilerin müşteri ve satıcı arasında geçen gerçek yaşamdan bir kesit sunan diyalogu okuyup anlamlandırmaları; ardından müşteri ve satıcı arasında geçen yeni bir diyalog yazarak ‘‘Fiyat, miktar, ücret, pahalı, ucuz, az, çok, kaç, ne kadar vb.’’ sözcük ve sözcük grupları ile ilgili bağlam üretmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca ‘‘Eşyalar kaç para? Dinle yaz.’’ başlıklı etkinlikte ‘‘Defter, kırmızı kalem, mavi kalem, büyük silgi, küçük silgi’’nin fiyatlarını dinleme metni aracılığıyla kaç lira olduğunun dinleme sırasında eşyaların altındaki noktalı yere yazılması belirtilmiş, eşya isimleri ile ilgili yeni bağlamlar üretilmesine zemin hazırlanmış, öğrencilerin dinleme ve yazma dil becerilerinin gelişimine destek sunulmuştur.

3. a. Dinle ve tabloyu doldur.

		Aylin	Gonca	Aykut	Işık
Meslek	Doktor				
	Hemşire				
	Avukat				
	Polis				
Yaş	45				
	25				
	44				
	40				
Nasıl?	Yorgun				
	Hasta				
	Sağlıklı				
	Genç				

b. Tablodaki bilgileri kullan ve metin yaz.

Aylin, 45 yaşında. O, _____

_____.

4. Kendini anlat.

Ben _____

_____.

Şekil 98. İDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 34)

Dinleme metinle ilgili “Dinle ve tabloyu doldur.” adlı Şekil 98’deki çalışmada “Aylin, Gonca, Aykut, Işık”ın hangi mesleği yaptığı, yaşlarının kaç olduğu, kişiliklerinin nasıl olduğuna dair tablonun dinleme sırasında doldurulması gerektiği belirtilmektedir. Tablo doldurulduktan sonra dinleme metninden yer alan “Aylin” i tanıtan bir yazı yazılması ardından öğrencinin kendini tanıtan bir metin yazması ifade edilip meslek isimleri, kişilik özelliklerini temsil eden sözcük ve sözcük grupları bağlamının üretilmesi amaç edinilmiştir.

2. Sen nasıl bir evde yaşıyorsun? Anlat ve yaz.

klimalı bakımlı panjurlu havuzlu ebeveyn banyolu asansörlü
 apartman dairesi tek katlı katlı garajlı bahçeli

Ben _____

ad + II

oda	+	lı	bahçe	+	li
balkon	+	lu	asansör	+	lū

kaçıncı?

birinci	altıncı
ikinci	yedinci
üçüncü	sekizinci
dördüncü	dokuzuncu
beşinci	onuncu

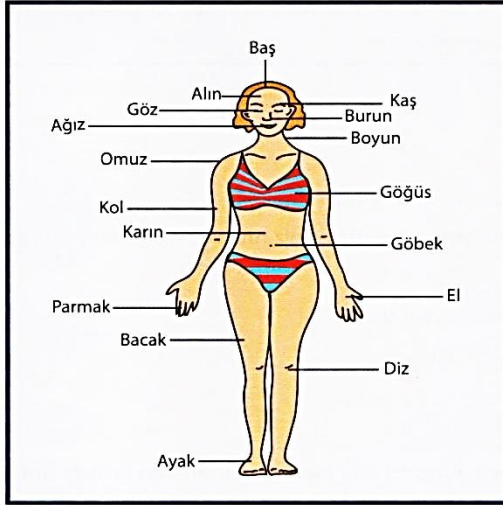
Şekil 99. İDK A1’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 43)

Şekil 99’da “Sen nasıl bir evde yaşıyorsun? Anlat ve yaz.” adlı etkinlikte “Klimalı, bakımlı, panjurlu, havuzlu, ebeveyn banyolu, asansörlü, apartman dairesi, tek katlı, garajlı, bahçeli” sözcüklerinin kullanılarak öğrencinin yaşadığı evi tanıtmayı belirtilip eve ait eşyaların, bölümlerin, niteliklerin isimlerini kavraması, bağlam üretmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bağlam üretilirken “Klimalı, bakımlı, panjurlu, havuzlu, ebeveyn banyolu, asansörlü, apartman dairesi, tek katlı, garajlı, bahçeli” sözcüklerinde bulunan –II, –İncİ yapım eklerinin isimlere gelerek isimlere yeni anlamlar katıp isimlerin anlamında değişiklikler meydana getirdiğinin anlaşılması amacıyla ‘‘odalı, balkonlu, bahçeli, asansörlü, birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu’’ sözcüklere –II, –İncİ yapım eklerinin sözcüklere nasıl eklendiği dipnot şeklinde öğrencilere aktarılmış, öğrencilerin bağlam üretme stratejisini kullanmaları yanında şekil bilgisi farkındalığı kazanmalarına yardımcı olunmuştur.

İDK A2’de bağlam üretme stratejisine yönelik etkinlik örneklerine Şekil 100, 101 ve 102’de verilmiştir.

2. Diyalogları oku ve sen de bir diyalog yaz.

Hastanede

Doktor : Neyiniz var?

Hasta : Boynum çok ağrıyor.

Doktor : Neresi? Gösterin lütfen.

Hasta : Ensemden başlıyor. Omuzlarıma kadar ağrıyor. Daha önce boynum için film çektiler. Filmler burada. Buyurun.

Doktor : Filmlere göre boynunuzda büyük bir problem yok. Reçetenizi yazayım. Reçetede ki ilaçları alın ve ilaçlarınızı her gün düzenli kullanın.

Hasta : Teşekkürler.

Hastanede

Doktor : Şikayetiniz ne?

Hasta : Devamlı midem bulanıyor ve başım dönüyor. Galiba tansiyon ile ilgili bir sorunum var.

Doktor : Tansiyonunuzu düzenli ölçüyor musunuz?

Hasta : Evet, son günlerde hep yüksek.

Doktor : Birkaç tahlil yapalım ve sorunu anlayalım. İkinci katta koridorun sonunda laboratuvar var. Orada tahlillerinizi yaptırın ve sonuçları bana getirin. Sonra bir daha konuşalım.

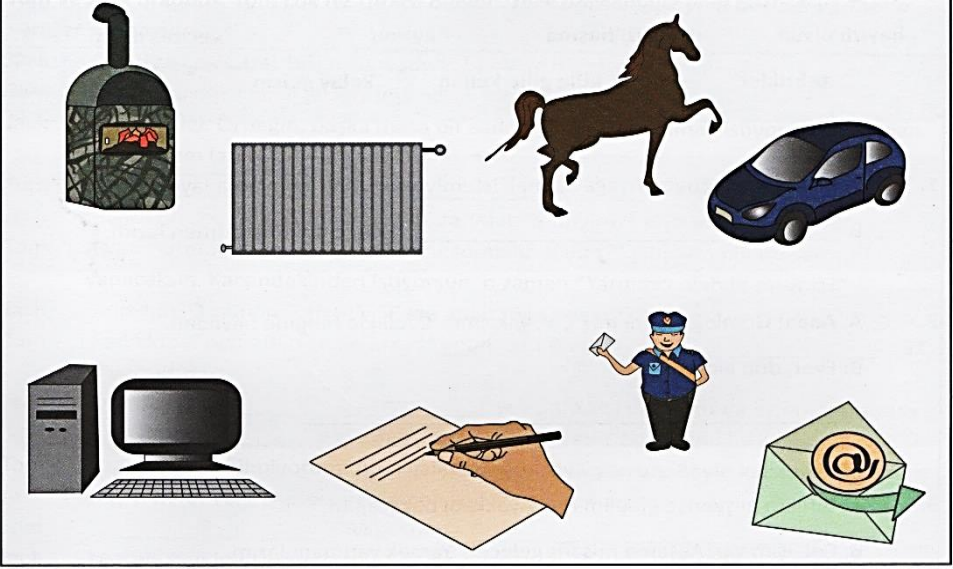
karın ağrısı / tahlil / film / ilaç / reçete

Şekil 100. İDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 28)

İnsan vücudundaki organ isimleri, hastanede hasta ile doktor arasında geçen diyalogun yer aldığı Şekil 100’de diyalogun okunması, okuma yapıldıktan sonra “Karın ağrısı, tahlil, film, ilaç, reçete” sözcük ve sözcük gruplarını içeren bir diyalog yazılması belirtilerek hastane kavram alanı ile ilgili bağlam üretilmesi hedeflenmiştir.

1. Resimlere bak ve eskiden insanlar ne yapıyorlmuş, yaz.

Örnek:

Eskiden insanlar ısınmak için evlerde soba yakıyorlarmış. Şimdi de bazı evlerde soba kullanıyorlar ama bazı evlerde de merkezi kalorifer sistemleri var.

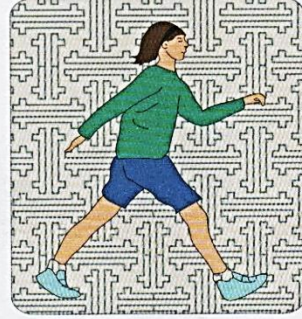
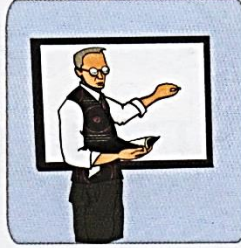
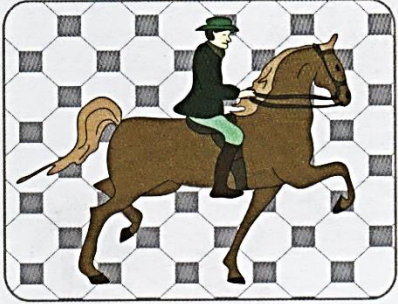
Şekil 101. İDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 84)

Şekil 101’de soba, kalorifer, bilgisayar, at, mektup, araba, postacı, zarf, e-posta görsellerine bakılarak “Eskiden insanlar ısınmak için evlerde soba yakıyorlarmış. Şimdi de bazı evlerde soba kullanılıyor ama bazı evlerde de merkezi kalorifer sistemi var.” başlangıç bölümü verilen metnin devamının yazılması belirtilmekte eski eşyalar ile yeni eşya isimleriyle ilgili bağlam üretilmeye çalışılmıştır.

2. Arkadaşına aşağıdaki işler ve sporlar hakkında fikrini sor ve sonra sınıfa anlat.

1. aşama : (arkadaşına) Bu iş hakkında ne düşünüyorsun? (cevaplarını not et.)
2. aşama : (sınıfa anlat.) Arkadaşıma göre bu iş/spor zormuş/ yorucuymuş/
zevклиymiş/kolaymış.

Şekil 102. İDK A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 85)

Bazı iş ve spor türleriyle ilgili görsellerin bulunduğu Şekil 102’de işler ve spor türleri hakkında öğrencinin arkadaşlarına sorular sorup not alması gerektiği ardından arkadaşlarının işler ve spor türleriyle ilgili sorulara verdikleri cevaplarının neler olduğunun

anlatması ifade edilip “Yüzmek, yürümek, ata binmek, muhabirlik yapmak, temizlik, doktorluk, öğretmenlik, laborantlık, dağcılık, kayak yapmak, kürek çekmek” ile ilgili bağlam üretilmesi hedefi güdülmüştür.

YHDK A1 ve A2’de bağlam üretme stratejisine yönelik etkinlik örnekleri 103, 104 ve 105’te yer verilmiştir.

17 Öğrenelim, anlatalım
Sınıf Arkadaşım

1. Kaç yaşındasın? 5. Ne tür müzikten hoşlanıyorsun?

2. Çalışıyor musun, okuyor musun? 6. Hangi yemekleri seviyorsun?

3. Nerede çalışıyorsun / okuyorsun? 7. Spor yapıyor musun?

4. Ne gibi hobilerin var? 8. Hangi sporları yapıyorsun?

Adı: _____

Yaşı: _____

İşi: _____

Mesleği: _____

İş Yeri: _____

Okulu: _____

Hobileri: _____

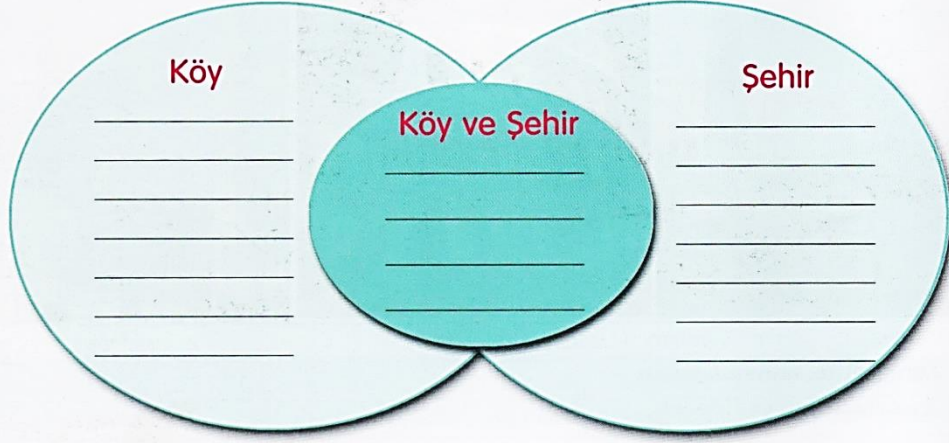
Şekil 103. YHDK A1 A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 31)

YHDK A1, A2’de Bağlam Üretme Stratejisi’ne yönelik olarak Şekil 104’te bulunan etkinlikte öğrencinin sınıf arkadaşlarının adının, yaşının, işinin, mesleğinin, iş yerinin, okulunun, hobilerinin neler olduğunun “Kaç yaşındasın? Çalışıyor musun? Okuyor musun? Nerede çalışıyorsun/okuyorsun? Ne gibi hobilerin var? Ne tür müzikten hoşlanıyorsun? Hangi yemekleri seviyorsun? Spor yapıyor musun? Hangi sporları yapıyorsun?” sorularından hareketle yazılması istenilmiş, “Meslek, iş yeri, okul, hobi” isimleriyle bağlam yeni bir bağlam üretilmesi ve “Meslek, iş yeri, okul, hobi” isimlerinin öğrenciler tarafından kavranması sağlanmaya çalışılmıştır.

18 Yerleştirelim

tarla • dağ • tiyatro • eğence merkezi • apartman • çiftlik • hastane • traktör • doğal ürünler • metro
kalabalık • sinema salonu • köy ekmeği • banka • üniversite • bahçe • durak • temiz hava

19 Nedenini açıklayalım

Nerede Yaşamak İstiyorum?

- Köyde yaşamak istiyorum. Çünkü _____
- Şehirde yaşamak istiyorum. Çünkü _____

Şekil 104. YHDK A1 A2’de Bağlam Üretme Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 43)

Köy yaşamı ile şehir yaşamı arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasını amaçlayan Şekil 104’teki etkinlikte “Tarla, dağ, tiyatro, eğence merkezi, apartman, çiftlik, hastane, traktör, doğal ürünler, metro, kalabalık, sinema salonu, köy ekmeği, banka, üniversite, bahçe, durak, temiz hava” sözcük ve sözcük gruplarının “Köy”, “Köy ve Şehir”, “Şehir” başlıklı boş bırakılan şemalara yerleştirilmesi belirtilmiş “Köyde yaşamak istiyorum. Çünkü...”, “Şehirde yaşamak istiyorum. Çünkü...” metinlerinin öğrenci tarafından devam ettirilip köy ve şehir yaşamında yer alan isimlerle ilgili bağlam oluşturulması gayesi güdülmüştür.

Şekil 105. YHDK A1 A2’de Bağlam Üretme Stratejisi
(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 97)

“Bir gün...” ile başlayan “Prens, saray, prenses, aşk, kral, kraliçe, askerler, orman” sözcükleriyle masal oluşturulması istenilen Şekil 106’daki etkinlikte öğrencinin “Prens, saray, prenses, aşk, kral, kraliçe, askerler, orman” sözcüklerini kullanarak bağlam üretmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

4.2.2. YİDK, İDK ve YHDK’de Metinler Arası Okuma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK A1, YİDK A2, İDK A1, İDK A2 ve YHDK A1, A2’de Metinler Arası Stratejisi’ne yönelik hiçbir bulguya rastlanılmamıştır.

4.2.3. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK, İDK, YHDK A1 ve A2 ders kitaplarında sözcük defteri oluşturma stratejisine yönelik bulgulara Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
0	2	1	2	3

Tablo 22 incelendiğinde sözcük defteri oluşturma strateji sayısı YİDK A2’de 2; İDK A1’de 1, İDK A2’de 2; YHDK ‘de (A1, A2) 3’tür. YİDK A1’de Sözcük defteri oluşturma stratejine yer verilmemiştir.

YİDK, İDK, YHDK A1 ve A2 ders kitaplarında sözcük defteri oluşturma stratejisinin dil becerilerine yönelik bulgulara Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. YİDK, İDK ve YHDK’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
Dinleme	0	0	0	0	0
Konuşma	0	0	0	0	0
Okuma	0	2	1	2	3
Yazma	0	0	0	0	0
Dil Bilgisi	0	0	0	0	0

Tablo 23’te YİDK, İDK ve YHDK’de sözcük defteri oluşturma stratejisinin dil becerilerine göre dağılımı gösterilmiştir. Sözcük defteri oluşturma stratejisi okuma öğrenme alanında YİDK A2’de 2; İDK A1’de 1, İDK A2’de 2; YHDK ‘de (A1, A2) 3 defa kullanılmış; ancak sadece YİDK A1 ve YİDK A2’de liste biçiminde kitap sonunda sözcük listelerine yer verilmiş; İDK A1, İDK A2 ile YHDK A1, A2’de sözcük listelerine yer verilmemiş bazı etkinliklerde öğrencileri öğrendikleri sözcükleri not almaya yönlendirmişlerdir. Sözcük defteri oluşturma stratejisi dinleme, konuşma, yazma, dil bilgisi öğrenme alanında kullanılmamıştır.

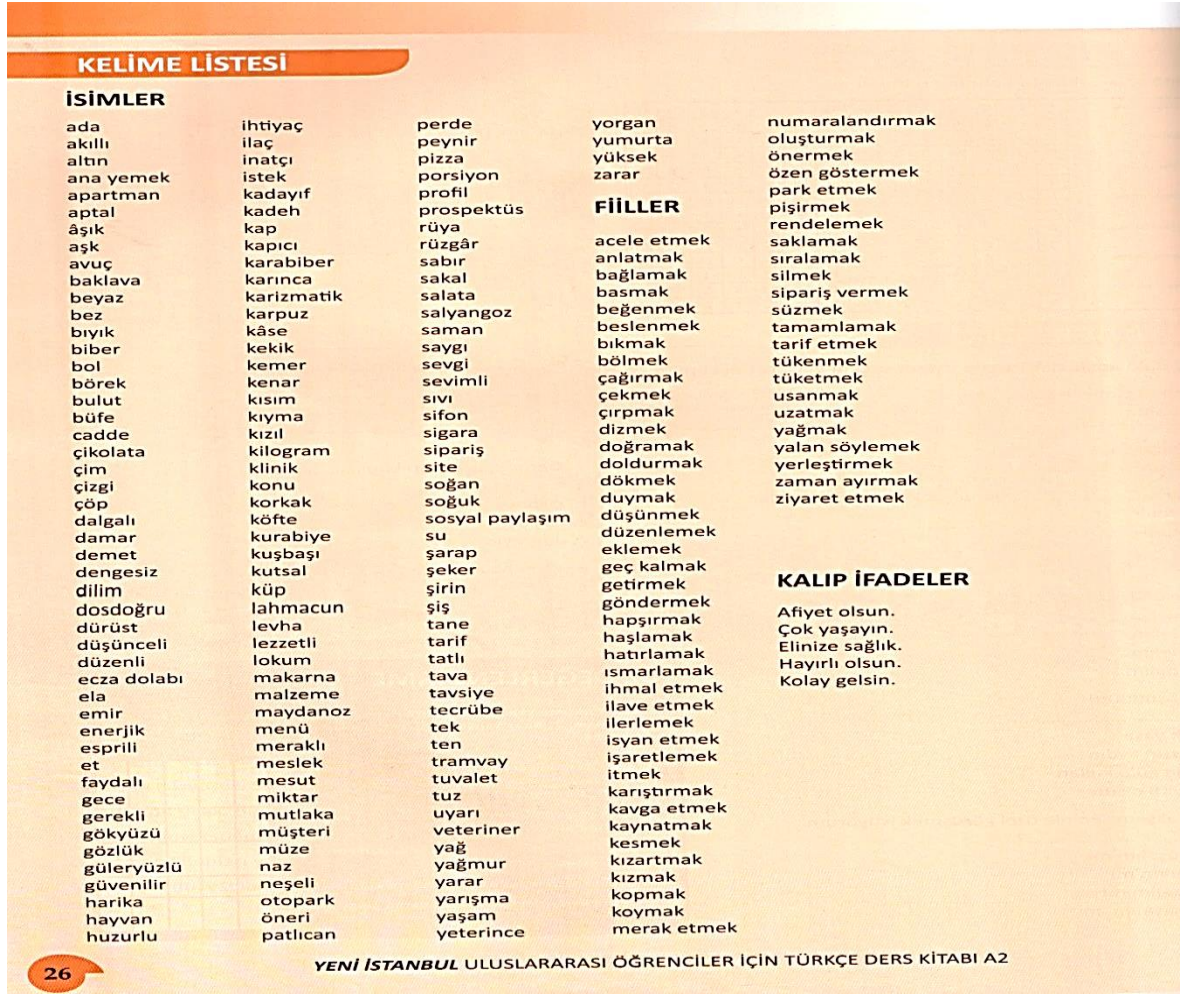
YİDK A1 ve A2 sözcük defteri ve sözlük oluşturma stratejisine yönelik bizzat etkinlik örneklerine Şekil 106 ve 107’de verilmiştir. YİDK’de (A1, A2) Sözcük Defteri ve Sözlük

Oluşturma Stratejisi'ne yönelik olarak Şekil 106 ve Şekil 107'de "Kelime Listesi" adı altında isimler, fiiller, kalıp ifadeler verilmiştir; ancak öğrencilerin öğrendikleri sözcükleri kitap içerisinde not edecekleri herhangi bir bölüme yer ayrılmamıştır. Burada amaç, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin tema sonlarında ve konu bitiminde öğrenmesi gereken sözcük ve sözcük gruplarını liste halinde görmesini sağlamak, listede yer almayan öğrendiği sözcük ve sözcük gruplarını kendi defterlerine not aldirmaya teşvik etmektir.

KELİME LİSTESİ				
İSİMLER				
anne	hukuk	terlik	dönmek	sohbet etmek
aynı	içeri	tiyatro	durmak	sormak
bale	iş yeri	tur	duş almak	söylemek
bavul	iş adamı	tür	fotoğraf çekmek	spor yapmak
beraber	işçi	uygun	geçmek	stres atmak
bilet	kampüs	vapur	gezmek	tanımak
bilgisayar oyunu	kanepa	yalan	girmek	tanışmak
borç	kebab	yanlış	gitmek	tekrar etmek
boş zaman	kızgın	yarın	hazırlamak	temizlemek
büfe	konser	yazar	hazırlanmak	tırmanmak
dans	kuaför	yemekhane	hoşlanmak	uyumak
değişik	kulüp	yeni	internete girmek	uzanmak
dışarı	litre	yolcu	izlemek	varmak
dizi	maç	yorum	kahvaltı etmek	vermek
ekonomi	mağaza	yurt	kalkmak	yapmak
erken	manikür	zaman	kalmak	yardım etmek
eski	market	FİLLER	kapatmak	yardım istemek
eş	müsaıt	açmak	kontrol etmek	yaşamak
ev hanımı	müşteri	anlamak	konusmak	yatmak
fabrika	müze	bakmak	korkmak	yazmak
farklı	normal	banyo yapmak	koşmak	yemek
fikir	opera	başlamak	koymak	yorulmak
film	öğlen	bayılmak	kullananak	yürümek
futbol	öğrenci işleri	beslenmek	nefret etmek	yüzmek
futbol maçı	pijama	bilmek	okumak	
geç	restoran	binmek	oturmak	KALIP İFADELER
gezi	resepsyonist	biriktirmek	oyunamak	bol bol
gitar	rezervasyon	bitmek	öğrenmek	inşallah
gösteri	röportaj	buluşmak	özlemek	
hafta içi	sağlıklı	çalışmak	para çekmek	
hava	seans	çıkarak	pişirmek	
hayat	sergi	demek	saç kestirmek	
hazır	sinema	ders çalışmak	sanmak	
hediye	site	dinlemek	sevmek	
her gün/hafta/yaz	şarkı	dinlenmek	sıklamak	
heyecanlı	şimdi	dolaşmak		
hiçbir zaman	şilr			

Şekil 106. YİDK A1'de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 66)

Şekil 107. YİDK A2’de Sözcük Defteri Sözlük Oluşturma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 26)

4.2.4. YİDK, İDK ve YHDK’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK, İDK ve YHDK A1 ve A2 ders kitaplarında kavram haritası oluşturma stratejisine ilişkin bulgulara Tablo 24’te yer verilmiştir.

Tablo 24. YİDK, İDK ve YHDK’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi’ne Yönelik Bulgular

YİDK		İDK		YHDK
A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1 A2 (f)
1	2	2	2	3

Tablo 24 incelendiğinde YİDK A1’de sözcük öğretiminde kavram haritası oluşturma strateji sayısı 1, YİDK A2’de 2; İDK A1’de 2, İDK A2’de 2; YHDK’de (A1, A2) 3 olduğu görülmektedir.

YİDK, İDK ve YHDK A1 ve A2 ders kitaplarında kavram haritası oluşturma stratejisinin öğrenme alanlarına göre dağılımına ilişkin bulgulara Tablo 25’te yer verilmiştir.

Tablo 25. YİDK, İDK ve YHDK’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi’nin Dil Becerilerine Göre Dağılımı

	YİDK		İDK		YHDK	
	A1 (f)	A2 (f)	A1 (f)	A2 (f)	A1	A2 (f)
Dinleme	0	0	0	0	0	
Konuşma	0	0	0	0	0	
Okuma	0	0	1	1	3	
Yazma	0	0	1	1	0	
Dil Bilgisi	1	2	0	0	0	

Tablo 25’te YİDK (A1, A2), İDK (A1, A2) ve YHDK (A1, A2)’de tespit edilen kavram haritası oluşturma stratejisi’nin öğrenme alanlarına göre dağılımına yer verilmiştir. Kavram haritası oluşturma stratejisinin dil becerilerine göre sayısı YİDK A1’de dil bilgisi öğrenme alanında 1; YİDK A2’de dil bilgisi öğrenme alanında 2; İDK’de A1, A2) okuma öğrenme alanında 1; İDK A2’de yazma öğrenme alanında 1; YHDK’de (A1, A2) okuma öğrenme alanında 3’tür. YİDK’de (A1, A2) dinleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarında; İDK’de (A1, A2) dinleme, konuşma ve dil bilgisi öğrenme alanlarında; YHDK’de (A1, A2) dinleme, konuşma, yazma ve dilbilgisi öğrenme alanlarında kavram haritası oluşturma stratejisine yönelik herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Kavram haritası oluşturma stratejisine en fazla okuma öğrenme alanında yer ayrılmıştır.

YİDK A1’de kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak dil bilgisi öğrenme alanındaki etkinlik örneklerine Şekil 108’de yer verilmiştir.

DİL BİLGİSİ

Şimdiki Zaman

a. Bu zaman, tamamlanmamış, yapılmakta olan işleri anlatmak için kullanılır.

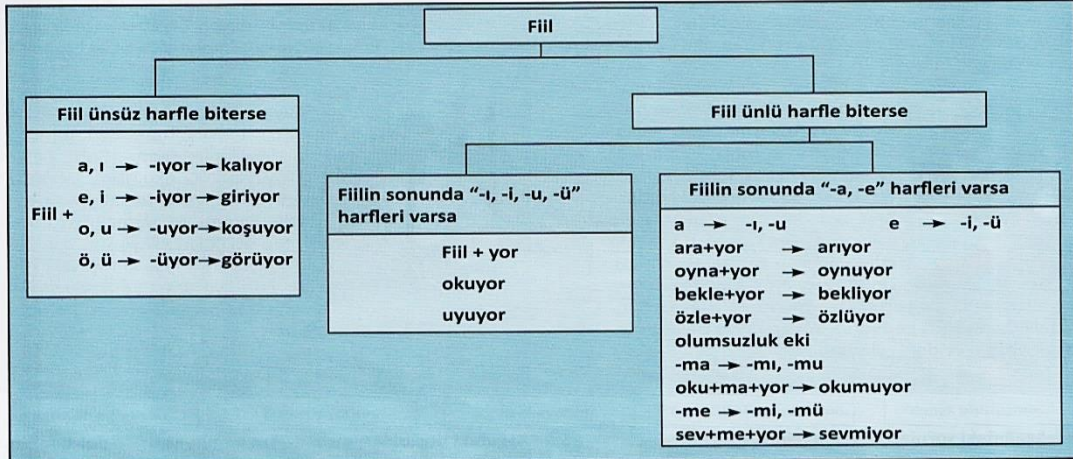
Similar to the Present Continuous in English, Şimdiki Zaman is used for actions which have begun in the past and are still going on at the moment of speaking.

b. Bu zaman, bazen yakın gelecekte yapılacak bir işi anlatmak için de kullanılır.

Again, parallel to the Present Continuous in English, it is also used for future actions planned to take place in a relatively shorter time. (e. g. I am seeing my dentist today.)

c. Bu zaman, bazen geniş zaman yerine kullanılır.

Şimdiki Zaman also covers the main function of the Present Simple in English, with regards to mentioning actions and stances that are generally true. (e. g. Ben her gün televizyon izliyorum – I watch TV every day.)

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	geliyorum	gelmiyorum	geliyor muyum	gelmiyor muyum
Sen	geliyorsun	gelmiyorsun	geliyor musun	gelmiyor musun
O	geliyor	gelmiyor	geliyor mu	gelmiyor mu
Biz	geliyoruz	gelmiyoruz	geliyor muyuz	gelmiyor muyuz
Siz	geliyorsunuz	gelmiyorsunuz	geliyor musunuz	gelmiyor musunuz
Onlar	geliyor(lar)	gelmiyor(lar)	geliyor(lar) mı	gelmiyor(lar) mı

1. NOT:
ye + yor → yiyor
de + yor → diyor

2. NOT:
git + lıyor → gidiyor
et + lıyor → ediyor
tat + lıyor → tadiyor

52

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

Şekil 108. YİDK A1’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 52)

YİDK A1’de kavram haritası oluşturmaya ilişkin Şekil 108’de dil bilgisi öğrenme alanında “Şimdiki Zaman”ın hangi ekle yapıldığı, “’gelmek, kalmak, girmek, koşturmak, görmek, aramak, oynamak, beklemek, özlemek, sevmek, gitmek, etmek, tatmak.” fiilleri ile fiil ünsüz harfle biterse nasıl olacağı, fiil ünlü harfle biterse, fiilin sonunda ı, i, u, ü harfleri varsa, fiilin sonunda -a, -e harfleri varsa nasıl bir biçimde yazılıp ifade edileceği kavram haritası aracılığıyla aktarılmıştır. YİDK A2’de kavram haritası oluşturmaya yönelik etkinlik örneklerine Şekil 109’da yer verilmiştir.

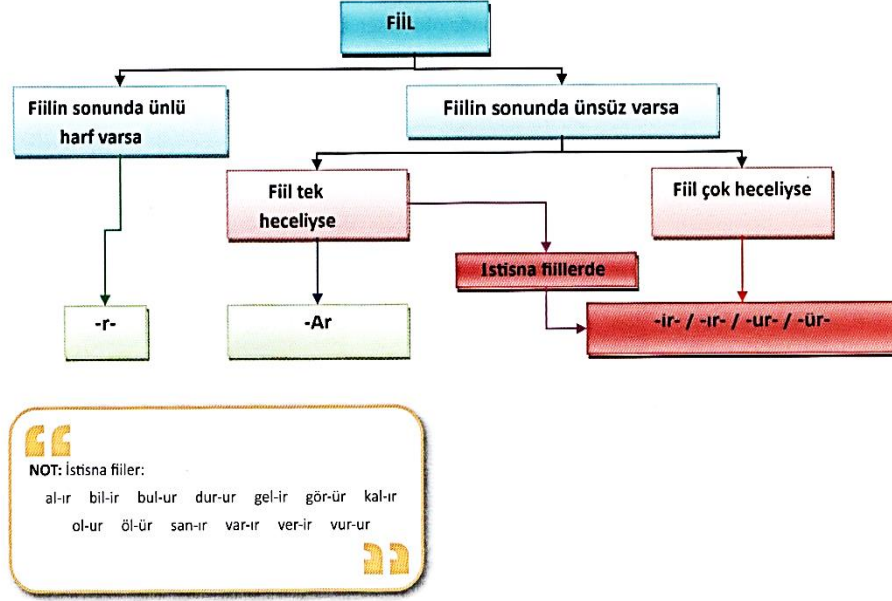
DİL BİLGİSİ

Geniş Zaman

Alışkanlık durumunda ya da sık sık yapılan bir işi, genel ya da gerçeklikleri herkesçe kabul edilen durumları, bir şeyi yapmaya istekli ve hazır oluşu anlatmak için, bazen de gelecek zaman anlamında kullanılır.

“Geniş Zaman” mainly describes actions that are habitual or repeated (e. g. Ben her sabah erken kalkarım. I wake up early every morning.). It is also used for stating general facts (Güneş doğudan doğar. The sun rises from the east.).

In addition, it describes willingness to do an action. (e. g. Yemeği ben yaparım. I will make the dinner.). It is occasionally used for describing future actions.

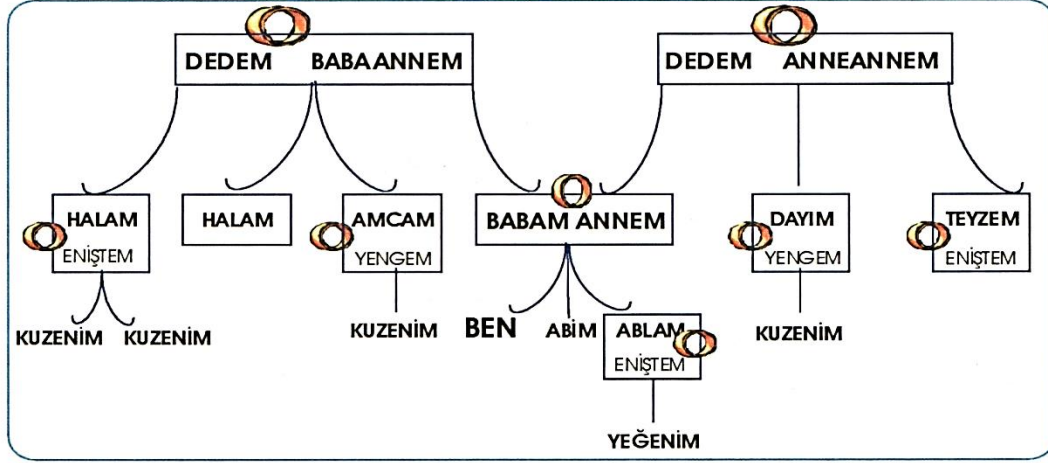
Şekil 109. YİDK A2’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği

(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2023, s. 82)

YİDK A2’de dil bilgisi öğrenme alanında Şekil 109’daki etkinlikte “Geniş Zaman”ın fiil köklerine eklenirken fiilin sonunda ünlü harf varsa, fiilin sonunda ünsüz varsa, fiil tek heceliyse, fiil çok heceliyse, “’almak, bilmek, bulmak, durmak, gelmek, görmek, kalmak, olmak, ölmek, sanmak, varmak, vermek, vurmak” istisna fiillerde nasıl olduğu kavram haritası ile gösterilmiş ve öğretilmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencinin şekil bilgisi farkındalığı kazanması hedeflenmiştir.

İDK A1’de kavram haritası oluşturmaya yönelik etkinlik örneklerine Şekil 110 ve 111’de yer verilmiştir.

1. Soyağacı

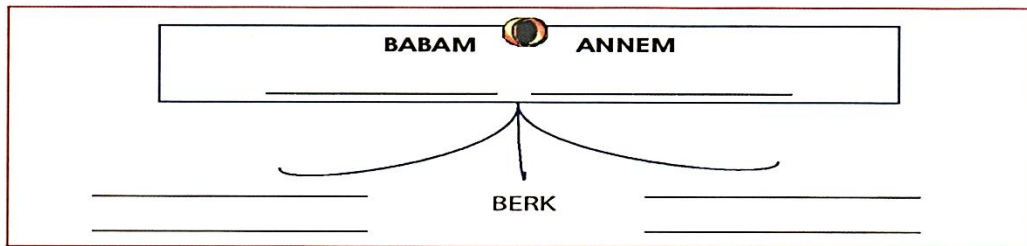

Şekil 110. İDK A1'de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 80)

İDK A1'de kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak Şekil 110'da "Soyağacı" adlı bir ailenin akrabalık ilişkilerini gösteren kavram haritası gösterilmiştir. Kavram haritasında "Dedemi babaannem, halam, amcam, kuzenim, abim, eniştem, yeğenim, teyzem" sözcükleri ile hem akrabalık isimlerinin öğretilmesi hem de iyelik eklerinin öğretilmesi amaçlanmıştır.

3. a. Dinle ve soyağacını doldur.

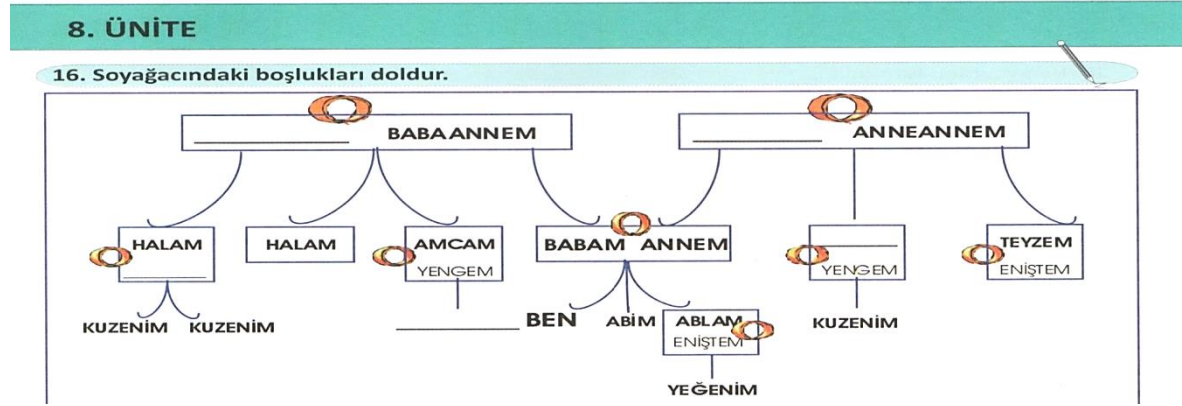

Şekil 111. İDK A1'de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 71)

Şekil 111'de ise dinleme metninden hareketle öğrencinin "Soyağacı" isimli kavram haritasındaki boş alanları doldurarak akrabalık isimlerinin kavranması gayesi güdülmüştür.

İDK A2’de kavram haritası oluşturmaya yönelik etkinlik örneklerine Şekil 112’de yer verilmiştir.

Şekil 112. İDK A2’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği

(Dokuz Eylül Üniversitesi, 2018, s. 98)

İDK A2’de Şekil 112’de “Soyağacındaki boşlukları doldur.” başlıklı etkinlikte öğrencinin akrabalık bildiren sözcük ve sözcük gruplarını kavram haritasına yazması istenilerek öğrencinin akrabalık isimlerini öğrenmesinin sağlanması hedeflenmiştir.

YHDK A1 ve A2’de kavram haritası oluşturmaya yönelik etkinlik örneklerine Şekil 113’te yer verilmiştir.

Şekil 113. YHDK A1 A2’de Kavram Haritası Oluşturma Stratejisi Örneği

(Ankara Üniversitesi TÖMER, 2023, s. 37)

YHDK’de (A1, A2) “Suna, Ahmet, Oğuz, Leyla, Meral, Sevim, Ali, Ayten, Selçuk, Sedat, Mine, Özgür, Ozan” aile üyelerinden oluşan soyağacı kavram haritası ile verilmiş. Öğrencilerin “Anne, baba, hala, teyze, amca, dayı, ağabey, abla, anneanne, babaanne, dede” akrabalık isimlerini aile üyelerinin fotoğraflarının altına yazıp akrabalık bildiren sözcük ve sözcük gruplarını kavramaları amaçlanmıştır.

4.3. YİDK, İDK ve YHDK’de Yeni Sözcük ve Kavram Öğrenmek İçin Kullanılacak Stratejilere Yönelik Bulgular

Çalışmanın konusu olan yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan YİDK (A1, A2), YİDK (A1, A2) ve YHDK (A1, A2) ders kitaplarının en temel amacı iletişim kurmak, dil farkındalığı, dinleme ve okuma alışkanlığı kazandırmak olduğu için sözcük ve sözcük grubu öğretiminde dil farkındalığı oluşturma stratejisine, iletişime açık olma stratejisi ile dinleme ve okuma alışkanlığı kazanma stratejisine ilişkin bulgulara yer verilmemiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Bu araştırma, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki sözcük öğretimi stratejilerini analiz etmeyi ve bu stratejilerin kitaplarda nasıl uygulandığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (YİDK A1, A2), İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (İDK A1, A2) ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (YHDK A1, A2) incelenmiştir. Bu kitaplar, Karadağ (2013) tarafından geliştirilen stratejiler kapsamında değerlendirilmiş ve analizler sonucunda sözcük öğretim stratejilerinde dikkate değer farklılıklar tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisi, ders kitaplarında farklı oranlarda kullanıldığı anlaşılmıştır. YİDK A1'de bu stratejiye 7, YİDK A2'de 5; İDK A1'de 6, İDK A2'de 7 ve YHDK A1-A2'de 11 kez başvurulmuştur. Stratejinin en çok okuma öğrenme alanında (YİDK A1'de 3, YİDK A2'de 4, İDK A1'de 6, İDK A2'de 7, YHDK A1-A2'de 10 kez) kullanıldığı görülmüştür. Bu sonuç bize, sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisinin özellikle okuma öğrenme alanında dinleme, konuşma, dil bilgisi ve yazma dil becerilerine kıyasla daha fazla tercih edildiğini göstermektedir.

Bağlam Üretme Stratejisi, araştırmada öne çıkan önemli bulgulardan biri olmuştur. Bu strateji, YİDK A1'de 20, YİDK A2'de 23; İDK A1'de 19, İDK A2'de 22 ve YHDK A1-A2'de 36 kez kullanılmıştır. Özellikle konuşma becerisi alanında yoğun kullanım dikkat çekicidir; YİDK A1 ve A2 seviyelerinde bu stratejiye her bir seviyede 15 kez başvurulmuş, YHDK'de ise 14 kez kullanılmıştır. Bu bulgu, bağlam üretme stratejisinin konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak diğer dil becerilerine kıyasla daha sık kullanıldığını göstermektedir. Stratejinin yoğun kullanımı, öğrencilerin dil üretme

becerilerini geliştirme ve pratik yapmalarına önemli ölçüde katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Bu da konuşma becerisinin öğretiminde öğrencinin öğrendiği sözcük ve sözcük gruplarını farklı bağlamlarda kullanmasında bağlam üretme stratejisinin etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır.

Görsellerden Yararlanma Stratejisi, ders kitapları arasında kullanım sıklığı açısından önemli farklılıklar ortaya koymuştur. YİDK A1'de bu stratejiye 77 kez, YİDK A2'de 82 kez başvurulurken, İDK A1'de 54, İDK A2'de ise sadece 26 kez kullanılmıştır. En yoğun kullanım ise YHDK A1-A2 seviyesinde 134 kez ile gerçekleşmiştir. YHDK'nin tüm dil beceri alanlarında bu stratejiyi daha yaygın bir şekilde kullanarak görselleri öğretim süreciyle bütünleştirdiği görülmüştür. Bu durum, YHDK' nin sözcük öğrenimi ve dil becerilerinin geliştirilmesi için görsellerin etkisini daha geniş kapsamda değerlendirdiğini ve diğer kitaplara kıyasla daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Otantik Görsellerden Yararlanma Stratejisi, ders kitaplarında farklı yoğunluklarda kullanılmış olup en dikkat çekici kullanım YHDK A1-A2 seviyelerinde olmuştur. YHDK'de bu stratejiye toplamda 105 kez başvurulmuştur; buna karşın YİDK A1'de 27, YİDK A2'de 20, İDK A1'de sadece 2, İDK A2'de ise 4 kez kullanıldığı görülmüştür. Otantik görsellerden yararlanma stratejisinin dil becerilerine göre dağılımına bakıldığında dinleme becerisi alanında 46, konuşma becerisi alanında 14, okuma becerisi alanında 110, yazma becerisi alanında 50, dil bilgisi alanında 29 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Dil bilgisi ve dört temel beceri alanında en fazla otantik görsellerden sözcük üretmenin okuma alanında yapıldığı saptanmıştır. Bunu sırasıyla yazma, dinleme, dil bilgisi ve konuşma becerileri takip etmektedir. Özellikle okuma öğrenme alanında YHDK, 48 kez bu stratejiyi kullanarak diğer kitaplardan belirgin bir farkla öne çıkmıştır. Bu durum, YHDK'nin okuma becerisini desteklemek amacıyla otantik görselleri çok daha etkili ve yaygın bir şekilde kullandığını, görsel materyallerin öğrencilere sözcük öğrenme ve anlamlandırma süreçlerinde büyük ölçüde yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer kitaplarla karşılaştırıldığında, YHDK'nin otantik görselleri dil öğretiminde öğrenmeyi somutlaştırmak ve okuma becerisini güçlendirmek için daha sık tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgular ışığında, ders kitaplarındaki sözcük öğretim stratejilerinin dil becerilerine göre farklı dağılımlar gösterdiği sonucuna varılmıştır. Özellikle bağlama başvurma ve görsellerden yararlanma stratejileri okuma becerisine odaklanırken, diğer becerilerde daha

az yer bulmuştur. Ayrıca, otantik görsellerin kullanımı, YHDK kitabında daha yaygın olup, diğer kitaplarda nispeten sınırlı kalmıştır.

Bu sonuçlar, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının içerik ve strateji çeşitliliği açısından geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle dil becerilerinin bütüncül olarak ele alınması ve stratejilerin daha dengeli bir şekilde dağıtılması, dil öğrenme süreçlerine daha fazla katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, dil öğretim materyallerinde farklı sözcük öğretim stratejilerinin yer alması, öğrenme sürecini daha etkili hale getirebilir.

Bunun yanı sıra, tüm kitaplarda ortak olarak gözlemlenen diğer bulgu ise sözcük öğretiminde tahmin etme stratejisinin önemidir. Özellikle A1 ve A2 seviyelerinde, yeni öğrenilen sözcüklerin kalıcı hâle gelmesi için öğrencilerin tahminde bulunması gerektiği bilinmektedir. Ders kitaplarında tahmin etme stratejisinin farklı stratejilerle, bazen aynı metinlerde bazen de farklı metinlerde yeniden sunulması, öğrencilerin sözcük dağarcıklarını pekiştirmelerine yardımcı olmaktadır. YHDK A1, A2’de tahmin etme stratejisinin YİDK ve İDK’ye oranla daha fazla kullanıldığı (f 30) sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma ayrıca, ders kitaplarının kültürel aktarım işlevi üzerinde de durmuştur. Her üç kitapta da Türk kültürüne ait unsurlar, özellikle görseller ve metinler aracılığıyla öğrencilere aktarılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin sadece dili öğrenmekle kalmayıp, aynı zamanda Türk kültürü hakkında bilgi sahibi olmalarına da olanak sağlamaktadır. Ancak bu kültürel aktarımın kapsamı ve derinliği kitaplar arasında değişiklik göstermektedir. Yeni İstanbul ve Yeni İzmir kitapları kültürel öğeleri daha belirgin bir şekilde sunarken, Yeni Hitit kitabı dil bilgisi ve sözcük öğretimine daha fazla odaklanarak kültürel unsurları geri planda bırakmaktadır.

5.1. Tartışma

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki sözcük öğretimi stratejilerini analiz etmeyi ve bu stratejilerin kitaplarda nasıl uygulandığını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan her bir ders kitabında kullanılan sözcük öğretim stratejileri tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvuru stratejisi, bağlam üretme stratejisi, görsellerden yararlanma stratejisi ve otantik görsellerden yararlanma stratejisinin ders kitaplarında farklı oranlarda kullanıldıkları saptanmıştır. İlgili alan yazını incelendiğinde bu ilgili çalışma ile

konu bakımından benzerlik gösteren çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Başutku ve Durmuş (2018) Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER ve İstanbul DİLMER Yabancılar İçin Türkçe B1 düzeyi ders kitaplarını sözcük öğretimi etkinliklerini yönünden değerlendirdikleri çalışmanın sonucunda İstanbul Yabancılar Türkçe öğretimi kitabında en çok karşılaşılan tekniğin, bağlamdan hareketle sözcüğün anlamına ulaşma tekniği olduğunu tespit etmişlerdir. Bu tekniğin kitabın çeşitli temalarında 8 defa kullanıldığı belirtmiştir. Bu araştırmanın sonuçları bu yönüyle Başutku ve Durmuş'un (2018) çalışmasında ulaştıkları sonuçlarla paralellik arz etmektedir. Ayrıca en az kullanılan tekniklerin ise tahmin etme, telaffuz ve benzer form ve hecelerden yola çıkarak sözcüğün anlamına ulaşma tekniklerini olduğunu vurgulamışlardır. Yeni Hitit 2 ders kitabında ise en çok kullanılan sözcük öğretim tekniğinin 25 kere kullanılan bağlamdan hareketle anlama ulaşma iken, en az kullanılan tekniğin ise 3 defa kullanılan benzer form ve heceye sahip sözcüklerden yola çıkarak anlamadır. Bununla birlikte Başutku ve Durmuş (2018), Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar Türkçe öğretimi kitabında sekiz tekniğin (tekrar okuma, tekrar yazma, sözlük yardımı, telaffuz, sözcük defteri hazırlama, drama, film izleme, günlük yaşam) hiç kullanılmadığını tespit etmiştir. En fazla kullanılan sözcük öğretim tekniği eş ve zıt anlam tekniği (f: 25) iken, en az kullanılan teknik ise benzer form ve heceye sahip sözcük tekniği (f: 2) olduğunu bulgulamışlardır. Kara-Özkan ve Nurlu (2020) yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bağlam temelli sözcük öğretimi yöntemini değerlendirdiği araştırma sonucunda öğrencilerin gövde şeklindeki sözcükler dışındaki tüm sözcüklerde bağlam temelli sözcük öğretim yöntemiyle yeni sözcüklerin anlamlarına ulaştıkları tespit edilmiştir. Araştırmamızın sonuçlarıyla Kara-Özkan ve Nurlu'nun (2010) çalışmaları sonuçlarıyla bağlam temelli sözcük öğretimi yönüyle benzerlik göstermektedir. Ayrıca Saydam (2018) da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi derslerinde kullanılan kitaplardaki sözcük öğretim stratejileri karşılaştırmalı olarak incelediği çalışmasında bağlama başvurmayla yönelik stratejiye İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Kitabında 12 defa başvurulduğunu tespit ederken Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı ve Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı kitaplarında öğrencinin bireysel olarak sözcük öğrenmesinde önemli rol üstlenen bağlama başvurma stratejisine hiç rastlanmadığını tespit etmiştir. İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Kitabında tespit edilen bağlam temelli sözcük öğretimi stratejisine başvurması yönüyle ilgili çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Kitabında, Yedi İklim Türkçe

Ders Kitabı ve Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabında sözcüğü başka bir ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönelik stratejiye yer verilmediği bulgulanmıştır. Bu çalışma bu sonuçlarıyla ilgili çalışmayla benzerlik göstermemektedir. Tahmin etmeye yönelik stratejiye İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Kitabında 9 kez başvurulduğu, Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı ve Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı kitaplarında ise hiç başvurulmadığı görülmektedir. Görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiye İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Kitabında 18 defa, Yedi İklim Türkçe Ders Kitabında 43 defa, Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabında ise 5 defa başvurulduğu tespit edilmiştir. Güzel (2021), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki sözcük öğretimi stratejilerini karşılaştırmalı olarak tespit etmeye çalıştığı araştırma sonucunda tüm ders kitaplarında en sık başvuru alan temel stratejinin sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurma stratejisi olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca sözcüğün içinde bulunduğu bağlama başvurmayla yönelik stratejilere ilişkin yapılan ayrıntılı taramada stratejinin daha çok ders kitaplarındaki okuma alanında yer aldığını saptamıştır. Şimşek (2016) de yaptığı çalışmada Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti B2 ders kitabında yer alan temel beceri etkinlikleri arasında okuma becerisine yönelik etkinliklerin diğer öğrenme alanlarına göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Bağlam temelli sözcük öğretim stratejisinin en çok okuma becerisinde kullanılması yönüyle bu çalışmaların sonuçları ilgili araştırmanın sonuçlarıyla paralellik arz etmektedir.

İlgili alan yazın tarandığında yabancılar Türkçe öğretiminde çeşitli ders kitaplarının sözcük öğretimi stratejisi yönünden incelendiği çalışmalarda dil düzeyi ve yayınevine göre farklılıklar arz ettiği tespit edilmiştir. Bu çalışmaların sonuçları bu yönüyle araştırmamızın sonuçlarıyla paralellik arz etmektedir. Akalın ve Çörten (2024), ikinci dil veya yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan sözcük öğretim stratejilerini belirlemek ve bu stratejilerin kitaplarda kullanma sıklıklarını ortaya koymayı amaçladıkları çalışmalarında Yedi İklim Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe temel düzey ders kitaplarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda incelenen ders kitaplarındaki sözcük stratejilerinin kullanım sıklığı ve çeşitliliği bakımından farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca incelenen ders kitaplarında en çok tercih edilen ana stratejilerin seçtirme, tamamlatma, görsel unsurlar kullanma ve metin altı soruları cevaplatma olduğu; alt stratejilerin ise eşleştirme yaptırma, kısa cevaplı soru sorma, cümle tamamlatma, sözcük listesi oluşturma, çoktan seçmeli maddeler ve doğru-yanlış maddeleri kullanma olduğunu vurgulamışlardır. Buna karşılık sözcük defteri-sözlük oluşturma, bilgiyi düzenleme,

şiiirleştiiirme, şarkı yazdırma, görsel tamamlatma, atasözleri-deyimlerden faydalanma ile dijital öğrenme araçlarından istifade edilmediğini ve bu stratejilerin kullanılmadığını belirtmişlerdir. Nazari ve Gürlek (2021) Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Afgan öğrencilerin sözcük öğrenme stratejilerini inceledikleri çalışmada en çok kullandıkları stratejinin üst bilişsel olduğunu en az kullandıkları sözcük öğrenme stratejisinin ise belirleme ve sosyal strateji olduğunu tespit etmişlerdir. Tok ve Yığın (2014) Çanakkale Üniversitesi TÖMER’de B2 dil seviyesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken kullandıkları sözcük öğrenme stratejilerini tespit etmeye çalıştıkları araştırma sonucunda öğrencilerin en fazla sosyal stratejileri (arkadaşa soru sorma, ana dili Türkçe olanlarla konuşma vb.) ve yürütücü bilişsel stratejileri (medya, haber, internet, sözcük testleri vb.), en az ise bellek stratejilerini (sözcük gruplama, resim ve görsellerden yararlanma vb.) kullandıklarını tespit etmişlerdir. Gömleksiz (2013) Türkçe öğretmeni adaylarının İngilizce dil öğrenme stratejilerine ilişkin görüşlerine başvurduğu çalışmada Türkçe öğretmen adaylarının yabancı dil öğretiminde bilişsel stratejiyi etkili kullanmadıklarını tespit etmiştir. Maden vd., (2016) yaptıkları çalışmada kavram haritası örneğinin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin sözcük öğretimi üzerinde etkisini tespit etmeye çalıştıkları çalışmalarında bu yöntemin öğrencilerin sözcük öğretiminde olumlu bir etkiye sahip olduğunu vurgulamışlardır. Biçer ve Polatcan (2015), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğrenme stratejilerinin değerlendirildiği çalışmalarında sözcük öğrenme stratejilerinin kullanımı açısından dil düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmişlerdir. C1 düzeyindeki öğrencilerin sözcük öğrenme stratejilerini kullanma seviyelerinin diğer dil düzeylerine göre daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Uğur (2019), Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Ders Kitaplarında yer alan etkinliklerde; kullanılan sözcük öğretim yöntemleri, bu yöntemlerin uygulanma sayısı, öğretilmesi amaçlanan sözcükler ve bu sözcüklerin sayıları belirlenmeye çalıştığı araştırması sonucunda en fazla kullanılan sözcük öğretim yöntemleri; sözlü anlatımda kullanma, boşluk doldurma, eşleştirme ve cümle kurma şeklinde olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca en az kullanılan sözcük öğretim yöntemlerinin ise sözlük kullanma, müzik, anlam analizi, oyun ve bulmaca şeklinde olduğunu saptamıştır. Uğur ve Azizoğlu (2016) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan iki farklı yayınevi tarafından hazırlanan temel dil kullanıcı düzeyindeki ders ve çalışma kitaplarını bağımsız sözcük öğretimi etkinlikleri sayısal açıdan ve kullanılan etkinlik çeşitliliği açısından inceledikleri

çalışmada incelenen kitaplarda bağımsız sözcük öğretimi etkinlik sayısı ve oranlarının birbirine yakın olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca her iki yayınevi tarafından hazırlanan farklı etkinlik türlerinden 10'nun ortak olduğunu belirtmişlerdir.

Bu araştırmanın sonucunda otantik görsellerden yararlanma stratejisine YHDK'de 105 kez başvurulmasına karşın YİDK A1'de 27, YİDK A2'de 20, İDK A1'de sadece 2, İDK A2'de ise 4 kez kullanıldığı görülmüştür. Alan yazını incelendiğinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde otantik materyallerin kullanılmasına yönelik çalışmalara rastlanmamıştır. Sadece Çelik (2018) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Yabancılar Türkçe öğretimi sürecinde, öğreticilerin faydalanabilecekleri otantiklik, otantik materyal türleri, öğretim sürecinde otantik materyallerin önemi ve otantik materyal seçiminde dikkat edilmesi gereken ilkeleri tespit etmeye çalıştığı araştırmasında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında otantik materyal kullanımının yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmanın sonucu Çelik'in (2018) araştırma sonuçlarıyla paralellik arz etmektedir.

Sonuç olarak, yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimi stratejileri açısından karşılaştırmalı bir şekilde incelenmesi, bu alandaki eksikliklerin ve güçlü yönlerin belirlenmesine, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyallerin sürekli güncellenmesi ve zenginleştirilmesi ise, dil öğrenme sürecinin daha etkili ve verimli olmasını sağlayacaktır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Ders kitaplarının sözcük öğretim stratejileri açısından çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle dilin erken seviyelerinde öğrencilere sunulan stratejilerin sadece belirli yöntemlerle sınırlı kalmaması, daha zengin ve çeşitli stratejilerle desteklenmesi önemlidir. Bağlam kullanımının yanı sıra görsel materyallerin, kavram haritalarının ve sözcük defteri oluşturma gibi etkinliklerin dengeli bir şekilde sunulması, öğrencilerin dil öğrenme süreçlerini daha etkili hale getirebilir.
- Görsel materyallerin etkili bir şekilde kullanılması, dil öğretiminde sözcüklerin somutlaştırılmasına ve anlamlarının daha kalıcı hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, görsel materyallerin dil öğretiminde daha fazla kullanılması ve otantik görsellerin ders kitaplarına daha fazla entegre edilmesi

faydalı olabilir. Böylece öğrenci hem görsel öğeler aracılığıyla sözcük öğrenirken aynı zamanda o dile ait kültürel unsurları kavrayabilir.

- Sözcük ve sözcük gruplarını tahmin etmeye dayalı ve bağlama başvurmaya dayalı stratejilerin sistematik hale getirilmesi, öğrencilerin öğrendikleri sözcükleri uzun süre hafızada tutmalarına yardımcı olabilir. Ders kitapları bu tür stratejileri daha planlı ve sürekli bir şekilde sunarak dil öğretim sürecini daha verimli hale getirebilir.
- Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının son bölümlerinde veya tema sonlarında sözcük defteri oluşturma, sözlük kullanma stratejisine yönelik olarak hazırlanan etkinliklerin yer alması öğrencilerin yazma becerilerinin gelişiminde ve sözlük kullanma alışkanlığı kazanılmasında önemli bir fırsat sunabilir.
- Yabancı dil öğretiminde genellikle okuma ve yazma beceri alanlarına yönelik etkinlik sayılarının fazla olduğu görülmüştür. Özellikle sözlü iletişimin de istenilen düzeyde gelişebilmesi için dinleme ve konuşma becerisine yönelik -özellikle konuşma becerisi- sözcük öğretimi stratejilerine daha çok yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akalın, E. ve Çörten, S. B. (2024). Yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretim stratejileri bakımından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(2), 463-482. <https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1456200>
- Aktaş, T. (2005). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 12, 89-100. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jlls/issue/9921/122834>
- Akyol, H. (2015). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Pegem Akademi.
- Alqahtani, M. (2015). The importance of vocabulary in language learning and how to be taught. *International Journal of Teaching and Education*, 3(3), 21-34. <https://www.eurrec.org/ijote-article-213>
- Altıkulaçoğlu, S. (2010). Yabancı dil sınıflarında eş dizimli sözcük öğretimi ve ana dilinin rolü. *Dil Dergisi*, 148, 37-52. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/780134>
- Ankara Üniversitesi TÖMER, (2023). *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1 A2*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Barın, E. (2003). Yabancılar Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 311-317. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16954/177015>
- Başutku, S. ve Durmuş, E. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde B1 düzeyinde kelime öğretim tekniklerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 1(2), 139-162. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijotfl/issue/40118/502613>
- Benhür, M. H. (2002). *Türkçenin yabancılar öğretiminde tartışılmayan ana kavramlar* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Biçer, N. ve Polatcan, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime öğrenme stratejilerinin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2893/40189>

Budak, Y. (2000). Sözcük öğretimi ve sözlüğün işlevi. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 92, 19-26.

Büyükikiz, K. K. ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19547/208182>

Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi.

Çelik, M. E. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde otantiklik ve otantik materyallerden yararlanma. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 7(21), 791-806.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/43608/534007>

Demirel, Ö. (2004). *Yabancı dil öğretimi*. Pegem A Yayıncılık.

Doğan, Y. (2014). Yabancılar Türkçe kelime öğretiminde market broşürlerinden yararlanma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 10 (1), 89-98.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlls/issue/9938/122946>

Dokuz Eylül Üniversitesi, (2018). *İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1*. İzmir: Papatya Yayınevi.

Dokuz Eylül Üniversitesi, (2018). *İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2*. İzmir: Papatya Yayınevi.

Ediskun, H. (2017). *Yeni Türk dilbilgisi*. Remzi Kitabevi.

Ergin, M. (2002). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Basım Yayın Tanıtım.

Finocchiaro, M. (1965). *English as a second language from theory to practice*. Regents Publishing Company.

Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ayraç Yayınevi.

Göçen, G. ve Okur, A. (2015). Ortaokula yönelik söz varlığı araştırmalarının incelenmesi: Tezler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 64-79.
<https://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/1362/16066>

- Göçer, A. (2014). *Öğretmen rolleri, öğrenci etkililiği ve eğitim kazanımları bakımından Türkçe dersi metin işleme süreci*. Milli Eğitim, 204, 167-198.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Gül Yayınevi.
- Gömleksiz M. N. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının İngilizce dil öğrenme stratejilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi (Fırat Üniversitesi Örneği). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6 (11), 573-601. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adyusbd/issue/1392/16394>
- Gu, Y. ve Johnson, R. K. (1996). Vocabulary learning strategies and language learning outcomes. *Language Learning*, 46, 643-679. https://www.academia.edu/15086552/Vocabulary_Learning_Strategies_and_Language_Learning_Outcomes
- Gülensoy, T. (2010). *Türkçe el kitabı*. Akçağ Yayınları.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Yayınları
- Güneş, F. (2016). Kelimelerin gücü ve zihinsel sözlük. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 1-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbid/issue/17335/181025>
- Güzel, A ve Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Akçağ Yayınları.
- Güzel, M. K. (2021). *Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında kelime öğretimi stratejileri*. (Tez No. 675958) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Harmer, J. (2006). *The practice of English language teaching*. Pearson Education Limited.
- Hasekioğlu, I. (2009). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sözcük bilgisi öğretimi. (Tez No. 257984) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Hassan, B. A. (2001). New trends in teaching grammar in the secondary school: A Review Article , 1-31. ED454727.
- Helvacı, O. (2004). Okuma ediniminde bağlam ipuçlarının sözcük edinimine etkisi. [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Hengirmen, M. (2009). *Dil bilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü*. Engin Yayınevi.

- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, (2023). *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı A1*. İstanbul: Kültür Sanat Yayınevi.
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, (2023). *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı A2*. İstanbul: Kültür Sanat Yayınevi.
- Kahraman, M. (2016). *Sözlük bilim kuram, ilke ve yöntemler üzerine*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5 (8), 3288-3312.
- Kana, F. ve Keskin, D. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe sözcük öğretimi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler içinde* (s. 417-440). Pegem Akademi.
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Engin Yayınevi.
- Kara-Özkan, N. ve Nurlu, M. (2020). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bağlam temelli kelime öğretim yöntemi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (56), 385-410. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/57315/655956>
- Karadağ, Ö. (2013). *Kelime öğretimi*. Kriter Yayınevi.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/6751/90771>
- Kocaman, O. ve Cumaoğlu, G. (2014). *Yabancı dilde kelime öğrenme stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi*. Eğitim ve Bilim, 39 (176), 293-303.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri-şekil bilgisi*. TDK Yayınları.
- Köksal, D. ve Vanşoğlu, B. (2014). Yabancı dil öğretiminde temel ilke ve kavramlar. A. Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler* (ss. 65-80). Pegem Akademi.
- Kurudayıoğlu, M. (2018). Kelime hazinesinin zihinsel boyutu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 1-16. <https://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/32354/316706>
- Kurudayıoğlu, M. ve Dölek, O. (2018). Kelime öğretimi. B. Onan ve M. O. Kan (Ed.). *İlk okuma yazma Türkçe öğretimi içinde* (ss. 273-324). Nobel Yayınevi.

- Lee, W. Y. (1995). Authenticity revisited: Text authenticity and learner authenticity. *ELT Journal*, 49(4), 323-328. <https://academic.oup.com/eltj/article-abstract/49/4/323/498128>
- Maden, S., Altunbay, M. ve Dinçel, Ö. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi uygulamaları: Kavram haritası örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45 (210), 477-488. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36140/406039>
- McCarthy, M. (2006). *Vocabulary*. Oxford University Press,
- Memiş, M. R. (2018). Kelime hazinesi ve yabancı dilde kelime öğretimi üzerine. *Turkish Studies*, 13(9), 1273-1289. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=21776
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma*. (S. Turan, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miller, W. S. (1938). A plan for teaching vocabulary. *The English Journal*, 27(7), 566-573. <https://www.jstor.org/stable/806345>
- Nation, I. S. P. (2000). *Learning vocabulary in lexical sets*. Dangers and Guidelines. *TESOL Journal*, 9 (2), 6 – 10. <https://www.wgtn.ac.nz/lals/resources/paul-nations-resources/paul-nations-publications/publications/documents/2000-Lexical-sets.pdf>
- Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge University Press.
- Nazari, N. & Gürlek, M. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Afgan öğrencilerin sözcük öğrenme stratejileri. *Dilbilim Dergisi- Journal of Linguistics*, 37, 89-104. <https://doi.org/10.26650/jol.2021.931029>
- Novak, J. D. ve Gowin, D. B. (1998). *Learning how to learn*. Cambridge University Press.
- Okur, A. (2019). Yabancı dil öğretiminde sözcük öğretimi ilkeleri ve sözcük öğrenme-öğretme stratejileri. *Türkçenin sözcük öğretimi*, 223-246.
- Oxford, R. & Crookall, D. (1990). Vocabulary learning: A critical analysis of techniques. *TESL Canada Journal*, 7(2), 9-30. <https://teslcanadajournal.ca/index.php/tesl/article/view/566>
- Öztürk, M. (2006). Vocabulary teaching. *Dil Dergisi*, 133, 20-28. https://doi.org/10.1501/Dilder_00000000060

- Sarıgül, K. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çevrim içi süreç değerlendirme araçları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yunus ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı*, 56-80. <https://doi.org/10.47948/efad.922748>
- Saussure, F. de (2001). *Genel Dilbilim Dersleri* (B. Vardar, Çev.). Multilingual Yayınları.
- Saydam, M. (2018). Kelime öğretimi stratejileri açısından yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitapları üzerine bir araştırma. (Tez No. 511192) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Schmitt, N. (1997). *Vocabulary learning strategies*. Cambridge University Press
- Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in language teaching*. Cambridge University Press.
- Susanto, A. (2017). The teaching of vocabulary: A perspective. *Jurnal KATA*, 1(2), 182-191.
- Şimşek, R. (2016). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temel dil becerileri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmesi. (Tez No. 436700) [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tağa T. (2018). Yazma etkinlikleriyle bütünleştirilmiş kelime öğretiminin kelime öğrenme, hatırlama ve farkındalığına etkisi. (Tez No. 532799). [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- TDK. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Thornbury, S. (2002). *How to teach vocabulary*. Pearson Education Limited.
- Tok, M. & Yığın, M. (2014). Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde öğrencilerin kullandıkları kelime öğrenme stratejileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (41), 265-276. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4783/65969>
- Uğur, A. (2019). Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından incelenmesi. (Tez No. 542852). [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uğur, F. ve Azizoğlu N. İ. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 151-166.

Uysal, T. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime öğretimi sürecinin değerlendirilmesi. (Tez No. 821706). [Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Üseini, A. (2003). Importance of vocabulary teaching in ELT and teacher's attitudes toward techniques used to teach vocabulary in Macedonian secondary schools. (Tez No. 133898). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yıldız, F. U. (2018). Sözcük ve sözcük öğretimi. M. Durmuş & A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 359-366). Grafiker Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

URL-1 <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 11.07.2024.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EYET
Kapak		
1	Tez başlığı, tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, abstract, giriş, sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Doç. Dr. Tuncay TÜRK BEN

İmza